

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

İKLİM YÖNETİŞİMİ İÇİN YEREL YÖNETİM YAKLAŞIMLARI: ADANA
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

ÇAĞLA ÖZTEMİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2023

ÖZET

İKLİM YÖNETİŞİMİ İÇİN YEREL YÖNETİM YAKLAŞIMLARI: ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

ÇAĞLA ÖZTEMİZ

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yüksel Alper ECEVİT

Eylül 2023, 118 sayfa

Şehirler, iklim değişikliği konusunda sera gazı salınımı ve enerji tüketimi gibi çevreye ve atmosfere zararlı etkilere maruz kalmaktadır. Fakat, bu sorunla mücadelede büyük potansiyeli olduğu gözlemlenmiştir. Şehirler ve yerel yönetimler, iklim değişikliğiyle ilgili plan ve politika hazırlamada daha etkili olabilecek ve daha hızlı harekete geçebilecek aktörlere dönüşmektedir. Bu doğrultuda, iklim değişikliği meselesinde eylem planlarının hazırlanması ve yeni uygulamaların geliştirilebilmesi için şehirlere rehberlik edecek ve destekleyecek bilgi ve uzmanlık sağlayan ağlara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç çerçevesinde, ulusötesi belediye ağları (UBA), şehirlerin işbirliğini kuvvetlendirmek adına farklı ülkelerden yerel hükümetleri bir araya getirmektedir. İklim değişikliğinde bilimsel bilgiye dayalı ve işbirlikçi bir çözüm elde etmek amacıyla UBA'ların yerel yönetimleri bir araya getirmesi dikkat çekicidir. Ayrıca, küresel sera gazı emisyonlarını azaltma çabaları, birden fazla ölçek ve düzeyde ele alınan bir toplu eylem sorunudur.

Bu çalışmada özellikle son yıllarda yerel yönetimlerin UBA'lara iklim değişikliğini azaltma ve uyum için gönüllü olarak taahhütte bulunma nedenleri, uluslararası normların yerelde ne şekilde çerçvelendiği ve UBA'lardaki taahhütler kapsamında etkin bir iklim yönetişiminin var olup olmadığı çok merkezli yönetişim yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu amaçla çalışma üç temel soruyla, *yerel yönetimlerin ulus ötesi belediye ağlarına katılımının arkasındaki sosyo-ekonomik nedenler nelerdir? Yerel yönetimlerin ulus ötesi ağlara imzacı olmaları, kentsel ölçekte eylemlerini ne ölçüde etkiliyor? Adana Büyükşehir Belediyesi, azaltım ve uyum için iklim eylem planı hazırlanırken ne ölçüde çok merkezli bir yönetişim modelini takip etmektedir?* Adana Büyükşehir Belediyesi (ABB) örneğinde genel olarak yerelde iklim değişikliğine yönelik tecrübelerini ve iklim

eylem planı hazırlanırken iklim yönetişimi modelini araştırmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış mülakat ve ikincil veri kaynaklarından elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakatlarda, temasta bulunan kurumlardan amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen 10 katılımcı bulunmaktadır. Bu 10 kişinin ortak özelliği, ABB'nin ağa imza attıktan sonra iklim eylem planının hazırlık sürecinde hem aktif hem de pasif bir şekilde var olmalarıdır. İkincil veri kaynakları kurumsal belgeler, haberler, raporlar ve web sitesi içeriğidir. Veriler vaka ve içerik analiziyle değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İklim Yönetişimi, Çok Merkezli Yaklaşım, Belediye Ağları, Norm, Adana

ABSTRACT**LOCAL GOVERNMENT APPROACHES FOR CLIMATE GOVERNANCE: THE
CASE OF ADANA METROPOLITAN MUNICIPALITY****ÇAĞLA ÖZTEMİZ****Master Thesis, Department of International Relations****Supervisor: Associate Prof. Yüksel Alper ECEVİT****September 2023, 118 pages**

Cities are exposed to harmful effects on the environment and atmosphere, such as greenhouse gas emissions and energy consumption due to climate change. However, it has been observed that it has great potential in tackling this problem. Cities and local governments are turning into actors that can be more effective and take action more quickly in preparing plans and policies regarding climate change. In this direction, it has emerged that networks that provide information and expertise to guide and support cities are needed in order to prepare action plans and develop new practices on the issue of climate change. Within the framework of this need, transnational municipal networks (TMNs) bring together local governments from different countries in order to strengthen the cooperation of cities. It is noteworthy that TMNs bring together local governments to achieve a scientifically informed and collaborative solution to climate change. Moreover, efforts to reduce global greenhouse gas emissions are a matter of collective action at many scales and levels.

In this study, the reasons why local governments have voluntarily committed to climate change mitigation and adaptation to TMNs in recent years, how international norms are framed locally, and whether there is an effective climate governance within the scope of commitments in TMNs are evaluated within the framework of the polycentric governance approach. For this purpose, the study is based on three basic questions, *what are the socio-economic reasons behind the participation of local governments in transnational municipal networks? To what extent does the signatory of local governments to transnational networks affect their actions on an urban scale? To what extent does Adana Metropolitan Municipality follow a polycentric approach model while preparing the climate action plan for mitigation and adaptation?* in the example of Adana Metropolitan Municipality, it researches its experiences on climate change in general and the climate governance model while preparing

the climate action plan. Qualitative research method was used in the study. Data were obtained from semi-structured interviews and secondary data sources. In the semi-structured interviews, there are 10 participants selected from the contacting institutions by purposeful sampling and snowball sampling method. The common feature of these 10 people is that they were both active and passive in the preparation process of the climate action plan after Adana Metropolitan Municipality signed the network. Secondary data sources are corporate documents, news, reports and website content. The data were evaluated by case and content analysis.

Key words: Climate Governance, Polycentric Approach, Municipal Networks, Norm, Adana

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasının oluşturulmasında, konunun bilimsel temellere oturtulmasında, tezin yönteminin belirlenmesinde ve tezin sonuçlandırılmasında çok büyük emeği olan başta tez danışmanım sayın Doç. Dr. Yüksel Alper Ecevit'e, zamanını ayırıp tez değerlendirme jürisinde bulunarak çalışmama katkı sağlayan hocalarım Doç. Dr. Sevgi Balkan Şahin ve Doç.Dr. Özgür İlke Şanlıer Yüksel'e, yine yüksek lisans programı sürecinde karşılaştığım her türlü sorunun çözümünde çok önemli katkılar sağlayan ve her zaman desteğini hissettiğim sayın hocam Prof. Dr. Mahir Fisunoğlu olmak üzere tüm Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programındaki değerli hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Ayrıca yaşamımın her döneminde olduğu gibi yoğun ve zorlu geçen tez çalışmam süresince, gösterdikleri özveri, anlayış ve destekle her zaman yanımda olan sevgili annem, Çiğdem ÖZTEMİZ, babam, Mahmut ÖZTEMİZ ve kardeşim Toykan ÖZTEMİZ'e sonsuz şükran ve teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
EKLER LİSTESİ	xviii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Araştırmanın Problemi Ve Gerekçesi	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3.Araştırmanın Önemi.....	3
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5.Tez Planı.....	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE: ÇOK MERKEZLİ YAKLAŞIM (POLYCENTRIC APPROACH)

2. Giriş	7
2.1. Çok Merkezli Teorinin Tarihsel Gelişimi.....	7
2.2. Tek Merkezlilik ve Çok Merkezlilik (Monocentrism & Polycentrism)	8
2.3. Çok Merkezli Yaklaşım Üzerine	9
2.3.1. Çok Merkezli Yönetim Teorisinin Başlıca Varsayımları Yerel Eylem (Local Action).....	16
2.3.2. Avantajlar ve Zorluklar	19

2.3.2.1. Sızıntı/Kaçak (Leakage):	21
2.3.2.2. Tutarsız Politikalar (Inconsistent Policies):.....	22
2.3.2.3. Yetersiz Belgelendirme (Inadequate Certification):.....	22
2.3.2.4. Sistem Üzerinde Oynama (Game the System):	22
2.3.2.5. Bedavacılık (Free-riding):	23

BÖLÜM III

KENTSEL İKLİM YÖNETİMİ, ULUSÖTESİ BELEDİYE AĞLARI VE YEREL NORM TRANSFERİ

3. Giriş	24
3.1. Kentsel İklim Yönetimi	25
3.2. Ulusötesi Belediye Ağları	26
3.3. İklim İçin Biz Varız Deklarasyonu	30
3.4. Adana Kent Konseyi	32
3.4.1. Sürdürülebilir, Yerel Kalkınma.....	33
3.5. Norm Transferi	35

BÖLÜM IV

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAPSAMINDA ADANA, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE İLGİLİ KURULUŞLAR

4. Giriş	41
4.1. İklim Değişikliği ve Adana.....	42
4.2. İklim Değişikliğiyle Mücadele Kapsamında Adana’da Yürütülen Çalışmalar ve İşbirlikleri	47
4.3. Araştırmanın Yöntemi	59
4.3.1. Araştırmanın Modeli.....	59
4.3.2. Araştırmaya Konu Olan Çalışma Grubu.....	60
4.3.3. Veri Toplama Yöntemi	62
4.3.4. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Yöntemi.....	63
4.3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Analiz	64

BÖLÜM V

ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN İKLİM YÖNETİŞİMİ YAKLAŞIMI

5.1. Çalışma Grubunun Yöneltilen Sorulara Verdikleri Yanıtların Bulguları	66
5.1.1. ABB İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanları ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular	66
5.1.2. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalar ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular	72
5.1.3. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenler ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular	76
5.1.4. Adana Kent Konseyi ve Sivil Toplum Kuruluşu ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular	83
5.2. ABB Proje Ekibine Yöneltilen Sorulara Verilen Yanıtların Bulguları.....	88
5.2.1. Katılımcıların ‘‘Adana’nın çevre meselesini nasıl görüyorsunuz?’’ sorusuna verdikleri yanıtlar	88
5.2.2. Katılımcıların ‘‘Adana Büyükşehir Belediyesi Ulusötesi Belediye Ağına imza attı, bu imzalar niçin atılıyor ve buna kim karar veriyor?’’ sorusuna verdikleri yanıtlar	90
5.2.3. Katılımcıların ‘‘Ağlara imza atmanızın kentte yapılan çalışmalara etkisi var mı?’’ sorusuna verdikleri yanıtlar	91
5.3. Norm Transferine İlişkin Bulgular	91

BÖLÜM VI

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

KAYNAKÇA	102
EKLER.....	117

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABB	: Adana Büyükşehir Belediyesi
ABETS	: Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi
ADASO	: Adana Sanayi Odası
AKİB	: Akdeniz İhracatçı Birlikleri
ANGA	: Güneydoğu Asya �lkeleri Tarım Müzakere Grubu
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
ARUP	: Mimarlık, Plan ve Mühendislik Hizmetleri şirketi
ASEAN	: Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
ASEAN-CRN	: Güneydoğu Asya �lkeleri İklim Dayanıklılık Ağı Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
C40 Cities	: C40 şehirler İklim Liderliği Grubu
CAN Europe	: Avrupa İklim Eylem Ağı
CBDR	: Ortak Fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklar
CDM	: Temiz Kalkınma Mekanizması
CDP	: Karbon Saydamlık Projesi
CER	: Onaylanmış Emisyon Raporları
Climate-ADAPT	: İklim Değişikliğine Uyum
Co2	: Karbondioksit
COM	: İklim ve Enerji için Belediye Başkanları Sözleşmesi
COP25	: 25. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
�MY	: Çok Merkezli Yönetişim
DA�E	: Doğu Akdeniz �evre Dernekleri Platformu
EUROCITIES	: Avrupa şehirler Birliği

GCOM	: Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi
GES	: Güneş Enerjisi Sistemi
GHG	: Sera Gazı
GIZ	: Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu
HEAL	: Ekosfer, Sağlık ve Çevre Birliği
HFC-23	: Triflorometan
ICLEI	: Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler
IPCC	: Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MBB	: Marmara Belediyeler Birliği
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MTSO	: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
PEP	: Ekonomik Fırsatların Desteklenmesi Programı
s.	: Sayfa
SDSN	: Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı
SECAP	: Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı
SEFİA	: Sürdürülebilir Ekonomi ve Finans Araştırmaları Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
t.y.	: Tarih yok
TARGET	: Tarım ve Gıda Etiği Derneği
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UBA	: Ulus Ötesi Belediye Ağları

UCLG	: Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı
UNEA	: Birleşmiş Milletler Çevre Asamblesi
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNFCCC	: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
ÜR-GE	: Ürün Geliştirme
Yerelİz	: Yerel İzleme, Araştırma ve Uygulamalar Derneği
YG-21	: Yerel Gündem 21
YİDEP	: Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları.....	67
Tablo 2. İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları.....	68
Tablo 3. İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	69
Tablo 4. İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	71
Tablo 5. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları.....	72
Tablo 6. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	73
Tablo 7. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları.....	74
Tablo 8. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	75
Tablo 9. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	77
Tablo 10. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	78
Tablo 11. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	79
Tablo 12. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	81
Tablo 13. Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları.....	83

Tablo 14. Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları.....	84
Tablo 15. Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	86
Tablo 16. Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları	87

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1. Adana Kent Konseyi organizasyon şeması.....	33
Şekil 2. Adana Büyükşehir Belediyesi İklim Eylem Planı çalışmaları duyurusu	52
Şekil 3. TÜİK atık istatistikleri	58
Şekil 4. Nitel veri analizinin döngüsel gösterimi	64

EKLER LİSTESİ

EK 1. Mülakat Soruları.....	118
------------------------------------	------------

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi ve Gerekçesi

Bu çalışmanın konusu, yerel yönetimlerin ulus ötesi belediye ağlarındaki taahhütler kapsamında etkin bir iklim yönetişimi için iklim eylem planı hazırlanırken katılımcı ve çok merkezli yaklaşımın var olup olmadığını değerlendirmektir. ABB'nin iklim değişikliğine yönelik tecrübelerini sunmak ve iklim eylem planı hazırlanırken iklim yönetişimi modelini araştırmak amacıyla çalışmanın çıkış noktası üç temel sorudan oluşmaktadır. Bunlar; *yerel yönetimlerin ulus ötesi belediye ağlarına katılımının arkasındaki sosyo-ekonomik nedenler nelerdir? Yerel yönetimlerin ulus ötesi ağlara imzacı olmaları, kentsel ölçekte eylemlerini ne ölçüde etkiliyor? Adana Büyükşehir Belediyesi, azaltım ve uyum için iklim eylem planı hazırlanırken ne ölçüde çok merkezli bir yönetim modelini takip etmektedir?* şeklindedir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin, iklim değişikliğini azaltma ve uyum için UBA'lara gönüllü olarak taahhütte bulunma nedenleri ve bu oluşumların üye belediyenin yerel politika ve karar alma süreçlerine etkisi de incelenmektedir. Bunun yanında, iklim değişikliği bağlamında uluslararası normların yerelde ne şekilde çerçevelendiğini de anlamak için norm transferi literatürüne bakılarak Adana özelinde incelenmektedir.

İklim, su ve toprak gibi tarımsal doğal kaynaklar açısından şanslı sayılabilecek bir il olan Adana, son yıllarda iklim değişikliğinin yol açtığı felaketlerle karşı karşıyadır. Günümüzde tarımsal önemini koruyan bir il olarak Adana, ülke geneline kıyasla göreceli büyük işletmelerde yüksek seviyedeki verimliliği ve büyük ölçüde tarla tarımının yapıldığı tarımsal yapısıyla bilinmektedir. İklim değişikliği gibi tehditlerin, açlık ve yoksulluk gibi insanlık sorunlarını öne çıkarması ve artan nüfusun beslenme gereksinimi kentin önemini giderek arttıracaklarını yansıtmaktadır (Şengül, H., & Öztornacı, B., 2011). Diğer yandan, arazi araştırmalarına göre, Çukurova'da turunçgil bahçeleri yerleşim alanları açma amacıyla yok edilmektedir (Sönmez, 2012). Dahası, orman yangınları, orman alanlarında yazlık evlerin arttırılması, çevre kirliliği ve kaybedilen ormanlar ekolojik açıdan risk oluşturmaktadır. Kentte yatay biçimde yayılma durdurulmalı ve kentsel gelişimin dikey olması yönünde planlar veya kanunlar uygulamaya konması gerekmektedir (Sönmez, 2012). Rant amaçlı devam eden imar planları sürdürülebilir kentlerin oluşturulmasını zor hale getirmektedir (Altunkasa, 2004). Verimli tarım arazileri sayısının düşüşü; çevre kirliliğine, altyapı

sorunlarına ve ekosistem tahribatına neden olmaktadır. Kentteki bu sorunlar dikkate alındığında daha etkin bir iklim eylem planı hazırlık ihtiyacını ve kentteki faaliyetleri daha detaylı araştırma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Dünya nüfusunun yarısından fazlasının şehirlerde yaşadığı göz önüne alındığında, kent merkezleri, yüksek nüfusları, altyapıları, ekonomik faaliyetleri, eğitim merkezleri ve olanakları ile küresel iklim değişikliği etkilerinin merkezinde yer aldığı belirtilmektedir (Romero-Lankao, 2009). Öte yandan, şehirler çözümün bir parçası olarak kabul edilirken sera gazı kaynakları oldukları için, nasıl azaltılacağı fikrine aşinadırlar. Kentsel planlama ve yönetim, arazi kullanım kontrolü, atık yönetimi, bina yönetmelikleri, enerji verimliliği gibi faaliyetlerle emisyonları azaltabilirler. Şehirler, halkın bilinçlendirilmesi ve katılımını daha iyi organize edilebilmekte ve böylece, iklim değişikliğinin küresel yönetişimi için önemli aktörler haline gelerek iklim değişikliğini ele alan girişimlere dahil olmaktadır (Bütün, 2016).

Çok merkezli bir yaklaşım, birden fazla düzeyde deneysel çabaları teşvik etme, bir tür ekosistemde benimsenen ve diğer ekosistemlerde elde edilen sonuçlarla karşılaştırılan belirli stratejilerin faydalarını ve maliyetlerini değerlendirmek için yöntemlerin geliştirilmesine yol açmanın avantajına sahiptir. Emisyonları azaltmanın yollarını bulmak için güçlü bir taahhüt oluşturmak, bu sorunla başa çıkmak için önemli bir unsurdur ve başkalarının da sorumluluk alması, bilgi ağları ve izleme yoluyla birbirine bağlı küçük ve orta ölçekli yönetişim birimlerinde daha etkin bir şekilde gerçekleştirilebilir (Ostrom, 2009). Tek merkezli iklim yönetişimi biçimlerinin etkili politika geliştirmenin önünde engellerle dolu olduğuna dair ampirik bir gözlemden yola çıkarak çok merkezliliğin savunucuları daha çoğulcu bir yaklaşım izlemenin faydalarını vurgulamışlardır (Cole, 2011; Harris, 2013; Jordan vd., 2015; Ostrom, 2010, 2012). Katılımcılar arasında karşılıklı öğrenmeyi, işbirliğini ve izlemeyi kolaylaştırarak ve karar vericilerin yerel bilgiyi kullanmalarına izin vererek, çok merkezli düzenlemeler daha “etkili, adil ve sürdürülebilir sonuçlar” sağlamada potansiyel avantajlara sahip olabilir (Ostrom, 2010).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, UBA'lara katılımın nedenlerinin ve sonuçlarının ve iklim yönetişimi bağlamında iklim eylem planı hazırlanırken yerel yönetim yaklaşımının ABB özelinde değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın üç amacı vardır. İlk olarak ABB örneğinde iklim değişikliğine yönelik tecrübeler sunmak ve yerel yönetimlerin sürekli büyüyen harekete katılma kararını hangi faktörlerin etkilediğini ortaya çıkarmaktır. İkincisi, kentsel iklim

tecrübelerini destekleyebilecek kilit bir faktör olarak uluslararası bir ağa katılmanın etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. İklim yönetişimi için ABB örneğine bakıldığında azaltım ve uyum için iklim eylem planı hazırlanırken ne ölçüde çok merkezli bir yönetişim modelini takip ettiği ve ne gibi problemlerle karşılaştığının bu yaklaşım çerçevesinde yorumlanarak etkinliğinin anlaşılması çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. İklim değişikliğiyle başa çıkmanın içerdiği sorunların karmaşıklığı ve değişen doğası göz önüne alındığında, atmosfere salınan sera gazlarının seviyesinde önemli azalmalar sağlamak için kullanılabilecek “en uygun” çözümler yoktur. Bununla birlikte, emisyonlarda büyük bir azalmaya ihtiyaç vardır. Emisyonları azaltmanın yollarını bulmaya yönelik güçlü bir taahhüt, iklim değişikliğiyle başa çıkmanın önemli bir unsurudur. UBA'lara katılım ile sözleşmeyi imzalayarak taahhütte bulunan belediyelerden biri olan ABB'nin uluslararası normları yerel politika ve karar alma sürecine transferinin yansımaları da değerlendirilecek ve böylelikle, yerel politika ve karar alma süreçlerinde yaşanan değişim de ortaya konacaktır. Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi'ne katılmaya ve İklim için Kentler Deklarasyonunu imzalamaya motive eden faktörleri ve henüz imzacı olmayan diğer belediyelere engel olabilecek faktörlerin neler olduğunu, imzacı belediyelerin hizmet ve eylemlerinin nasıl etkilendiği incelenecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, belirli iklim eylemlerinin neden bazı şehirlerde başarılı olup bazı şehirlerde ise tam tersine bir durumla karşılaştığının değerlendirmesi için ve iklim eylem planının hazırlanması sürecini şekillendiren temel yönetişim koşullarını anlamak için önemlidir. Çok merkezlilik ve ağlara katılımın yerel eylemler, deneyler ve öğrenme için daha fazla fırsat sunduğu iddia edilse de farklı aktörlerin iklim yönetişimine katılımının Adana'da iklim değişikliğinin yarattığı zorluklar üzerinde bir etkisi olup olmayacağı açık değildir. Bu nedenle çalışma, iklim yönetişimi konusundaki tartışmayı birden fazla aktörün katılımı açısından detaylandırma noktasında önemlidir. Öte yandan, çalışma iklim değişikliğinin Adana'daki etkilerini ve iklim değişikliğinin zayıflatıcı etkilerine yanıt vermede ABB ve kentteki diğer aktörler tarafından alınan uyum ve azaltım önlemlerini değerlendirmektedir.

Şehirlerin enerji verimliliğini ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik eden taahhütlerde ve eylemlerde bulunmaları için motivasyon ve engellere odaklanan önceki araştırmaların, özellikle Türkiye'deki iklim değişikliğine ilişkin literatürün, genişletilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu tür bir çalışma, Türkiye bağlamında

uygulanarak Co2 azaltmak için yerel yönetimlerin arasındaki bu gönüllü anlaşmaya – *Belediye Başkanları Küresel İklim ve Enerji Sözleşmesi (Global Covenant of Mayors – GcoM)* – bağlı kalma motivasyonlarını yansıtmaktadır.

Ayrıca, bu çalışma, Türkiye’de Siyaset Bilimi disipliniinde az çalışılmış bir konu olan iklim değişikliği bağlamında çok merkezli yönetişimin yerel yönetimlerin iklim eylem planı hazırlık sürecindeki potansiyeline bakmaktadır. Çalışma hem küresel hem de güncel olan iklim değişikliği sorununu, yereldeki algılanış biçimini ve bu algının süreç içinde geçirdiği değişimi değerlendirmesi açısından önemlidir. Özellikle son dönemlerde ABB ve Adana’daki diğer kurumların çalışmalar yürütmesi iklim değişikliği sorununa karşı yerel eylem planı hazırlanırken diğer şehirlerin izlemesi gereken yola ışık tutabilir.

Tez çalışmasından elde edilecek sonuçların özellikle;

- ❖ İklim değişikliğinde azaltım ve uyum için hazırlanan iklim eylem planlarında ve şehirlerde oluşturulan politikalarda karşılaşılabilecek problemlerin belirlenmesi ile küresel bir sorunla mücadele etmede yerel düzeyde daha etkin ve verimli sonuçlar için kullanılabilecek bir yaklaşım olan çok merkezli yaklaşımın olduğunu gösterme;
- ❖ Çok merkezli yaklaşımın yerel düzeyde etkin bir iklim yönetişimi için nasıl olması gerektiği modelini yansıtacağı umulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Adana Şehri ile sınırlıdır. Diğer şehirlerin ve politika topluluklarının ABB örneğinde görülen aynı etkileri tekrarlaması garanti edilemez. Burada incelenen süreç, muhtemelen birçok bağlamdan, değişkenlerden etkilenecektir. Örneğin; önceden var olan aktör ağları, kurumsallaşmış güç ilişkileri, politika oluşturma tarzları, sivil ve özel sektörün aktifliği gibi etkenler önemli değişimlere yol açabilir. Öte yandan, araştırmada değerlendirmek için yer alan haberler, kararlar ve ilgili çalışmalar ABB’nin ağ ve oluşumlara imza attığı tarih itibarıyla 2019 senesinin sonu ve 2022 senesi aralığını kapsamaktadır.

Araştırmanın en önemli kısıtı olarak vaka çalışmasını desteklemek amacıyla yapılan mülakatta Adana Büyükşehir Belediyesi Başkanı ve iklim eylem planı hazırlık sürecinde rehber olan Arup Mühendislik ve Müşavirlik LTD. ŞTİ. Adana Direktörü ile görüşme yapma imkanının elde edilememesidir. Başkan ve direktör ile mülakat yapılması düşünülmüş, fakat başkanın yoğun programı ve ardından yaşanan deprem felaketi görüşme programının

düzenlenmesi açısından imkân vermemiştir. Direktör ile düşünülen görüşmede ise, yurtdışı seyahatleri ve yine yoğun program sebebiyle yapılamamıştır.

1.5. Tez Planı

Bu çalışma, giriş ve sonuç bölümleri haricinde temelde dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden ilki olan İkinci Bölümde iklim değişikliği yönetimindeki çok merkezlilik tanımları ve bu çalışmanın teorisi olan Çok Merkezli Yaklaşım (Polycentric Approach) açıklanmıştır. Elinor Ostrom (2010) ile Çok Merkezli Yaklaşım/Yönetişim (ÇMY) perspektifinin iklim yönetimine uygulandığı ifade edilmiştir. Ayrıca, bu çalışmanın temel sorularından biri olan yereldeki iklim yönetiminde çok merkezlilik ve tek merkezlilik kavramları arasındaki farka değinilmiştir. Bunun yanı sıra, teorinin eleştirilerine, avantaj ve sınırlılıklarına da yer verilerek literatürde bu teorinin yapılan çalışmalarda ne şekilde değerlendirildiği üzerine incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, kentsel iklim yönetimine ilişkin genel bir bakış sağlayarak UBA, ulusal ve yerel oluşumlarla ilgili bilgi vermektedir. Özellikle seçilen örnek belediyenin katılım gösterdiği oluşumlar ele alınmıştır. Aynı zamanda, uluslararası normların UBA'lar kapsamında yerel yönetimlerde ne şekilde çerçevelendiğini değerlendirmek için norm transferi literatürüne de değinilmektedir. Bu bölüm, araştırmanın temel iki sorusu açısından Adana kentini değerlendirmek için arka plan sağlamaktadır. İlk olarak, kentsel iklim yönetiminden bahsedilerek genel anlamda UBA'ların bazı tanımlayıcı özellikleri üzerinde durulmuştur. Ardından seçilen örnek belediyenin imzacısı olduğu ağ açıklanmıştır. İkincisi, ulusötesi katılımı beraber seçilen örnek belediyenin ulusal bir oluşum içerisinde var olması sebebiyle, o oluşuma da değinilmiş ve taahhütleri açıklanmıştır. Üçüncü olarak, uluslararası normların ulusötesi belediye ağları kapsamında yerel yönetimlerde ne şekilde çerçevelendiğini değerlendirmek adına norm transferi literatüründe normun yerelleşmesi gibi kavramlara değinilerek ulus ötesi ağlar boyutuyla norm transferini ele alan çalışmalara da yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, iklim değişikliğinin Adana kenti üzerindeki yansımaları, ABB tarafından yürütülen çalışmalar, yerel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri ve iklim değişikliği ile ilişkili Adana'da çalışma yapan diğer aktörler ele alınmıştır. Bu bölüm, çalışmanın üçüncü temel sorusunu araştırmak için arka plan oluşturmaktadır. Özellikle seçilen örnek belediyenin çalışmalarının var olmasının göstergesi niteliğindedir. Ayrıca, araştırmanın yöntemi, deseni, katılımcıları, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgi verilmektedir. Çalışmada,

çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin yorumlanmasına olanak sağlayan nitel araştırma yöntemi ile durumların derinlemesine ve ayrıntılı bilgilere dayalı temsillerini oluşturmayı amaçlayan “Örnek Olay (Case Study)” yöntemi kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenirlik için çalışmada kullanılan tekniğe de değinilerek veri analizi hakkında bilgi verilmiştir.

Beşinci bölümde, çalışmanın temel sorularına cevap aramak amacıyla ABB ve diğer kurum, kişilerle olan görüşmelerin bulgularına yer verilmiştir. Yaklaşık 10 uzman ile yüz yüze yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, vaka ve içerik analizi yöntemleriyle bu görüşmeler değerlendirilmiştir. Bu bölüm hem teorik açıdan bir inceleme hem şehrin ağlara katılım nedenleri ve sonuçlarıyla yaşamış olduğu deneyimlerin yanı sıra avantaj ve dezavantajların değerlendirilmesinin zeminini oluşturmaktadır. Son bölümde ise, araştırmanın genel değerlendirmesine yer verilerek sonuç bölümü yer almaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE: ÇOK MERKEZLİ YAKLAŞIM (POLYCENTRIC APPROACH)

2. Giriş

Bu çalışma, iklim yönetimine uluslararası, bölgesel ve ulusal bir yaklaşımdan ziyade, iklim değişikliği yönetişimi için aşağıdan yukarıya bir yaklaşımın etkinliğini ve etkililiğini incelemek için çok merkezli yönetim çerçevesini benimser. Bu bölüm birkaç alt bölüme ayrılmıştır: çok merkezli yönetim yaklaşımına tarihsel bir bakış, teorinin temel varsayımları, teorinin eleştirisi ve teorinin çalışmaya uygulanması şeklindedir.

2.1. Çok Merkezli Teorinin Tarihsel Gelişimi

Çok merkezlilik kavramı, esasen, tek merkezli birimin yönetmeye çalışması yerine, birden çok yönetim otoritesinin birçok farklı ölçekte etkin olduğu durumları ifade eder (Rayner & Jordan, 2013). Tarihsel olarak, kavram ilk olarak Micheal Polanyi (1951) tarafından *The Logic of Liberty* adlı kitabında, bireylerin bütün bir eylemler sistemi içinde amaçlarını sürdürmekte özgür oldukları bir sosyal ilişki yöntemini açıklamak için kullanılmıştır (Polanyi, 1951). Bir süre sonra, Vincent Ostrom, Charles Tiebout ve Robert Warren (1961), resmi olarak birbirinden bağımsız birkaç kendi kendini yöneten birimlerden oluşan bir sisteme atıfta bulunmak için belediye yönetişimi perspektifinde çok merkezliliği benimsemişlerdir. Başka bir deyişle, “çok merkezli” teriminin kökeni, Vincent Ostrom, Charles Tiebout ve Robert Warren’ın ‘*Metropolitan Alanlarda Hükümet Organizasyonu: Teorik Bir Araştırma*’ başlıklı bir makalesinden gelmektedir. Bu, 1950’lerde, aynı anda faaliyet gösteren çok sayıda küçük, orta ve büyük ölçekli hükümet birimlerinin bir sonucu olarak, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’daki büyükşehirlere yönelik yoğun eleştirilerin kaotik olduğunu düşünen bilim insanlarına yöneliktir (Ostrom, 2009).

Davoudi (2002) tarafından belediye ağları çalışmalarında kullanılan kavram, sonrasında daha belirgin olarak Vincent ve Elinor Ostrom tarafından yönetim araştırmalarında kullanılmıştır (Aligica ve Boettke, 2009). Vincent Ostrom (1999) çok merkezli bir düzeni, “birçok ögenin, diğer öğelerden bağımsız olarak hareket ettiği genel bir kurallar sistemi içinde birbirleriyle ilişkilerini düzenlemek için karşılıklı yaratılabilen bir düzen” olarak tanımlar. Yani, Ostrom (2009)’a göre, büyük ölçekli birimler metropol

alanların etkin yönetiminin bir parçasıyken, küçük ve orta ölçekli birimler de gereklidir. Bu nedenle, küresel etkiler nedeniyle ulusal hükümet birimi tarafından uygulanan tek bir küresel çözüm aramaya çalışmanın yeterli olmaktan uzak olduğu ve daha küçük ölçekli etkilerin önemli rolünün kabul edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

2.2. Tek Merkezlilik ve Çok Merkezlilik (Monocentrism & Polycentrism)

Tek merkezli bir düzeni ve çok merkezli bir düzeni tanımlamanın en önemli özelliklerinden biri, meşru zorlama gücünün uygulanması üzerindeki kontroldür (Akinola, 2021). Tek merkezli bir sistemde, belirleyici ve dayatıcı kurallar için yetkiler tek merkezli bir karar verme sistemi tarafından kullanılır. Buna karşılık, çok merkezli bir sistem, bir kurallar sistemi tarafından yönlendirilen eylemleriyle kendi alanlarında gücü uygulamak için belli bir düzeyde bağımsızlığa sahip birkaç karar alma yapısının bulunduğu bir sistemdir (Ostrom, 1972; McGinnis, 1999). Tek bir merkezi hükümet tarafınca güç kullanımının nihai bir tekelinin olduğu tek merkezli bir sistemin aksine, çok merkezli bir siyasal sistemin otorite tekeli yoktur ve mevcut birkaç karar alma merkezi bir kurallar sistemi tarafınca sınırlandırılır ve kısıtlanır. Dolayısıyla, çok merkezli bir sistem bir hukuk devleti sistemidir. Bu nedenle, çok merkezli bir sistemi tanımlarken, bir kurallar sistemi fikri, karar alma merkezlerinin yetki ve çeşitliliği fikirleri kadar önemlidir (Akinola, 2021).

Ostrom ve ark. (1961), birkaç örgütlenme biçimi çok merkezli bir düzene benzeyebilirken, kapsamlı bir kurallar sisteminden yoksun oldukları sürece hepsinin çok merkezlilik özelliklerine sahip olmadığı sonucuna varmışlardır. Ayrıca, tek merkezli ve çok merkezliliğin birbirine bağlı olduğuna dikkat edilmelidir. Çok merkezlilik çalışması aynı zamanda tek merkezlilik üzerine bir çalışmadır. İki kavram arasındaki ilişki mantıksal ve ampiriktir (Akinola, 2021). Bununla birlikte, daha büyük birimlerden artan katılımın hangi noktada çok merkezli bir sistemi tek merkezli bir sisteme kaydıracağı tartışmalıdır (Rayner & Jordan, 2013).

Vincent ve Elinor Ostrom'un Indiana Üniversitesi'ndeki Siyaset Teorisi ve Politika Analizi Çalıştayı ile ilişkili araştırmacılar tarafından yürütülen çalışma, çok merkezli yaklaşımların tek merkezli yaklaşımlara göre iki temel avantajını vurgulamaktadır. Bunlar; zaman içinde politikaları geliştirmek için daha fazla deneyim ve öğrenme fırsatı sağlaması ve artan işbirliği için gerekli olan karşılıklı güvenin oluşturulmasına yardımcı olmak için taraflar arasında resmi ve gayri resmi, ikili ve çok taraflı iletişim ve etkileşimleri arttırmasıdır. Çok merkezli bir sistemdeki aktörler 'rekabet ederken işbirliği de yapar, etkileşimde bulunur ve

birbirlerinden öğrenirler ve farklı hükümet düzeylerindeki sorumluluklar, sağladıkları kamu hizmetlerinin ölçeğine uyacak şekilde uyarlanır”, tek merkezli bir sistemde ise “hükümet birimleri”, daha yüksek seviyeler tüm kararları verir ve daha düşük seviyelerdeki birimler sadece yukarıdan gelen komutları takip eder” (Cole, 2011).

2.3. Çok Merkezli Yaklaşım Üzerine

Çok Merkezli Yaklaşım/Yönetişim (ÇMY) perspektifi, iklim yönetimine Elinor Ostrom (2010) tarafından uygulanmıştır. Bu perspektifin sıkça kullanılan bir öncülü, yerel yönetimlerin ve diğer karar vericilerin gönüllü olarak iklim eylemlerini benimsemeleri ve ilişkilerini ve etkileşimlerini kendi kendilerine düzenlemeleridir (Homsy & Warner, 2015). ÇMY çerçevesi, özellikle AB tarafından finanse edilen “*İklim Yönetişiminde Yenilik*” araştırma projesi (Jordan ve diğerleri, 2018) aracılığıyla AB içinde popüler hale getirilmiştir. Çok merkezli bir yaklaşım, yerel, bölgesel ve ulusal paydaşların aktif gözetimi ile çeşitli düzeylerde eylemler anlamına gelir. Bir tür ekosistemde benimsenen ve diğer ekosistemlerde elde edilen sonuçlarla karşılaştırılan belirli stratejilerin faydalarını ve maliyetlerini değerlendirmek için yöntemlerin geliştirilmesine yol açan, birden çok düzeyde deneysel çabaları teşvik eder (Ostrom, 2009). Çok merkezli bir sistem, resmi olarak birbirinden bağımsız hareket eden ve hiyerarşi olmadan işbirliği yapan özerk birimlerden oluşur (Ostrom, 2010). Çok merkezli yaklaşımların teşvik edilmesinin, çeşitlilik ve katılımı, esnekliği, deneyi, yenilikçiliği ve öğrenmeyi, iletişim ve bilgi paylaşımını, özerkliği ve kendi kendini düzenlemeyi, işbirliğini, entegrasyonu ve ortak karar vermeyi teşvik ederek küresel iklim yönetişim çerçevesinden elde edilen sonuçları iyileştirebileceği öne sürülmüştür (Feiock, 2013; Acemoğlu vd., 2014; Fraser ve Kirbyshire, 2017). Bununla birlikte, Elinor Ostrom, iklim değişikliğiyle başa çıkmanın içerdiği sorunların karmaşıklığı ve değişen doğası göz önüne alındığında, atmosfere yayılan sera gazını önemli ölçüde azaltmak için kullanılabilecek hiçbir optimal çözüm olmadığını düşünmektedir. Soruna neden olan ve çözüm bulmaktan kimin sorumlu olduğu konusundaki tartışmalar göz önüne alındığında, etkin bir çok merkezli sistemin çabucak inşa edilmesi beklenemez. Ancak küresel bir çözüme ulaşmadaki yavaşlık göz önüne alındığında, enerji kullanımını birden çok düzeyde azaltmanın daha da etkili yollarını oluşturma potansiyelinin farkına varmak ileriye doğru atılmış önemli bir adımdır (Ostrom, 2009).

Ostrom (2010), GHG emisyonlarının birden fazla ölçekteki faaliyetler tarafından üretildiğinden, birden fazla ölçekte düzenlenen faaliyetlerin, harekete geçen herkese fayda

sağlayacağını savunmaktadır. Bu, aktörleri emisyon azaltma maliyetini nasıl en aza indireceklerini ve ilgili faydaları nasıl en üst düzeye çıkaracaklarını öğrenmeye teşvik edecektir. Dolayısıyla iklim yönetişimi, hanelerden, yerel ölçekte şirketlerden ulusal ve uluslararası ölçeğe kadar değişen aktörlerle çok merkezli bir eğilim sunmaktadır (Fisher & Leifeld, 2019; Rayner & Jordan, 2013). Çok merkezlilik sadece seviyelerin veya aktörlerin sayısı ile ilgili değildir. Aynı zamanda, aktörlerin yerel koşullar hakkında iyi bir bilgi ya da anlayışa sahip olduklarını ve belirli alanlar için bağımsız olarak normlar ve kurallar formüle edebildiklerini vurgulamaktadır, bu da kendilerinin daha verimli bir şekilde emisyon azaltma hedefine ulaşmalarını sağlamaktadır (IPCC, 2014). Bu yüzden, çok merkezli sistem, kendi kendine organize olan yerel eylemleri teşvik etmektedir (Ostrom, 1999; Ostrom, 2010). Çok merkezli bir sistemdeki aktörler “rekabet ederken işbirliği de yapar, etkileşimde bulunur ve birbirlerinden öğrenirler ve farklı hükümet düzeylerindeki sorumluluklar, sağladıkları kamu hizmetlerinin ölçeğine uyacak şekilde uyarlanır”, tek merkezli bir sistemde ise “hükümet birimleri”, daha yüksek seviyeler tüm kararları verir ve daha düşük seviyelerdeki birimler sadece yukarıdan gelen komutları takip eder” (Cole, 2011). Bu noktada, çok merkezli iklim yönetişiminin iki özelliğinden bahsedilebilir. Politikaları geliştirmek için daha fazla deney ve öğrenme fırsatı sağlaması ve diğeri ise, yönetim aktörleri arasındaki resmi ve gayri resmi, ikili ve çok taraflı değişimleri ve etkileşimleri artırarak daha geniş işbirliği için güven inşasına katkıda bulunmasıdır (Cole, 2015).

Dorsch ve Flachsland (2017)’da küresel iklim yönetişimi çerçevesiyle ilgili olarak işbirliğini ve azaltmayı geliştiren çok merkezli bir sistemin dört temel özelliğini özetlemektedir; kendi kendine örgütlenme (yardımcı aktörlerin güçlendirilmesi, soruna en yakın düzeyde harekete geçmeyi sağlar), sahaya özgü koşulların tanınması (farklı düzeylerde ve alanlarda tercihlerin, yeterliliklerin ve kısıtlamaların tanınması, katılımı teşvik eder ve verimsizlikleri azaltır), deneme ve öğrenme (merkezi olmayan deney ve karşılıklı öğrenme, öğrenme eğrisini geliştirir, maliyetleri düşürür, esnek adaptasyon sağlar, tercih yapılarını değiştirebilir ve katılımı artırır) ve güven inşa etmek (çeşitli düzeylerde yüz yüze iletişim ve izleme, işbirliğini artırır ve bedavacılıktan caydırır). Bunlar, farklı aktörlerin ve grupların çok merkezli sistemlerle ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirmek ve bu tür aktörlerin ve grupların çok merkezli yaklaşımların benimsenmesi yoluyla küresel iklim yönetişimi çerçevesini nasıl etkileyebileceği konusunda bilgi sağlamak için yararlı bir çerçeve sunmaktadır (Fasting vd., 2021).

Çok merkezli bir sistemde bireysel politika birimleri arasında kendi kendine örgütlenme, daha küçük birimleri aktif yaratıcılar olarak kabul ederek ve verimli işbirliği için

sektörler ve aktörler arasındaki ilişkileri yeniden şekillendirerek, çeşitli bağlamlara dayalı yeni eylem türlerinin geliştirilmesini teşvik etmektedir (Atkinson vd., 2017). Sahaya özgü koşulların tanınması ise, yerel bilgiye dayalı daha geniş bir aktör grubunun daha yüksek düzeyde katılımına ve adaptasyon ve azaltma verimliliğini artırabilecek ve başarısızlık riskini azaltabilecek çeşitli stratejilerin geliştirilmesine yol açmaktadır. Daha küçük ölçeklerde deneyler ve karşılıklı öğrenme, birimleri iklim eylemi için daha geniş bir strateji ve teknoloji benimsemeye teşvik eden bu etkileri güçlendirmektedir (Douthwaite, 2002; Abbott, 2012). Birimler arasında güven inşa etmek ve yükselen çeşitli söylemler içinde tek bir kimliği destekleyen tek bir vizyona sahip olmak, bağları güçlendirmekte ve politika koordinasyonunu artırmaktadır (Bulkeley ve Moser, 2007; Johnson ve Urpelainen, 2012).

Çok sayıda yazar, küresel topluluğun alternatif çözümler sunarken uluslararası düzeyde bağlayıcı iklim politikası çözümleri elde etmedeki başarısızlığı hakkında yazmıştır. Örneğin, Bulkeley ve Betsill (2005), Betsill ve Bulkeley (2006), ve Corfee-Morlot ve diğerleri (2011), hepsi, çok düzeyli, çok ölçekli süreçlere vurgu yaparak, iklim değişikliği hedeflerini ele almada kentsel yönetişimin uygunluğunu belirtmektedir. Uygulama açısından Green, Sterner ve Wagner (2014) ve Jordan ve ark. (2015), yukarıdan aşağıya çözümleri yerel girişimlerle ilişkilendirmenin avantajlarına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde, Bollinger (2014), birbirine bağlı sistemlere daha fazla vurgu yapılması noktasında çağdaş iklim değişikliği politikalarının karmaşıklıklarından bahsetmektedir. Burch (2010), mevcut kapasitelerin etkin kullanımını kolaylaştırmanın önemine dikkat çekmekte ve kurumsal yapıların, organizasyon kültürünün ve politika oluşturma prosedürlerinin rollerini vurgulamaktadır. Diğer yandan, Anguelovski ve Carmin (2011), hem küresel Kuzey hem de Güney’de kentsel düzeydeki çevresel tepkilerin çoğunun içsel motivasyonları tarafından yönlendirildiğini ve dolayısıyla nispeten bağımsız eylemler tarafından gerçekleştirildiğini bulmakta ve kapasite geliştirme ve kurumsal desteğin rollerini vurgulamaktadır. Ancak Robinson ve Gore (2015), belediye çabalarının daha aktif bir rolünü belirlemekte ve iç yönetim yapısının daha geniş iklim düzenlemeleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Diğer yandan, gelişen çok merkezli sistemin karbon nötrlüğüne yönelik iklim değişikliği yönetimine ne ölçüde katkıda bulunabileceğini anlamak için çok merkezli iklim yönetişiminin ortaya çıkışını ve yapısını da inceleyen yakın tarihli çalışmaya da rastlanmıştır. Sonuçlar, çok merkezli sistem içinde ulus ötesi ve ulus altı seviyelerdeki aktörler tarafından gösterilen çabaların, birçok farklı alanda uluslararası rejim ve eyalet hükümetlerinden kaynaklanan karbon nötr yönetimi açıklarını büyük ölçüde tamamlayabileceğini göstermektedir (Tan, vd., 2022). Ayrıca, iklim mevzuatı, uyum, teknoloji dağıtımı ve veri

özgünlüğü ve şeffaflığı da dahil olmak üzere karbon nötrlüğü için kritik olarak tespit edilen konular, birden fazla düzeydeki birden çok aktör arasında koordinasyon yoluyla daha etkili bir şekilde ele alınabilir (Tan, vd., 2022). İklim yönetişimi deneyleri açısından, literatürün araştırma nesnesi olarak şehirleri seçtiğini belirten yazarlar, çok merkezli iklim yönetişiminin temel önermelerinden birinin yerel koşullara dayalı yönetim düzenlemelerinin deneysel olarak araştırılmasının etkili çözümlere yol açacağını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, bu araştırma dizisinin yalnızca birkaç şehre, yani coğrafi olarak küresel kuzeyde dağılmış ulus ötesi şehir yönetim ağlarında aktif olanlara odaklanma eğiliminde olduğunu, mevcut küresel kentleşme süreçlerinin ağırlıklı olarak küresel güneyde, özellikle Asya ve Afrika'da gerçekleştiğini belirtmektedirler. Yerel koşulların önemli farklılıkları nedeniyle, Kuzey Yarımküre'de etkili olduğu gösterilen çözümlerin Güney Yarımküre'ye aktarıldığında beklenen olumlu sonuçları vermeyeceğini de vurgulamaktadırlar. Ayrıca, küçük şehirlerin büyük şehirlerden farklı engellerle karşılaşabileceği ve kapasitelerinin büyük şehirlerle kıyaslanmadığı düşünüldüğünde, büyük şehirlere uygulanabilir çözümlerin küçük şehirlerde de benzer etkiler yaratıp yaratmayacağı net değildir. Bu nedenle, Güney Yarımküre'deki küçük ve orta ölçekli şehirlere yönelik araştırma odağının daha da güçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedirler (Tan, vd., 2022). Tan ve diğerleri (2022), çok merkezli iklim yönetim sistemindeki tüm aktörler için geçerli olan bir dizi kapsayıcı kuralın nasıl tasarlanacağı ve formüle edileceğinin hala önemli bir konu olduğunu belirterek, uluslararası rejimlerin, özellikle UNFCCC ve çok merkezli iklim değişikliği yönetim sistemi içindeki diğer alanlar arasındaki dinamik bağlantılar hakkında daha fazla araştırma yapılması gerektiğini önermektedirler.

Heinen vd. (2022) ise, çalışmalarında çok seviyeli ve çok merkezli iklim yönetişimi perspektiflerinin beş boyutta nasıl birleştiğini ve ayrıldığını tartışmaktadır. Beş boyut öne sürerek ampirik araştırmaya çok seviyeli veya çok merkezli bir yönetim perspektifi uygulamak için öngörüler sağlamaktadırlar. Yönetişim sorunu (birbirine bağımlı politika sorunu), karar alma merkezlerinin yasal sorumlulukları, karar vericiler arasındaki etkileşim türleri, kullanımdaki kurallar ve karar vericiler arasında karar vermede bağımlılık derecesi şeklinde beş boyut öne sürerek iklim yönetişiminin beş boyutlu çerçevesinin ulusal ve yerel düzeyde ampirik olarak gözlemlenebilir iklim yönetişimi düzenlemelerindeki farklılıkları sistematik olarak belirleme fırsatı sunduğunu belirtmektedirler. Analitik çerçevenin uygulanması, iklim eylemleri için yasal kuralların uygunluğu hakkında iklim literatüründeki soruların ele alınmasına yardımcı olabilir. Çerçevenin kentsel planlamada arazi kullanımıyla ilgili iklim eylemlerine uygulanması için Heinen (2020) bir örnek sunmaktadır. Ba ve Galik

(2019) ise, çok merkezli bir yönetim modelinin azaltım ve uyum uygulamalarının uygulanabilirliğinin yanı sıra yapıli çevrede çok merkezli sistemlerin varlığını değerlendirmektedir. Yapılı çevrede iklim değişikliğine yönelik hafifletme ve adaptasyon tepkilerinin çok merkezli bir yönetim modeline uyduğunu savunmaktadırlar. Carlisle ve Gruby (2017) tarafından operasyonel hale getirilen teorik çok merkezli bir yönetim modeline dayanarak, böyle bir yönetim düzenlemesinin, yapıli çevrede iklim değişikliğini azaltma ve uyum uygulamalarının uygulanmasıyla uyumlu olduğunu ve aslında mevcut olduğunu bulmuşlardır.

Şehirler odağına döndüğümüzde, Cutter (2008), insanların ve yaşanan yerlerin adaptasyonunun ve dayanıklılığının sıkı bir şekilde iç içe geçtiğini ve son yıllarda yaşanan doğal afetlerin özellikle şehirlerin sosyal dokusunun esnek bir altyapı ağı, liderlik ve sağlamlık gibi ağ bağlantılı kaynaklar aracılığıyla zayıf bir şekilde desteklendiğini göstermiştir. Şehirleri karmaşık sistemler olarak yönetmek, birden fazla belirsizlikle yüzleşmeyi gerektirdiğinden, şehir ölçeğinde iklim değişikliği eylemlerini yönetmek, hükümet ve kurumsal yeniden yapılandırma için bir platform haline gelmiştir (Bockel & Thoreux, 2009). Bu tür değişikliklerin sonucu, geleneksel komuta ve kontrol ve yukarıdan aşağıya yönetim yöntemlerinin aksine yeni yönetim modellerine doğru ilerlemektedir. Sonuç olarak, çok aktörlü yönetim modeli olarak da bilinen çok merkezli yönetim, şehirlerde giderek daha çekici hale gelmektedir (Beigi, t.y.). Beigi (t.y.) çalışmasında, şehirlerde iklim değişikliğinin azaltılması ve adaptasyonuna yönelik çok merkezli bir yaklaşımı ele alarak bazı şehirlerde yaşanan felaketleri örnek göstermiş ve çözümün çok boyutlu ve çok ölçekli farklı diziler geliştirmekten geçtiğini vurgulamıştır. Ayrıca, iklim değişikliğinin farklı şehirleri çeşitli şekillerde etkilediğini ve etki ölçeğindeki bu farklılığın şehirlerde uyum ve dayanıklılık için bağımsız ve proaktif eylem dizilerinin ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtir. Bu eylemler, şehirler ve kentsel yapılar söz konusu olduğunda, yerleşime dayalı anlatıların, şehirlerin, politika tuzağına düşmeden, iklim değişikliğinden etkilenme biçimlerine göre yaklaşımlarını ve başa çıkma kapasitelerini ayarlamalarına ve özelleştirmelerine olanak tanıdığını gösterdiğini belirtmektedir (Beigi, t.y.).

İklim yönetişimi literatürüne yapılan katkılar, iklim değişikliğinin azaltılmasında ve iklim eylemi için liderlikte devlet dışı ve ulus altı aktörlerin rollerini içeren yeni çok merkezli doğasını tanımanın önemini vurgularken (Bäckstrand ve diğerleri 2017; Dorsch ve Flachslund 2017; Gallemore 2017; Hermwille 2018; Jordan ve diğerleri 2018; Maltais 2014; Torney 2019; Widerberg ve Pattberg 2015; Wurzel ve diğerleri 2019), Gajevic Sayegh (2020), normatif bir eksiklik olduğundan bahsederek “*Uyumsuzluk sorununu azaltmak gibi çok*

merkezli iklim yönetişimi bağlamında ahlaki görevler nasıl dağıtılabilir?’’ sorusuna dikkat çekmiştir. Çalışmasında, araçları kolektif hedefe göre hareket etmeye teşvik etmeye katkıda bulunan bir faktör olarak çok merkezli yönetişim bağlamında ahlaki görevlerin dağılımına odaklanmaktadır. Çok merkezli iklim yönetimine uyarlanmış iklim görevlerinin daha hassas bir şekilde dağıtılmasının, uyumsuzluk sorununun ele alınmasına katkıda bulunduğunu savunmaktadır. Çok merkezli yönetişim iletişimi ve işbirliğini geliştirdiğinden, işbirliği koşullarını güçlendirmek için bir rehber olabilir (Gajevic Sayegh, 2020).

Çok merkezli yaklaşım literatüründe daha spesifik çalışmalar da yer almaktadır. Örneğın, Cong vd. (2021), Çin’deki tekstil sanayi parklarındaki atık su zorluklarını ele almak için ortaya çıkan çok merkezli bir yönetişim modelini tanıtmakta ve analiz etmektedir. Ortaya çıkan modelin çok aktörlü katılımını vurgulayan yazarlar, maliyet etkinliğini artırma ve uyum eksikliğini gidermede yeni olanaklar sunduğunu söylemektedir. İzleme konusunun güçlendirilmesi, ortak atık su artımına izin verilmesi, yerel yönetim organlarının idari gücünün kullanılması ve birden fazla yerel aktörün dahil edilmesinin yer aldığını belirtmektedirler. Sanayi parklarındaki atık su yönetişiminin yavaş yavaş, yukarıdan aşağıya hükümet tarafından yönetilen bir modelden, çok aktörlü katılımı içeren çok merkezli bir modele geçtiğini belirtmektedirler. Aktörlerin çok merkezli yönetişime daha iyi dahil olmak için kapasite oluşturması gerekliliğini vurgulamaktadırlar.

Fasting vd. (2021) ise, çok merkezli yönetişim yaklaşımlarından öğrenmenin iklim değışikliğıyle mücadeleye yönelik küresel çabalardan daha kapsayıcı katılımın ve daha etkili sonuçların nasıl teşvik edileceğine dair fikir verebileceğini vurgulayarak Güneydoğı Asya’da iklim yönetimi ve tarıma odaklanmışlardır. Güneydoğı Asya Ülkeleri İklim Dayanıklılık Ağı Birliğı (ASEAN-CRN), dayanıklılığı artırmak ve iklim değışikliğine uyum sağlamak için çok merkezli bir sistem örneğidir. ASEAN Tarım Müzakere Grubu (ANGA), bölgenin tarım sektörünün küresel iklim yönetişimi çerçevelerini şekillendirmesini sağlamakta ve ANGA vakası, çok merkezli sistemler için alan açmanın ilgili sektörlerde iklim eylemini teşvik edebileceğini vurgulamaktadır. UNFCCC süreçlerinde, bölgelerin desteklenmesi, çok merkezli sistemleri daha da etkinleştirebilir, iklim direncini ve adaptasyonu artırabilir (Fasting, vd., 2021). Yazarlara göre bu vaka çalışması, farklı seviyelerdeki karar vericilerin, çok merkezli sistemlerden iklim direncine olanak sağılayan ve bundan yararlanan koşullar yaratmayı ve iklim değışikliğini ele almak için daha iddialı eylemleri teşvik etmeyi hedeflemesi gerektiğini öne sürmektedir. Çok merkezli sistemlerin ortaya çıkması için alan açmanın tarım gibi iklim eylemini ölçeklendirmek için önemli sektörlerle de ses verebileceğini ve ANGA örneğindeki gibi, etkili iklim eylemi, ulusal ve bölgesel katılım, bireysel liderlik,

farklı görüşlerin aktif olarak tartışılması yoluyla bağlama özel koşulların tanınması, deney yoluyla öğrenme ve bilgi alışverişi yoluyla kendi kendine örgütlenme yoluyla kolaylaştırılacağı sonucuna varılmıştır (Fasting, vd., 2021).

Baldwin, vd. (2018), su kullanıcı grupları ve birden fazla yönetim düzeyindeki karar vericiler arasında toplu eylemi daha iyi anlamak için, Kenya'nın su yönetimine yönelik çok merkezli yaklaşımının çok düzeyli bir analizini yapmaktadırlar. Çok merkezli yönetim ile ilişkili özelliklerin toplu eylemi teşvik etmeye yardımcı olup olmadığını sorarak, bölgede toplu eylemi teşvik eden faktörleri incelemişlerdir. Su yönetim işlevleri üzerinde örtüşen yetkilere sahip birden fazla karar merkezinin varlığının, toplu eylemin gerçekleşmesi için gerekli - ancak yeterli olmayan - koşulları yarattığını bulmuşlardır. Russell & Christie (2021) ise, Birleşik Krallık iklim yönetiminin ilçe bazlı hükümetin çeşitli seviyelerinde ilerlemesini, zorluklarını ve başarısızlıklarını araştıran bir çalışmada devam eden çalışmalardan yararlanmaktadır. Çalışmalarında Surrey, küçük kasabalar ve mahallelerdeki mikro düzeyde eyleme odaklanan bir vaka çalışması olarak sunulmaktadır. Ulusal hükümet düzenlemesi veya alt-bölgesel çerçevelerin olmamasına rağmen, iklim eyleminin tüm yönetim seviyelerinde gönüllü olarak gerçekleştiğini belirten yazarlar, sınırlı bir yukarı doğru fikir akışıyla ve mikro-yerel iklim derslerine ve deneyimine ulusal ilgi belirtisi olmayan, parçalanmış bir çok seviyeli yönetim biçimi gözlemlemişlerdir. İklim eylemi için etkin kurumsal “yeniden yapılanma” elde etmek için aktörlerin öneminin ve daha fazla koordinasyon, bilgi paylaşım ağlarına duyulan ihtiyacın varlığının altını çizmektedirler (Russell & Christie, 2021).

Başka bir nokta, çok merkezli yönetim ağlarının küresel enerji ve iklim yönetiminde yükselişte olduğunu ancak ampirik performansları hakkında çok az şey bilindiğini belirten Sovacool ve Van De Graaf (2018), bu türden dört ulus ötesi enerji ve iklim yönetim ağının performansını analiz etmektedir. Yönetim ve kamu yönetiminden kurumların etkinliğine ilişkin ilkeler kullanarak, iklim ve sürdürülebilir enerji alanlarında yönetim sonuçlarının iyileştirilmesine dört ağın ne ölçüde katkıda bulunduğunu incelemektedirler. Değerlendirmeleri ise, bu ağların amacının, finansmanının, kurumsal formalitesinin, etkinliğinin ve dayanıklılık düzeyinin netliğine odaklanmaktadır. Bazı farklılıklara rağmen, ulus ötesi yönetim ağlarının, etkin bir kurumu neyin oluşturduğuna ilişkin kriterleri genellikle karşılamadığını belirtmektedirler (Sovacool & Van De Graaf, 2018).

Yukarıdaki literatür, iklim eylemini kolaylaştırmak için çok merkezli, çok aktörlü yönetim düzenlemeleri konusundaki anlayışımıza katkıda bulursa da özellikle çok amaçlı

iklim eyleminin (örneğin, azaltma ve uyum uygulamaları) bağlantı noktasında, aynı anda birden fazla ölçekte çalışma ihtiyacı ve boşluklar devam etmektedir. Burada, şehirlerin çok merkezli bir sistemle hareket edip etmediğinin değerlendirilmesi yardımcı olabilir. İklim değişikliğinin hafifletilmesine ve adaptasyonuna çok merkezli bir mercekten bakmak yeni olmasa da (örneğin, Ostrom, 2009, 2010), Adana'nın iklim eylem planı hazırlanırken yaşadığı süreci ve ilgili zorlukların var olup olmadığının ortaya çıkarılması göz önüne alındığında, bu, yeni bir alaka ve önem oluşturabilir. Süreç odaklı bir değerlendirme ile diğer şehirlere örnek teşkil edebilecek potansiyele sahip olabilir.

2.3.1. Çok Merkezli Yönetim Teorisinin Başlıca Varsayımları Yerel Eylem (Local Action)

Çok merkezliliğin ilk varsayımı, yerel eylem ve girişimlere imkân sağlamasıdır. Bu çalışma için yerel, genellikle ulus altı hükümetleri, şehirleri, toplulukları, devlet dışı aktörleri ve ulusal hükümetin altında faaliyet gösteren diğer aktörleri ifade etmektedir. Yönetişimin, girişimleri ve süreçleri yerel düzeyde öz-örgütlenmeden başlamaktadır ve yerel eylem, çok merkezli teorinin önemli bir varsayımıdır (Akinola, 2021). Bu, Polanyi'nin (1951) çok merkezli düzenlemelerin iki aşamada işlev gördüğünü vurgulayan çalışmasından kaynaklanır: bireysel alan ve kolektif birimler. Çok merkezli bir sistem içindeki her aktör, eylemlerini ve davranışlarını diğer aktörlerle birlikte düzenlemektedir (McGinnis, 2016).

Ostrom, birden fazla ölçekte kendi kendine organize olan farklı aktörlerin bir araya gelmesiyle birçok ortak faydaya ulaşılabileceğini ve aktörlerin buna göre seçim yapma hakkına sahip olacağını vurgulamıştır (McGinnis ve Ostrom, 2012). İlk varsayımda, bireysel aktörlerin kendi özel alanlarındaki bir sorunla başa çıkmanın en iyi yolunu keşfetme özgürlüğüne sahip olmaları gerektiği argümanı gömülüdür (Ostrom, 2010:5). Bu varsayım, kendi kendine örgütlenmenin her zaman en iyi sonucu üreteceği anlamına gelmemektedir, ancak aşağıdan yukarıya doğru ortaya çıkmaktadır (McGinnis, 2016). Ayrıca, tüm aktörlerin kendi başlarına örgütlenme motivasyonuna ve kapasitesine sahip olduğu anlamına gelmemektedir (McGinnis, 2016). Dahası, tüm koordinasyon problemlerinin kendi kendine çözüldüğü anlamına gelmemekte, sadece koordinasyon zorluklarını ele almak için yeni yollar sağladığı anlamına gelmektedir.

Çok merkezli literatürdeki anahtar kavramlardan biri olan kendi kendine örgütlenme, bir ulus-devlet veya uluslararası rejim tarafından merkezileştirilmiş kural koymanın yerine, aktörlere kendi kurallarını ve kendi özel alanlarını oluşturma konusunda özgür irade

vermektedir. Politika yapımında herhangi bir aktörün veya aktörler grubunun tahakküm altına alınmamasını ifade etmektedir. Ostrom (2009), iklim değişikliği konusundaki ilk yayınında bu varsayımın etkinliğini vurgulamış ve iklim değişikliğinin, yerel toplulukların iklim eyleminde oynadıkları rolleri sınırlayan küresel bir sorun olarak çerçevelenmesinin problemlerden biri olduğunu belirtmiştir. Sadece uluslararası rejime odaklanmanın aksine, akademisyenlerin aktör odaklı olmaları ve her bir yönetim biriminin kendi alanlarında örgütlenme motivasyonunu araştırmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bu varsayımın iklim yönetişimi için birtakım normatif sonuçları vardır. İlk olarak, sorunlar yerel düzeye yakın olarak ele alınmalıdır ve bu noktada, yerel düzeydeki aktörler çeşitli sorunlarla başa çıkmak için bilgi ve kapasiteye sahiptir. Diğer ise, topluluk düzeyinde karar verme, açık ve demokratik bir süreci takip eder. Sonuç olarak, koordinasyonun tüm zorlukları çok merkezli bir yapı tarafından ele alınmayacaktır (McPhail ve Tarko, 2017).

Karşılıklı Uyum (Mutual Adjustment)

Çok merkezli bir sistemde, yönetim birimlerinin birbirleriyle etkileşime girme ve iletişim kurma şekli, karşılıklı uyum olarak ifade edilmektedir (McGinnis, 2016). Karşılıklı uyum, her bir yönetim biriminin diğer aktörlerin faaliyetlerine tepki vermesini sağlamaktadır. Çok merkezli bir sistemdeki yönetim birimlerinin birbirleriyle nasıl etkileşime girdiği, her bir aktöre izin verilen karşılıklı uyum düzeyi ile belirlenmektedir (McGinnis, 2016). Tarko (2016), araştırmacıların, belirli bir aktörün en baskın olduğunu varsaymak yerine, yönetim birimlerinin sınırlarını ve aralarındaki ilişkileri anlamaya çalışmaları gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca çoğu durumda, yönetim birimleri, daha az rekabet ile karşılıklı bir uyum yoluyla birbirlerinden öğrenmektedirler.

Deney ve Öğrenme (Experimentation & Learning)

Üçüncü varsayım, çok merkezli bir yönetişim sisteminin deneyleri kolaylaştırdığı ve karşılıklı öğrenmeyi sağladığı anlamına gelmektedir. Çok merkezli bir sistemin birimlerin kendi kendine organize olmaları göz önüne alındığında, yenilik getirmekte ve diğer birimler tarafından esnek adaptasyona izin vermektedir (Akinola, 2021). Ostrom (2010), çok merkezli yönetişimin iklim değişikliği için öneminin, yönetim birimlerinin çeşitli yöntemleri test etmesine izin vermesi ve ardından aktörler arasında faydaları ölçmek için benzer yaklaşımların oluşturulabilmesi olduğunu düşünmektedir. Öğrenmenin önemi, çok merkezliliğin ademi merkeziyetçilik, çoğulculuk ve yerelleştirme literatürüyle paylaştığı ortak noktadır (Akinola, 2021).

Bazı akademisyenler, çok merkezli bir iklim yönetişimi sisteminin çok sayıda ayrı deney içerdiiğini düşünmekte (Ostrom, 2009; Cole, 2015; Dorsch ve Flachslanđ, 2017) ve bunun sorunlara yönelik birkaç yaklaşımın aynı anda test edildiği anlamına geldiğini belirtilmektedir. Dolayısıyla, çok merkezli bir sistem, aktörlere neyin işe yarayıp neyin yaramadığını bilmeleri için bir yol sağlayan yarı-deneylemeye benzetilebilir (Akinola, 2021).

Akinola (2021)'nın da belirttiği gibi, iklim yönetişimi için çok merkezli bir yaklaşım, yönetişimin zaman içinde dinamik olarak iyileştirilmesini sağlamanın bir yolu olarak deneyim ve karşılıklı öğrenmenin önemini vurgulamaktadır. Bağımsız deneylerin uygulanması ve artan değişim ve öğrenme, işbirliğini artıracak ve azaltma maliyetini azaltacaktır. Kolektif bir eylem olan iklim değişikliği sorunuyla uğraşmak zaman alıcı ve pahalıdır. Kurumlar kurmak, yenilikçi teknik bilgi ve stratejiler genellikle deneyseldir. Yukarıdan aşağıya deneyler bazı değerlere sahip olsa da çeşitli devlet ve devlet dışı aktörler daha düşük seviyelerde deneylere katılır. Yönetişime yönelik çok merkezli yaklaşım, bu tür birbiriyle ilişkili prosedürlerin avantajlarını ve ödülleri yoğunlaştırır. Başarılı deneyler ve başarısız olanlar yeni fikirleri garantileyebilir ve tüm sisteme yayılabilir (Cole, 2015).

Güven (Trust)

Cole (2015), çok merkezli bir yaklaşımda, bireylerin olumlu iletişim kurduğu seviyenin güven seviyelerini arttırdığını ve bunun sonucunda işbirliği seviyelerini etkilediğini kabul etmektedir. Çok merkezli model, bire bir etkileşim ile küresel müzakerelerde bile işbirliğini güçlendirmek için bir araç olarak güveni vurgulamaktadır. Diğer yandan, iyi düzeyde bir işbirliği, güveni ve karşılıklı itibarı güçlendirerek daha yüksek düzeyde işbirliğine yol açabilir. Ostrom (2010) ve Stern (2011) bire bir etkileşimin etkililiğini vurgulamakta ve güven sağlayıcılar olarak yaptırım, izleme gibi farklı önlemler önermektedirler.

Uluslararası sistemde, ulus-devletlerin, her aktörün farklı sorumluluklara sahip olduğu bir şüphe ortamında yasal olarak zorunlu bir emisyon azaltma hedefi uygulama çabasına dahil oldukları varsayılmaktadır. Genel olarak, bazı eyaletler tarafından bedavacılık olasılığına tekrar tekrar atıfta bulunulması nedeniyle güven seviyesi düşüktür. Aksine, Ostrom (2009), yüz yüze etkileşimler ile yerel düzeyde işlerin farklı şekilde yapılabileceğini, güvenin büyük miktarda olabileceğini belirtmektedir.

Kapsamlı Kurallar Sistemi (A System of Overarching Rules)

Yerel eylemlerin ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların nasıl çözüleceğini belirleyen kapsayıcı kurallar tarafından yönlendirilirse daha iyi performans göstereceği belirtilmektedir.

Kapsamlı kurallar, çatışmaları uzlaştırma ve aktörler arasındaki anlaşmazlıkları minimum düzeye indirme fırsatı sunmaktadır. Burada amaç, farklılıkları savunmak ve ortak uyarlamayı sağlamak olsa da teorisyenlerce kesin işlevleri noktasında anlaşmaya varılmamıştır (Dorsch ve Flachslund, 2017). Ayrıca, güven oluşturma mekanizmaları, çatışma çözme mekanizmaları ve kapsayıcı kurallar altında deneyimin ne ölçüde mümkün olduğu ve yerel eylemin demokratik ilkelerin desteklenmesiyle hangi ölçüde uyumlu olduğu arasında güçlü bir bağlantı vardır (Akinola, 2021).

2.3.2. Avantajlar ve Zorluklar

Paris Anlaşması ve Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkılar, ülkelerin eylemlerinin niteliğine ve kapsamına karar vermelerine izin verirken prosedürel yükümlülükler getirerek, küresel iklim yönetişimi ve daha geniş bir olası iklim eylemleri yelpazesinde aşağıdan yukarıya daha fazla katılım için fırsatlar sunar (Cole, 2015; Van Asselt ve Zelli, 2018). Çok merkezli yönetişim, bu gelişmelerin sonuçlarını değerlendirmek için faydalı bir merceğe sağlar (Bulkeley ve Moser, 2007; Ostrom, 2012; Wang ve Chen, 2013).

Vincent ve Elinor Ostrom'un Indiana Üniversitesi'ndeki Siyaset Teorisi ve Politika Analizi Çalıştayı ile ilişkili araştırmacılar tarafından yürütülen çalışma, çok merkezli yaklaşımların tek merkezli yaklaşımlara göre iki temel avantajını vurgulamaktadır. Bunlar; zaman içinde politikaları geliştirmek için daha fazla deneyim ve öğrenme fırsatı sağlaması ve artan işbirliği için gerekli olan karşılıklı güvenin oluşturulmasına yardımcı olmak için taraflar arasında resmi ve gayri resmi, ikili ve çok taraflı iletişim ve etkileşimleri arttırmasıdır. Cole (2015)'e göre Ostrom, "yenilikçiliği, öğrenmeyi, uyumu, güvenilirliği, katılımcıların işbirliği seviyelerini ve birden fazla ölçekte daha etkili, adil ve sürdürülebilir sonuçların elde edilmesini geliştirme..." eğilimine atıfta bulunmaktadır. İklim yönetimine yönelik çok merkezli bir yaklaşım, başlıca emisyon salan taraflara ikili ve çok taraflı forumlarda yüz yüze iletişim kurmaları için daha sık ve çeşitli fırsatlar sağlayarak küresel iklim istikrarına yönelik ilerlemeyi hızlandırmamız için en iyi şansı sağlayabilir. Bazıları BM'nin kolaylaştırabileceği bu etkileşimler, küresel düzeyde daha fazla işbirliği için gerekli görünen türden karşılıklı güveni telkin edebilir. Bu nedenle, ikili ve daha küçük ölçekli çok taraflı müzakerelere daha geniş bir şekilde odaklanmak yalnızca arzu edilen bir şey olmayabilir; küresel, BM temelli süreçte daha başarılı müzakereler için gerekli bir koşul olabilir (Cole, 2015).

Küresel düzeyde müzakere edilen "küresel çözümlerin", ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki çeşitli çabalarla desteklenmediği takdirde, iyi sonuç vermesi garanti edilmez

(Ostrom, 2009). Atmosferdeki Co2 ve diğer sera gazlarının seviyesi, mega ölçekte nispeten eşit bir şekilde dağılılabılırken, iklim değişikliğinin etkileri coğrafi konumlarına, ekolojik ve ekonomik koşullarına, aşırı olaylara önceden hazırlık yapılmasına ve geçmişe bağlı olarak bölgeleri farklı şekillerde etkiler. Etkilerden en çok zarar gören insanlar, daha yüksek seviyelerde yeterli temsile sahip olmayabilir ve sera gazı emisyonlarını azaltmak için net çözümler dile getiremeyebilir ve karşılaştıkları çeşitli tehditlere uyum sağlamalarına yardımcı olamayabilir (Agrawal, 2008). Çok merkezli yaklaşımın avantajı, birden fazla düzeyde deneysel çabaların yanı sıra, bir ekosistem tipinde benimsenen belirli stratejilerin faydalarını ve maliyetlerini değerlendirmek ve bunları diğer ekosistemlerde elde edilen sonuçlarla karşılaştırmak için yöntemlerin geliştirilmesini teşvik etmesidir (Ostrom, 2009).

Ostrom (2014), çok merkezli bir sistem içindeki her birimin belirli bir alanda (aile, firma, yerel yönetim, yerel yönetimler ağı, eyalet veya il, bölge, ulusal hükümet gibi) normlar ve kurallar oluşturmak için önemli ölçüde bağımsız olduğunu belirtmektedir. Çok merkezli bir sistemdeki katılımcılar, yerel bilgiyi kullanma ve aynı zamanda deneme-yanılma öğrenme süreçlerine katılan diğerlerinden öğrenme avantajına sahiptir. Daha büyük birimler dahil oldukça, katkıda bulunmayanlar ve uygunsuz ayrımcılıkla ilgili sorunlar ele alınabilir ve yeni bilimsel bilgi ve yeniliklere büyük yatırımlar yapılabilir (Ostrom, 2014). Hiçbir yönetim sisteminin mükemmel olmadığını belirterek çok merkezli sistemlerin karşılıklı izleme, öğrenme ve zaman içinde daha iyi stratejilerin uyarlanması için mekanizmaları göz önüne alındığında önemli avantajları olduğunu belirtmektedir. Ostrom'a göre (2014), potansiyel faydalar, hane düzeyinde dahi üretilir. Daha iyi sağlık, araba kullanmak yerine işe bisikletle giden bir hane halkı tarafından geliştirilir. Isıtma ve elektriğe ayrılan aile harcamaları, bir binanın daha iyi inşa edilmesi, mevcut binaların yeniden inşası, güneş panellerinin montajı ve ailelerin yanı sıra özel firmaların da ödeyebileceği diğer birçok yatırım yapıldığında azaltılabilir. Bu küçük ölçekli, ancak kümülatif olarak ilave faydalar hakkında daha fazla bilgi sağlandıkça, GHG emisyonlarını kümülatif ve önemli ölçüde azaltacak daha fazla çaba gösterilmesi beklenebilir.

Çok merkezli yönetim üzerine literatürün çoğu, özellikle daha merkezi veya parçalı sistemlerle karşılaştırıldığında, çok merkezli sistemlerin faydalarını ya teorik olarak tartışmış ya da ampirik olarak tanımlamaya çalışmıştır. Bu faydalar arasında, karar alma süreçlerine daha fazla vatandaş erişimi, kurumlar belirli konulara göre uyarlanabildiği için daha iyi kurumsal uyum, politika deneyi ve uyarlama için daha fazla fırsat ve kurumsal tasarımdaki çeşitlilik nedeniyle kurumların başarısız olma olasılığının azalması sayılabilir (Carlisle & Gruby, 2017; Cole, 2015; Folke, Pritchard, Berkes, Colding ve Svedin, 2007; McGinnis ve

Walker, 2010; Ostrom, 2010; Pahl-Wostl, 2009). Çok merkezli sistemlerin bu avantajları daha iyi çevresel sonuçlarla da sonuçlanabilir (Newig & Fritsch, 2009).

Diğer yandan, sera gazı emisyonlarını kontrol etmeye yönelik çabalarla birlikte karşılaşılan bazı noktalarda tespit edilen bazı kilit sorunların incelemesi önemlidir (Ostrom, 2009). Sorunların tanınması, bunları azaltmada yöntemler bulmak adına ciddi çabalar başlatmak için esastır. En sık dile getirilen sorunlar, sızıntı (leakage), tutarsız politikalar (inconsistent policies), bedavacılık (free riding), yetersiz belgelendirme (inadequate certification) ve sistem üzerinde oynama (game the system)'dir. Bu yüzden, üst düzey aktörlerin bir dereceye kadar gözetim ihtiyacı açıkça kabul edilmektedir. Bununla birlikte, daha büyük birimlerden artan katılımın hangi noktada çok merkezli bir sistemi tek merkezli bir sisteme kaydıracağı tartışmalıdır (Rayner & Jordan, 2013).

2.3.2.1. Sızıntı/Kaçak (Leakage):

Karbon emisyonlarını azaltmayı amaçlayan yerel projelerde sıklıkla tanımlanan sorunlardan biri de kaçaktır (Ostrom, 2012, 2017). Küresel ölçekten daha küçük bir ölçekte benimsenen politikalardan iki tür sızıntı meydana gelebilir: lokasyonlar arası sızıntı ve piyasa sızıntısı (Ebeling, 2008). Lokasyonlar arası sızıntı, X lokasyonunda gerçekleşecek bir iklim değişikliği projesi nedeniyle X lokasyonunda gerçekleşecek bir aktivitenin Y lokasyonuna kaydırılması durumunda meydana gelir. Ostrom (2012)'un çalışmasından alınan bir örnekle açıklamak gerekirse: bazı endüstriyel üreticilerin emisyonlarını azaltmaya yönelik çabaları, bazı durumlarda, Avrupa veya Amerika Birleşik Devletleri'nde üretilecek olan emisyonları, GHG emisyonları konusunda daha az katı politikaları olan veya hiç olmayan gelişmekte olan bir ülkeye kaydırabilir. Örneğin, AB-ETS programı, üretimi, üretim maliyetlerinin daha düşük olabileceği, ancak kimyasalların üretiminde ve kimyasalların taşınmasında karbonun hala yayıldığı herkes için ücretsiz olan ülkelere kaydırmaktan sorumlu olabilir (Chomitz, 2002; Sovacool ve Brown, 2009). Benzer şekilde, bir ağaç dikme projesi nedeniyle bir yerden ayrılmak zorunda kalan çiftçiler, dikkatle izlenecek taahhütler vermeleri gerekmedikçe, yeni bir yere taşınıp orada bulunan ağaçları kesebilirler.

Piyasa kaçağı, ormanlardan hasada getirilen kısıtlamaların bir sonucu olarak fiyat yapısında meydana gelebilecek değişiklikleri ifade eder (Ostrom, 2012). Bu tür kısıtlamalar, bir alanda üretilen kereste ve diğer orman ürünlerinin hacmini azaltır. Bu, bu ürünlerin fiyatlarında bir artışa neden olur. Her şey yolunda giderse, yüksek fiyatlar diğer alanlarda tarım ve orman üretiminin yoğunlaşmasını teşvik eder ve daha fazla ormansızlaşmayı teşvik

etmez. “Daha az elverişli bir senaryoda, özellikle arazi kullanım düzenlemelerinin yeterince uygulanmadığı durumlarda, daha yüksek fiyatlar başka yerlerde kereste veya tarım için ormanları temizlemek için ek bir teşvik sağlamakta ve böylece iklim azaltma projesinin net faydalarını azaltmaktadır” (Ebeling, 2008).

2.3.2.2. Tutarsız Politikalar (Inconsistent Policies):

Sera gazlarını azaltmak için yeni teknolojiler geliştirmeye çalışan endüstriyel firmalar, politikalar farklı bölgelerde farklılık gösterdiğinde bunu maliyetli bulabilir. Yeni teknolojinin potansiyel satışları, teknolojinin benimsenen politikalara uyduğu alanlarla sınırlıdır ve bu alanlar, yeni teknolojiye yatırımı garanti eden önemli satışlar üretecek kadar büyük olmayabilir (Ostrom, 2017).

2.3.2.3. Yetersiz Belgelendirme (Inadequate Certification):

Ostrom (2017), sera gazı emisyonlarını azaltan projeler için çeşitli ödüller sağlayan herhangi bir ölçekte benimsenen politikalar için, projenin gerçekten de belirli bir süre boyunca ortamdaki CO₂'yi belirli bir miktarda azalttığını tasdik edecek vasıflı personele ihtiyacın varlığını belirtmektedir. Aktif yeni bir “küresel danışmanlar” endüstrisi ortaya çıkmıştır. Pek çok danışman iyi bir bilimsel eğitime sahip olsa da büyük ölçüde artan sertifikasyon ihtiyacı, bazı vasıfsız personeller için yeni “sertifikasyon oyunu”nda para kazanma fırsatları yaratmıştır. Sovacool ve Brown (2009)'un bir çalışma hakkında rapor verdiğini belirten Ostrom, rastgele seçilen 93 Temiz Kalkınma Mekanizması (CDM) projesini değerlendirdiklerini ve çoğu durumda CER'leri [Onaylanmış Emisyon Raporları] doğrulamak için işe alınan danışmanların projeleri onaylamak için gerekli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedirler.

2.3.2.4. Sistem Üzerinde Oynama (Game the System):

Bazı aktörlerin, altı Kyoto Protokolü gazının emisyonlarını “azaltmak” için kredileri içeren CDM de dahil olmak üzere mevcut karbon kredisi ticaret sistemlerinden yararlanan stratejiler benimsemeleri de mümkündür. Ostrom (2017), Wara (2007)'nin çalışmasını aktararak, CDM projelerinin dağıtımını incelediğini ve emisyon azaltımlarının sadece üçte birinin CO₂'yi düşürmeyi veya enerji üretimini azaltmayı içerdiği sonucuna vardığını belirtmiştir. Bazı firmaların öncelikle CO₂ üreten bir gazı önemli ölçüde azaltmadan bir

karbon piyasasında kredi elde etmek için HFC-23 (Triflorometan)'ı üretmeye başlamış görüldüğünü vurgulamaktadırlar.

2.3.2.5. Bedavacılık (Free-riding):

Bazı bireyler veya kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen eylemler daha büyük bir gruba fayda sağladığında, bazı katılımcıların diğerlerinin çabalarına hiç katkıda bulunmama veya uygun bir paya katkıda bulunmama riski her zaman vardır (Ostrom, 2017). Gelecekte emisyonlarını azaltmak için herhangi bir politika benimsemeden, özellikle gelişmekte olan dünyada, sera gazı emisyonlarını önemli ölçüde artıran çeşitli ölçeklerde birçok hükümet ve özel kuruluş bulunmaktadır. Bu büyük bir problem ve atmosferdeki sera gazlarının varlığındaki büyük artışa en başta kimin neden olduğu ve dolayısıyla gelecekte en çok kimin ödeyeceği konusundaki güncel tartışmalar meşru tartışmalardır.

Ostrom'a göre, kendi kendini organize eden, çok merkezli sistemler her yerde deva değildir. Çok merkezli bir sistemin oluşturabileceği genel faydaların yanı sıra, tehditler de vardır. Bu tehditlerden bazıları, küresel bir anlaşmanın sonucu olarak geliştirilen dünya çapındaki herhangi bir sistemde de var olacaktır (Ostrom, 2017). Özellikle bedavacılık, uygulanabilir bir anlaşma olmaksızın gelişen bir sistem için önemli bir tehdittir. Bu tehditler göz önüne alındığında olası farklı tehditlerin varlığının araştırılması ya da bu tehditlerle nasıl başa çıkıldığının şehir bazında belgelenmesi önemli olabilir.

BÖLÜM III

KENTSEL İKLİM YÖNETİMİ, ULUSÖTESİ BELEDİYE AĞLARI VE YEREL NORM TRANSFERİ

3. Giriş

Son yıllarda Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada iklim değişikliği etkileri, artan şiddeti ve yoğunluğu ile kendini göstermeye devam etmektedir. Türkiye'nin birçok bölgesinde kentler, kuraklık, seller ve sıcak hava dalgaları olmak üzere aşırı hava olaylarını ve iklim değişikliği ile bağlantılı felaketlerin olumsuz etkilerini yaşamaktadır. 2021 senesinde gerçekleşen Türkiye genelinde 130 farklı bölgedeki yangın (özellikle turizm beldeleri Antalya, Bodrum ve Marmaris), su eksikliği, bazı şehirlerimizde yaşanan sel felaketleri durumunun ciddiyetini göstermektedir (Koyuncu, 2021).

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden doğrudan etkilenen şehirler hem iklim sorununun hem de iklim değişikliğini azaltma ve uyum sağlama çözümünün bir parçası olarak gözlemlendiğinden iklim yönetişiminin dikey ve yatay olarak gerçekleştirilebileceği önemli bir arena olarak görülmektedir (Bütün, 2016). Dikey işbirliği, belediyeler, bölgesel yönetimler ve ulusal hükümetler arasındaki ilişkilere atıfta bulunurken yatay işbirliği, ulus ötesi belediye ağları şeklinde görünebilen belediye yönetimleri içindeki farklı kurumlar ve politika bölümleri arasındaki ilişkilere atıfta bulunur.

Şehirler ve yerel yönetimler, iklim değişikliğiyle ilgili plan ve politika hazırlamada daha etkili olabilecek aktörler şeklinde var olmaya başlamış ve iklim değişikliği meselesinde eylem planlarının hazırlanması ve yeni uygulamaların geliştirilebilmesi için şehirlere rehberlik edecek ve destekleyecek ağlara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır (Türk, 2020). İklim değişikliğinde bilimsel bilgiye dayalı ve işbirlikçi bir çözüm elde etmek amacıyla UBA'ların yerel yönetimleri bir araya getirmesi dikkat çekicidir.

Bu bölüm, kentsel iklim yönetimine ilişkin genel bir bakış sağlayarak ulusötesi belediye ağları, ulusal ve yerel oluşumlarla ilgili bilgi vermektedir. Özellikle seçilen örnek belediyenin katılım gösterdiği oluşumlar ele alınmıştır. Diğer yandan, kentte önemli bir yönetişim modelini temsil eden Adana Kent Konseyi de incelenmiştir. Aynı zamanda, uluslararası normların UBA'lar kapsamında yerel yönetimlerde ne şekilde çerçevelendiğini değerlendirmek için norm transferi literatürüne de değinmektedir.

3.1. Kentsel İklim Yönetimi

Dünya nüfusunun önemli bir oranını barındıran kentler, hızla büyümekte ve bunun sonucunda emisyonlarda artış gözlemlenmektedir. Şehirler sosyal, siyasi ve ekonomik hayatın merkezinde olsalar da iklim değişikliğinin etkileriyle ortaya çıkan risklere açıktırlar (Makhlow vd., 2016). Ayrıca, şehirlerde gözle görünür bir seviyede kendini gösteren iklim değişikliğinin etkileriyle şehirlerin de iklim değişikliğine karşı alacağı roller çeşitlidir. Gelişmekte olan ülkelerde kurumsal, teknik kapasite ve mali eksikliklerden dolayı düşük karbon uygulamaları ertelenmektedir (Gouldson vd., 2016). İklim değişikliğini yönetmek, “yalnızca ülkeler arasında değil, aynı zamanda farklı düzeylerdeki hükümetler, kalkınma ajansları ve özel sektör arasında benzeri görülmemiş düzeyde bir işbirliğine” ihtiyaç duymaktadır (De Boer, 2009). Bu anlamda, kentsel politika oluşturma ve program uygulaması bağlamında birden fazla yönetim düzeyi söz konusudur. Bulkeley ve Kern’e (2006, s.2241-2242) göre yönetim şu şekilde tanımlanmaktadır:

Yönetişim, kendi kendini yöneten (self-governing) mekanizmalarla beraber devletten (hiyerarşiden), devlet dışı birçok ekonomik, sosyal ve siyasal aktörler arasında işbirliği ve koordinasyona kadar bütün yönetim biçimlerini içine alan geniş bir kavramdır.¹

Ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler arasında dikey koordinasyon ve yerel yönetimler arasındaki iklim politikası kurumları arasında yatay koordinasyon, şehirlerin sadece diğer şehirler ve hükümetin üst seviyeleri ile değil, aynı zamanda iklim politikası hedefleri için gerekli yetki, teknik uzmanlık ve finansmanı elde etmek için özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla da işbirliği yapması gerekmektedir (Kamal-Chaoui & Robert, 2009). Böylesi bir ortamın; finansal teşvikler, bilgi paylaşımının sağlanması, kentler, özel sektör kuruluşları ve diğer aktörler arasındaki işbirliğini geliştiren resmi ve gayriresmî anlaşmalar yapılmasıyla gerçekleşebileceği öngörülmektedir (Warmesler, 2016:201). Ayrıca, iklim değişikliği noktasında çok merkezli yönetim faaliyetlerinin artmasının küresel, ulusal, bölgesel ve yerel seviyede aktörler ve kurumlar arası etkileşimi arttıracığı iddia edilmektedir.

Görüldüğü üzere, iklim değişikliğine yönelik mücadele, artık hem devletlerarasında hem de ulusüstü ve ulusaltı aktörlerin de sorumluluğundadır. Bu çerçevede sivil toplum ve özel sektörün de iklim değişikliğine karşı politikaların geliştirilmesinde aktif yer alması gerekmektedir (Özer, 2017). Yerel düzeyde iklim değişikliği yönetişiminin uygulanabilmesi amacıyla bir otorite tarafından yönetilen, kendi kendisini yöneten, hüküm/koşul çerçevesinde yönetilen ve yapabilir kılmakla yönetme biçiminde dört modelden söz edilmektedir (Özer,

¹ Bulkeley, Harriet and Kristine Kern; (2006), “Local Government and the Governing of Climate Change in Germany and the UK”, Urban Studies, 43(12), ss. 2237-2259.

2017). Bu modellerin tümü, geleneksel yukarıdan aşağıya yönetim modellerinin yerine iklim değişikliği kapsamında kentte uzlaşma ve kapasite arttıran, katılımcı, işbirliğini önemseyen yaklaşımlardır (Mah & Hills, 2016). Özer'e (2017) göre, yerel yönetimlerin, iklim değişikliği ile mücadele sürecinde karbon salınımlarını azaltma, ulaşım, temiz ve yenilenebilir enerjiyi tercihi ve atık yönetimi gibi pek çok alanda faydası görülmektedir.

İklim değişikliği yönetişiminin yerel düzeyde oluşması amacıyla birtakım yöntemler öngörülmektedir. Bunlar; yerel yönetimlerin iklim değişikliği ile mücadelede yaptığı/yapacağı faaliyetleri uyumlu biçime getirmesi, toplumun katılımını teşvik edip özel sektörle ortaklıkları koordine etmesi, ulaşım gibi sektörlerde azaltımı hedefleyerek hizmet verme şeklini değiştirmesi ve işbirliğini ön plana çıkarmasıdır. İklim yönetişimini sağlamak amacıyla gerekli olan işbirliği yatay ve dikey düzeyde olabilmektedir. Bu işbirliği düzeyleri ve kurulan ağlar çok merkezli ve çok düzeyli yönetişim modeline bir örnektir. Özellikle ulus ötesi kent ağlarına katılım ile dünya kentleriyle yapılacak işbirliği amacıyla iklim değişikliği konusunda uluslararası toplantılara kentlerin katılabilmesi, ağların oluşması için önemli olabilir.

3.2. Ulusötesi Belediye Ağları

Politika koordinasyonu gerektiren iklim değişikliği yönetimi, hükümetler arası, sektörler arası ve sivil toplum kuruluşları gibi aktörlerle işbirliği yapılarak sağlanabilir. Bu işbirliği, sera gazı emisyonlarını azaltma ve iklim etkilerine uyum sağlama açısından önemlidir (Andonova ve diğerleri, 2009; Corfee-Morlot ve diğerleri, 2009). İklim değişikliği çerçevesinde faaliyetler genellikle uyum ve azaltmayı içermektedir (Corfee-Morlot ve diğerleri, 2009). Azaltma, küresel ısınmanın ve etkilerinin seviyesini sınırlayan eylemlerden oluşmakta (Fisher ve diğerleri, 2007) ve insan (antropojenik) sera gazı emisyonlarındaki azaltmayı içermektedir (Metz vd., 2007). Adaptasyon ise, gerçekleşen veya gerçekleşmesi beklenen iklim değişikliklerine yönelik riskleri hafifletmesine veya faydalı fırsatları değerlendirmesine müdahalede bulunarak düzenlemeler yapılmasıdır (Yalvaç, 2018).

Ulusal ve uluslararası iklim değişikliği uyum ve azaltım hedeflerinde yerel eylemleriyle yer alan şehirler, iklim değişikliğine yönelik program ve hedefler için önemlidir (Heidrich ve Tiwary, 2013; Reckien ve diğerleri, 2018). Uluslararası iklim yönetişiminde şehirler, üç yönden önemli bir rol oynamaktadır (Castán Broto, 2017). İlk olarak, yerel ve alt-ulusal organizasyonlar arasında şehirler, öğrenme ve değişim aşamalarını desteklemektedir. İkincisi, birtakım program ve eylemleri uygulamak amacıyla yerel kaynakları ve bilgileri toplamaktadırlar. Son olarak, uluslararası arenada şehirlerin profilleri güçlenmekte ve bu da

politika aktörlerinin dikkatini çekmektedir. Öte yandan, kentsel aktörler arasında koordinasyonu sağlamak için yapılan işbirliği, ulusötesi belediye ağları olarak adlandırılan ağ tipi bir ilişkiye dönüşmüştür (Fünfgeld, 2015). İklim değişikliğini yönetmek amacıyla ulusötesi iklim yönetişimi, şehirler, STK'lar, şirketler ve diğer devlet altı ve devlet dışı aktörler arasındaki koordinasyonu ifade etmektedir (Andonova ve diğerleri, 2014). Bu kapsamda, şehir ağları, şehirlerin iklim değişikliğiyle ilgili yönetim biçimlerini iyileştirmenin etkili bir yolu olarak görülmüş (Keiner ve Kim, 2007) ve yerel iklim planlarının hazırlanmasına yardımcı olması açısından UBA'lar ortaya çıkmıştır. UBA'ların gönüllü taahhüt hedefleri ile belediyelerin iklim değişikliği mücadelesine yardımcı olmak, üyeler arasında bilgi ve deneyim paylaşımını desteklemek ve üyelerinin ulusal ve uluslararası alanda çıkarlarından sorumlu oldukları belirtilmiştir (Bütün Bayındır, 2020; Kern ve Bulkeley, 2009). Bu noktada, iklim değişikliği konusunda şehirlere rehberlik edecek birçok UBA ortaya çıkmaya başlamıştır.

UBA'lar, yerel yönetimlerin bilgi alışverişinde bulunmasına ve iklim değişikliği yönetişimi konusunda beraber çalışmasına imkân sağlamak amacıyla kurulmuş ulusötesi ağlardır (Türk, 2020). Literatürde UBA'larla ilgili birçok tanım bulunmaktadır. UBA'lar, yerel yönetimlere bilgi, deneyim, somut projeler, takdir ve ödüllendirme gibi fırsatlar sunarak dünya genelinde yerelde iklim değişikliği sorununu yönlendiren kurumlardır (Barbi & De Macedo, 2019). T. Lee ve Jung (2018), UBA'ların faaliyetlerinin politika öğrenme, teknolojik transfer, sosyalleşme ve finansal standartların sağlanmasını kapsadığını belirtmektedir. Buna ek olarak, UBA'lar, yerel yönetimlere iklim değişikliğinin yönetimi ile ilgili bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlayan kurumlardır (Busch ve diğerleri, 2018). Ayrıca, UBA'ların temel bileşenlerinden söz etmek önemlidir. Farklı ülkelerden üyeleri olması gereken UBA'larda, katılımcılar resmi üye olabilmektedirler. Dahası, ikiden fazla üyesi olmalıdır. Diğer yandan, UBA'lar iklim değişikliği konusunda çalışmalıdır ve her bir UBA'nın kendi personeli ve adresi olmalıdır (Busch, 2015; Busch ve diğerleri, 2018).

UBA'ların üç tanımlayıcı özelliği bulunmaktadır. Öncelikle, şehirlere özerklik, katılma ve ayrılma özgürlüğü vermektedir. İkincisi, UBA'lar hiyerarşik olmayan, yatay ve çok merkezli olduklarından, kendi kendini yöneten bir yönetim biçiminin bir parçasıdır. Üçüncüsü, ağ içerisindeki alınan kararları tüm üyelerin doğrudan uyguladığı belirtilmektedir (Bütün Bayındır, 2020; Kern ve Bulkeley, 2009). Ağların genel hedeflerinin neredeyse aynı olduğu belirtilmektedir; sera gazlarını azaltmak amacıyla gönüllü taahhüt hedefleri beklemleri, üyelerinin ulusal, uluslar üstü ve uluslararası seviyede çıkarlarını savunmak amacıyla yerel kapasitelerini geliştirmeye çalışmaları, belediyelerin iklim değişikliğine

müdahale etmeleri ve üye belediyeler arasında bilgi ve deneyim alışverişinde bulunma (Kern & Bulkeley, 2009; Betsill & Bulkeley, 2004). Hakelberg'e (2011) göre, UBA'lar öncüler için bilgi ve uzmanlık sağlarken aynı zamanda yeni üyeler için de önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Öte yandan, UBA'lar, gündem belirleme, bilgi paylaşımı, kapasite geliştirme ve farklı küresel çevresel yönetim arenalarında entegrasyon gibi bir dizi işlevi gerçekleştirmektedir (Bulkeley ve ark., 2012). Dahası, Kern ve Alber'e (2008) göre, üye aktörler arasında deneyim, en iyi uygulama ve yenilikçi çözümlere de teşvik etmektedir. Ayrıca, kentlerin iklim değişikliğine yönelik karşılaşılabileceği finansal sıkıntılara karşı ortaklıklar aracılığıyla maddi kaynaklara erişim sağlamaktadır (Kern & Bulkeley, 2009; Cameron, 2014).

Şehirler küresel iklim değişikliği yönetiminde, iklim değişikliğine yönelik uygulama ve çalışmalarında önemli bir yer edinmiştir. Bu kapsamda UBA'lar, yerel yönetimler için bilgi ve uzmanlık sağlamak açısından bir kaynak olarak var olmuştur. Bu ağlarla şehirlerde, bölgelerde ve ulusal hükümetlerde bilgi aktarımı, işbirliği ve öğrenme artış göstermiştir (Bulkeley ve Moser, 2007). Bu noktada, yerel yönetimlerin ağlara katılımlarıyla yerelde yürütülen faaliyetlere etkisi olup olmadığının değerlendirilmesi ve çok merkezli bir yönetim sürecini etkin kullanıp kullanmadığının değerlendirilmesi önemli olabilir. Ayrıca, iklim değişikliğine uyum ve azaltım sürecini toplumun bütün katmanlarına etkin bir biçimde iletmede zorluklar yaşanabilmektedir. Fakat, tasarlanan yönetim süreçlerinde bilginin bilimsel olarak kullanılması ve uygulanmasında UBA'ların büyük bir yeri vardır (Türk, 2020). Yerel iklim eylem planı ve stratejileriyle uluslararası düzeyde uygulanamayan hedeflere ulaşmak olası görünmektedir. Bu noktada, UBA'ların yol göstericiliği dikkate değerdir.

Yerel yönetimlerin üye olabileceği birçok ağ mevcuttur. Örneğin, C40 Şehirler İklim Liderliği Grubu, 2005 Ekim'inde Londra'da sera gazı emisyonlarının azaltılması için dünya kentlerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan bir ağıdır. Bu oluşumun temel amacı, iklim değişikliği konusuyla ilgili çalışmalar yürüten lider kentleri bir araya getirmektir (C40, t.y.). Diğer bir örnek, ICLEI - Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler, sürdürülebilir kalkınmaya destek veren uluslararası bir sivil toplum örgütü olmasının yanında sürdürülebilirlik hedeflerini gerçekleştirmek için yerel yönetimlere teknik danışmanlık sağlamaktadır (ICLEI, t.y.). Ayrıca, Belediye Başkanları Sözleşmesi (Covenant of Mayors), EUROCITIES ve Climate-ADAPT gibi benzer taahhütleri olan ve pek çok üyesi olan UBA'lar vardır. Bu çalışmada, ABB, 2019 senesinde ulusal bir oluşum olan "İklim İçin Biz Varız Deklarasyonu"nu imzaladığı ve ardından ulusötesi bir oluşum olan İklim ve Enerji için

Belediye Başkanları Küresel Sözleşmesi'ni 2021 senesinde imzaladığı için bu iki oluşum bu bölümde açıklanarak çalışmanın bir sonraki bölümünde Adana özelinde değerlendirilmiştir. Bu oluşumlara ek olarak, Adana Kent Konseyi ve kent içinde katılım sağlanan proje, plan ve iklim değişikliğine yönelik işbirlikleri de kuramsal çerçeve kapsamında değerlendirilmiştir.

3.2.1. İklim ve Enerji için Belediye Başkanları Küresel Sözleşmesi (Global Covenant of Mayors for Climate & Energy)

Paris İklim Anlaşması ardından 2016 senesinde, küresel bir ortaklık sürecine girerek 'Belediye Başkanları Sözleşmesi' (Covenant of Mayors) ve 'Belediye Başkanları İklim Sözleşmesi' (Compact of Mayors) tek bir çatı altında birleşmiş ve İklim ve Enerji için Başkanlar Sözleşmesi adını almıştır. Bu programların birleşimi sonucunda altı kıtadan ve 600 milyondan fazla nüfusu temsil eden 121 ülkeden 7.400'den fazla şehir ve yerel yönetimin taahhütlerine dayanan bir iklim koalisyonudur (ICLEI, t.y.). İklim ve Enerji için Belediye Başkanları Küresel Sözleşmesi (GCoM), iklim değişikliğiyle mücadele ve düşük emisyonlu, dirençli bir topluma geçiş için gönüllü eylemi teşvik etme ve destekleme konusunda uzun vadeli ortak bir vizyona sahip şehirler ve yerel yönetimlerin uluslararası bir ittifakıdır (ICLEI, t.y.).

İki programın birleşimiyle iklim değişikliğine karşı mücadelede yerel yönetimlerin aynı amaçlarına hizmet eden bu sözleşmeyle üye kentler, iklim değişikliği çerçevesinde birlikte hareket etme ve raporlama konularında işbirliği fırsatına sahip olmuşlardır (İİDEP, 2018). Avrupa'da yerel yönetimlerin birbirleriyle ilişkilerini geliştirme ve işbirliği içerisinde bulunmaları açısından önemli bir yer tutan İklim ve Enerji için Başkanlar Sözleşmesi'nin (Covenant of Mayors for Climate and Energy) Avrupa şehirlerinden oldukça fazla imzacısı bulunmaktadır. Ayrıca şehirler, sözleşme çerçevesinde eylem planlarını hazırlamış durumdadırlar (Reckien, 2018).

Sözleşmeye imzacı olan belediyelerin ilk olarak sorumlu olduğu sınırlar içinde karbon ayak izlerinin hesaplanması olmuş ve bu çerçevede yerel yönetimler 2020 senesi hedefi için, 2008 senesini baz alarak karbon emisyonlarını %20 oranında azaltacaklarını beyan etmişlerdir. Ayrıca, programda yer alan belediyelerden gerçekçi hedefler oluşturmaları ve bu hedeflere ulaşılmasının denetlenmesi amacıyla senelik raporlar hazırlamaları istenmektedir (İİDEP, 2018). 2021 senesinde sözleşmenin taahhütleri yenilenmiş ve yerel liderlerin adil, kapsayıcı ve çevreye ve gezegenimizin kaynaklarına duyarlı bir iklim ve enerji geçişine olan

bağılılığını yansıtan hedeflerin olduğu belirtilmiştir (MBB, 2021). 2050 yılına kadar iklim nötr duruma ulaşma hedefi ile beraber imzacılar,

- iklim değişikliği önlemlerine uyum sağlamayı ve
- adil bir geçiş süreci yoluyla enerji yoksulluğunu hafifletmeyi taahhüt etmektedirler (MBB, 2021).

Başka bir deyişle, yenilenmiş taahhüt metni, belediye başkanlarını ve yerel liderleri ortaklaşa ve kapsayıcı bir şekilde hem iklim hedeflerini yenilemeye hem de iklim değişikliğini küresel acil durum şeklinde ele alarak küresel sıcaklık artışını 1,5 °C'nin altında tutmak için ortak bir çabayla orta ve uzun vadeli bir süreçte eylemlerini hızlandırmaya çağırılmaktadır (MBB, 2021). İklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesi ve adaptasyon için entegre bir yaklaşım benimsemeyi taahhüt eden yerel yönetimlerin sözleşmeyi imzaladıkları ilk iki sene içinde, 2030 senesine kadar CO2 emisyonlarını en az %40 oranında azaltmaları ve iklim değişikliğine karşı esnekliği artırmak için de Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı geliştirmeleri ve belirli aralıklarla izleme ve raporlama yapmaları gerekmektedir (MBB, 2021). Ülkemizde de birçok belediyenin imzacısı olduğu sözleşmeye Adana 2021 senesinde dahil olmuş ve ABB'nin web sayfasından eylem planı hazırlık sürecine ilişkin zaman zaman haberler paylaşılmıştır. 2022 senesinde tamamlanması planlanan iklim eylem planı için belediye çalışmalarını sürdürmektedir.

3.3. İklim İçin Biz Varız Deklarasyonu

Yerel düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelede ulusötesi oluşumlara katılımın yanında 2019 senesinde 24 belediye, Boğaziçi Üniversitesi'nde bir araya gelerek İklim İçin Biz Varız deklarasyonunu imzalamışlardır. 3 Aralık 2019 tarihinde, şehirlerde yaşanan en büyük problemlerden birinin iklim krizi olduğu gerekçesiyle İstanbul'da 24 belediye İklim İçin Kentler Çalıştayı'nda bir araya gelmiştir. 350 Türkiye, Boğaziçi Üniversitesi UN SDSN Türkiye ve Yerel İzleme Araştırma ve Uygulamalar Derneği'nin ortak girişimiyle yapılan organizasyon, 5 Aralık'ta açıkladıkları ortak bir deklarasyon ile sona ermiştir. Boğaziçi Üniversitesi'nde gerçekleşen deklarasyona hem çalıştaya katılan belediye temsilcileri hem de Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar katılmıştır.

Deklarasyon imzacıları adına İklim İçin Kentler deklarasyonunu okuyan ABB Başkanı Zeydan Karalar, "İklim İçin Biz Varız" diyerek kentlerin iklim krizindeki rolünün önemine dikkat çekmiştir. Ayrıca Karalar, kentlerin küresel düzeyde doğal kaynak tüketiminin

%75'inden, karbondioksit salımlarının %70'inden sorumlu olduğu ve iklim değişikliğinin faili olduğu belirtilen deklarasyonda, iklim krizine karşı eşitlikçi, adil ve yaşanabilir bir geleceğin inşası için somut adımların atılması gerektiğini vurgulamıştır (İklimiçinkentler, 2019). Kamuoyu ile paylaşılan deklarasyonda ve imzacı 24 belediye, Paris Anlaşması'nın 1.5°C hedefinin gerçekleştirilmesi amacıyla belediyeler olarak kendi sorumluluklarını yerine getireceklerini ve somut adımlar atacaklarını da taahhüt etmişlerdir. Deklarasyondaki taahhütler şu şekildedir:

- Bilimsel verilerle birlikte, uluslararası standartlara uygun veri toplama yöntemleri kullanılıp karbon salımlarını azaltmak ve krize karşı uyum politikalarını uygulamak amacıyla İklim Değişikliği Eylem Planlarını hazırlayacaklar,
- Sürdürülebilir ulaşım, ekolojik tarım uygulamaları ve yenilenebilir enerji kentte birincil uygulamalardandır;
- İklim değişikliğine karşı mücadele içinde yerel, ulusal ve uluslararası kurumları, girişimcileri, kooperatifleri ve sivil toplum örgütleri desteklenerek işbirliklerine dahil olunacak,
- Kentlerdeki risk altında bulunan vatandaşları ve de kentlerin altyapısını korumak amacıyla imar planlama süreçlerinde iklim krizi ve etkilerini önlemeyi önceliklendirecekler,
- Paris Anlaşması'nın ortaya koymuş olduğu vizyon kapsamında, 2030 senesine kadar küresel ısınmayı 1.5°C sınırında tutmak için, eşitlikçi, adil ve yaşanabilir kentler için sorumluluklarını yerine getirecekler.

Madrid'de gerçekleşen BM İklim Değişikliği Zirvesi (COP25) devam ederken açıklanan deklarasyon, Türkiye'deki belediyelerin iklim acil durumuna kayıtsız kalamadıklarını gösteren ilk taahhüt belgesi olduğundan tarihi önem taşımaktadır (İklimiçinkentler, 2019). Öte yandan, yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'nin %61'i iklim krizi için endişelenmekte ve kentlerde önemli çevresel, ekonomik ve sosyal sorunları da derinleştirmektedir (İklim Haber, 2019). İmzacı belediyeler; Adana Büyükşehir Belediyesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Aydın Büyükşehir Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Erzurum Büyükşehir Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile 6 büyükşehirdir. Bolu Belediyesi, Edirne Belediyesi, Rize Belediyesi ve Tunceli Belediyesi olarak 4 il belediyesi imzalamıştır. Acıpayam Belediyesi (Denizli), Tepebaşı Belediyesi (Eskişehir), Avcılar Belediyesi (İstanbul), Beşiktaş Belediyesi (İstanbul), Kadıköy Belediyesi (İstanbul), Sarıyer

Belediyesi (İstanbul), Sultanbeyli Belediyesi (İstanbul), Bornova Belediyesi (İzmir), Çiğli Belediyesi (İzmir), Karşıyaka Belediyesi (İzmir), Fethiye Belediyesi (Muğla), Çerkezköy Belediyesi (Tekirdağ), Bodrum Belediyesi (Muğla) ve Ayvalık Belediyesi (Balıkesir) ile 14 ilçe belediyedir (İklimiçinkentler, 2019).

3.4. Adana Kent Konseyi

Kent konseyleri, bazı konseptler etrafında kurumsallaşmıştır. Bunlar; sürdürülebilir kalkınma, kentli hakları, hemşehrilik hukuku ve yönetişimdir. Diğer bir deyişle, şehirlerin bileşenlerinden ve paydaşlarından oluşan ortak akılla yönetilebilme amacıyla meydana gelen katılımcı bir danışma kurumudur. Yerel Gündem 21 kapsamında ilk örnekleri oluşan kent konseyleri Türkiye’de ilk kez Belediye Kanunu’nun 2005 tarihli 5393 sayılı 76. maddesinde hukuki biçimini almıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan ‘‘Kent Konseyi Yönetmeliği’’ kapsamında kurulmakta ve çalışmaktadırlar. Kısaca, Türkiye’ye özgü bir yapılanmasıyla Kent Konseyleri, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir ortaklık boyutuyla bir araya getiren ‘‘yönetişim’’ mekanizmalarıdır.²

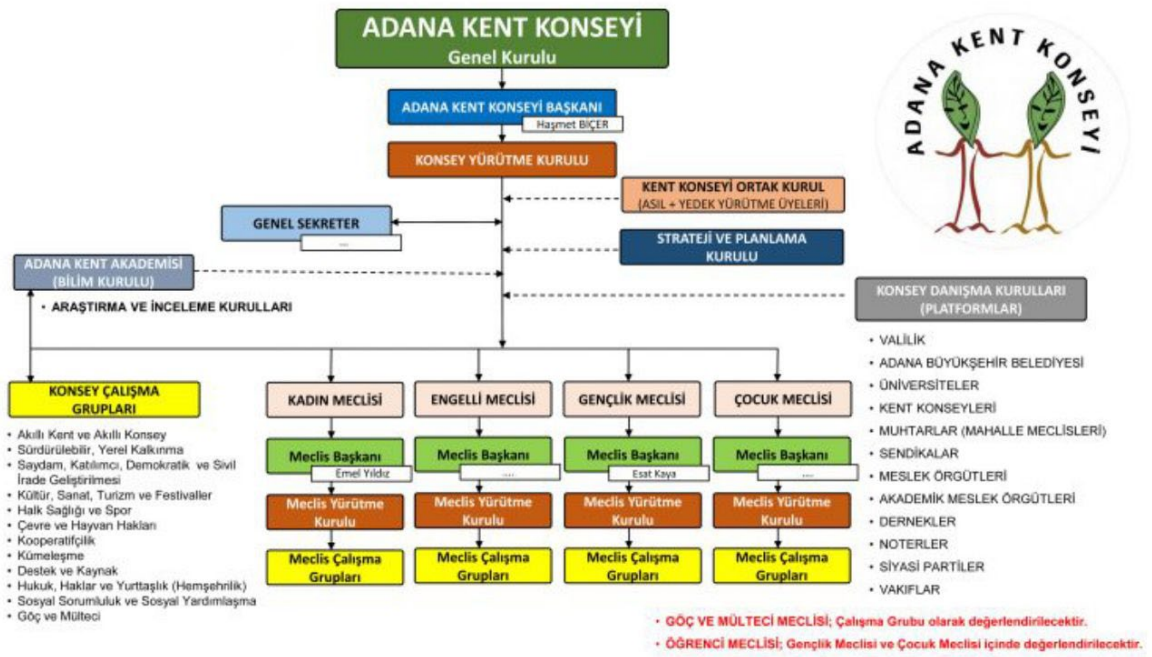
YG-21 sürecinde Kent Konseyi’nin konumu sadece yerel ortakların kent yönetimine dahil olabileceği, ‘‘çözümün parçası’’ olabileceği bir yerel demokrasi arenasını işlevini görmek değil, aynı zamanda, kentte uzun vadeli bir değişim ve gelişim sürecine adım atılmasını da sağlamaktır. Bu bağlamda Kent Konseyleri, ‘‘kentine sahip çıkma’’, ‘‘çözümde ortaklık’’ ve ‘‘aktif katılım’’ prensiplerinin üstünlüğünde, kentleri sürdürülebilir bir geleceğe taşıyan ‘‘ortaklık modeli’’ şeklinde tanımlanan yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, çok-aktörlü ve çok-ortaklı yönetim biçiminin benimsenmesini sağlamaktadır (Adanakentkonseyi, t.y.).

Kent Konseyleri’nin fonksiyonları, ortaklar arasındaki sorumlulukların eşit bir biçimde paylaşılmasını öngören konuları kapsar. Hem kentin ‘‘sürdürülebilir kalkınma’’ önceliklerinin ve hedeflerinin saptanması, ortak bir kent vizyonu oluşturulması, temel stratejilerin ve eylem alanlarının belirlenmesiyle hem de üzerinde toplumsal uzlaşma gerektiren konuları uygulamaya dönük olarak, alınan tavsiye niteliğindeki kararların, belediye ve ilgili kuruluşlarca benimsenmesi için çaba gösterilmesi, yerel eylem planlaması sürecinin yürütülmesi, benimsenen eylem planlarıyla tutarlılığın sağlanması için yerel politikaların, kararların ve eylemlerin izlenmesi şeklindedir. Dünyada pek çok ülkede benzeri bulunan

² Adanakentkonseyi. (t.y.). <https://adanakentkonseyi.org.tr/mevzuat/yonerge/> adresinden alındı

Mahalle Meclisleri ve Kurulları, yerel demokratik yönetimin ve örgütlenmenin gelişmiş örnekleri şeklinde görülmektedir. Yerel yönetim ve mahalle halkını yaklaştırarak halka yakın bir yönetim oluşturabilen bu kurullar, hem öncelikli sorunların ele alındığı bir platform hem de mahalle halkının şikâyet ve başvurularının ve yerel anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulduğu bir tür halk hakemliği (ombudsman) işlevi de görmektedir (Adanakentkonseyi, t.y.).

Adana Kent Konseyi'nin organizasyon şeması aşağıdaki gibidir.³ Bu çalışmada, Adana Kent Konseyi'nin konsey çalışma gruplarında yer alan *Sürdürülebilir, Yerel Kalkınma* grubu ele alınmıştır.

Şekil 1. Adana Kent Konseyi organizasyon şeması

Veri Kaynağı: Adanakentkonseyi.org, t.y.

3.4.1. Sürdürülebilir, Yerel Kalkınma

YG-21 prensipleri ve Gündem:2030 çerçevesinde, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, başka bir deyişle Küresel Hedefler, gezegenin korunması, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşaması amacıyla evrensel eylem çağrısıdır. Bir yandan hedefleri uygularken diğer yandan da küresel hedeflerin kentteki halkla ilişkilendirilmesinde payı olan uygun yönetim kademeleri yerel yönetimlerdir. Bu açıdan yapılacak olan

³ Adanakentkonseyi. (t.y.). <https://adanakentkonseyi.org.tr/kurumsal/organizasyon/> adresinden alındı

Çalışmaların belirlenmesi ve destelenmesi bu çalışma grubunun ana amaçlarındandır (Adanakentkonseyi, t.y.).

Grubun işbirliği yapacağı kurumlar web sitesinde şu şekilde belirtilmektedir; Yerel İzleme, Araştırma ve Uygulamalar Derneği (Yereliz), ABB Strateji Geliştirme şube Müdürlüğü, ABB Tarım ve Hayvancılık Hizmetler Daire Başkanlığı, Çukurova Kalkınma Ajansı, Adana Ticaret İl Müdürlüğü, KOSGEB Adana İl Müdürlüğü, Adana Ticaret Odası, Adana Sanayi Odası'dır (Adanakentkonseyi, t.y.). Ayrıca alışma grubunun yapacağı faaliyetler de aşağıdaki gibidir;

- ✓ ‘‘İl Ölçeğinde Sürdürülebilir Kalkınma Eylem Planı’’nın niversite-Belediye-Kent Konseyi iş birliği çerçevesinde hazırlanması,
- ✓ Girişimciliğin desteklenerek geliştirilmesi; kırsal ve yerel kalkınma faaliyetlerine katkı sağlanması, kamu, özel kesim ve STK'lar arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi,
- ✓ Çukurova Kalkınma Ajansı ve diğer ilgili kurumlarla ortak çalışma yürütmek; AB fonları ve uluslararası fonların kullanılmasında da aracılık ederek koordinasyon görevini yürütmek,
- ✓ Bölgenin yatırım durumuna dair analiz çalışmalarını yürütmek,
- ✓ Bölgenin iş ve yatırım fırsatlarıyla alakalı araştırma ve veri tabanı oluşturulmasının yanında, izleme ve veri değerlendirme alanlarında da faaliyetlerini sürdürerek tanıtımını gerçekleştirmek,
- ✓ Büyükşehir sınırlarında yer alan sanayiciler için girişimcilik, yenilikçilik, inovasyon, R-GE ve AR-GE eğitimleri vermek ve bölge sanayisinin gelişmesine katkıda bulunmak,
- ✓ Bölgenin plan ve stratejilerine uyumlu bir şekilde, yerel aktörler tarafından hazırlanan proje ve faaliyetleri çeşitli yöntemlerle desteklemek ve kentin potansiyelini harekete geçirmek,
- ✓ Yerel düzeydeki potansiyeli harekete geçirerek yerel kalkınmayı gerçekleştirmek ve küreselleşmenin getirdiği tehditlerin bertaraf edilerek, küreselleşmenin sunmuş olduğu fırsatlardan azami faydanın sağlanmasına yönelik yerel kalkınma stratejisinin oluşturulmasına faydalı olacak çalışmalar yapmak,
- ✓ şehirde belirli ürün grupları üreten işletmeler için; üretim ve pazarlamada faydalı olan orta ölçekli sektörel sanayi sitelerinin kurulma çalışmalarını desteklemek,
- ✓ Adana'da; Ulaşım Master Planı, Kentsel Dönüşüm Master Planı, Sanayi Master Planı, İmar Planı ve Turizm Master Planı gibi temel planların yapılmamış olması

büyük sorunların başında gelmektedir. Öncelikle bütün temel planların bütünleşik biçimde ele alınarak ilgili planın aktörleri ile hazırlanması üzerinde girişimlerin yapılması çalışmalarını desteklemek,

- ✓ Ulusal katılımlı, Üniversite-Kent Konseyi iş birliğiyle Tarım Çalıştayı düzenlenmesi,
- ✓ Stratejik tarım ürünlerinin yetiştirilmesi amacıyla teşvik edici uygulamaların desteklenmesidir.

3.5. Norm Transferi

Ulus altı aktör olarak şehirler, uluslararası müzakerelere katılarak, ulusal iklim politikalarını etkileyerek ve şehir ağları kurarak iklim değişikliğine küresel tepkiyi teşvik edebilir. Birçok uzman, şehirlerin çok merkezli iklim yönetişimi birimleri olarak nitelendirilebileceğini savunmaktadır (Tan vd., 2022). Yerel ağların devam eden büyümesi, çok merkezli iklim yönetişiminin bir başka tezahürüdür. Bu ağlar, şehirlerin kentsel iklim azaltma ve adaptasyonu hakkında bilgi sağlamasına ve paylaşmasına, iklim yönetim deneylerini ortaklaşa uygulamasına ve kavramsal yönetimlerini geçerek uluslararası iklim eylemlerini etkilemesine olanak tanımaktadır (Acuto ve Rayner, 2016). Çok merkezli bir sistem içindeki her birim, belirli bir alanda (aile, firma, yerel yönetim, yerel yönetimler ağı, eyalet veya il, bölge, ulusal hükümet gibi) normlar ve kurallar oluşturmak için önemli ölçüde bağımsızdır (Ostrom, 2017). Çok merkezli bir iklim yönetimi yaklaşımı aynı zamanda bilgi ve normların üretimi, evrimi ve yayılmasının toplumsal uygunluğunu anlar ve hesaba katar. Yeni bilgi, bireysel ve toplumsal tercih yapılarını değiştirebilir ve iklimle ilgili davranışlarda yeni normlar ve görevler ortaya çıkabilir ve farklı gruplar ve aktörler arasında yayılabilir (Ostrom, 2009).

Normlar, ortak ahlaki değerlendirmeleri ve bir ‘olma’ duygusu ve eylem için gerekçeleri içeren uygun davranış standartları olarak anlaşılır (Finnemore ve Sikkink, 1998). Normlar, güçleri ve özgüllükleri açısından önemli ölçüde farklılık gösterebilir. Farklı çıkarlara sahip uluslararası aktörler genellikle daha spesifik normlar üzerinde anlaşmakta güçlük çektiklerinden, uluslararası normlar genellikle belirsizdir. Ayrıca, muğlak normlar, farklı aktörler bunları kendi ihtiyaçlarına göre tanımlayıp uygun hale getirebildikleri için uluslararası sistemde daha kolay yayılabilir (Krook ve True, 2012). Bu, normların statik olmadığını, daha ziyade yorumlandıkça ve tartışıldıkça ve diğer normlarla rekabete girdikçe zaman içinde anlam değiştirdiğini veya hatta ortadan kaybolduğunu göstermektedir

(Sandholtz, 2008; Panke ve Petersohn, 2012; Krook ve True, 2012). Bazı normlar, devlet merkezli bir durumdan, karar verme süreçlerinde devlet dışı ve devlet altı aktörleri içeren giderek daha karmaşık, çok merkezli ve parçalı bir sürdürülebilirlik mimarisine geçişte yayılmaktadır (Merino ve Gustafsson, 2021). Parçalanma, çok sayıda aktörün aynı konu alanıyla uğraştığı ve aralarındaki bağlantıların zayıf olduğu ya da hiç olmadığı bir durumu ifade eder (Keohane ve Victor, 2011). Parçalanma, aktörlerin takımyıldızlarına, kurumsal ortamlara ve çatışan normların derecesine bağlı olarak hem sinerjik hem de çelişkili olabilir (Biermann ve diğerleri, 2014). Sonuç olarak, parçalanma daha adil ve sürdürülebilir sonuçlara yol açabilir (Ostrom, 2010) ve ayrıca konumsal farklılıkları güçlendirebilir ve çatışmalara neden olabilir (Zelli, 2011).

Norm yayılımı ve yerelleştirme üzerine literatür, normların yayıldığı ve direndiği mekanizmalar ve karmaşık süreçler hakkında farklı anlayışlar sağlamıştır. Örneğin, akademisyenler farklı sosyalleşme süreçlerini incelemekte (Risse ve Sikkink, 1999) ve ayrıca ulus ötesi savunuculuk ağlarının mücadele eden yerel reform liderlerine erişim ve kaynaklar sağlamadaki temel rolünü vurgulamaktadırlar (Keck ve Sikkink, 1998). Akademisyenler, küresel normların yukarıdan aşağıya yayılmasını eleştirmekte ve küresel normları ulusal veya alt-ulusal bağlamlara uygun ve duyarlı politikalara dönüştürmenin önemini vurgulamaktadırlar. Bazıları, yerel siyasi yapıların ve aktörlerin “yerelleştirme” (Acharya, 2004) ve “yerelleşme” (Levitt ve Merry, 2009) gibi kavramları kullanarak küresel normları yerel koşullara uyacak şekilde nasıl koşullandırdığını ve yeniden yapılandırıldığını göstermiştir. Levitt ve Merry (2009), yeni normların kültürel olarak anlaşılabilir ve kabul edilebilir şekillerde çerçevelenmesinin önemini vurgular, bu da onları yerel bağlamlara yerleştirme sürecini kolaylaştırır. Bununla birlikte, çerçeveleme stratejileri kadar önemli olan norm girişimcilerinin meşruiyeti ve gücü de büyük olasılıkla önem taşımaktadır. Norm girişimcileri hem yerli hem de yabancı aktörler olabilir, ancak yerel aktörleri içeren yayılma stratejilerinin normu yerel destek üretecek şekilde çerçeveleyebilmesi daha olasıdır (Acharya, 2004).

Uluslararası İlişkiler disiplinde, normlar ve norm yayılım süreçleri üzerine yapılan araştırmalar, büyük ölçüde inşacılık tarafından ele alınmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi Acharya (2004), yerelleştirme adı verilen dinamik bir uyum oluşturma süreci aracılığıyla norm alıcıların fail rolünü vurgulayan norm yayılımını araştırmak için bir çerçeve önererek ve ardından bunu kullanarak ulus ötesi normların Güneydoğu Asya’daki bölgesel kurumları nasıl şekillendirdiğini ve Asya bölgesel kurumlarının ve süreçlerinin, özellikle Güneydoğu Asya Uluslar Birliği’nin (ASEAN) ulus ötesi norm yayılımındaki rolünü incelemek için bir çerçeve

vermiştir. Makale, ulus ötesi fikirlerin ve normların Asya’da önemli bir bölgesel siyasi örgüt olan ASEAN’da (norm yayılımının bağımlı değişkeni olarak) kurumsal değişimi nasıl ürettiğine odaklanmaktadır. Norm yer değiştirmesinden ziyade norm yayılımını vurgulamaktır. Yerel aktörlerin önceden oluşturulmuş normatif inanç ve uygulamalarına uygun olarak ulus ötesi normları aktif olarak ödünç alarak ve değiştirerek norm yayılımını teşvik ettiğini belirtmektedir. Makale, norm alıcıların, ortaya çıkan küresel normlar arasında uyum oluşturmak için önceden var olan bir normatif çerçeveye uygun olarak seçme, ödünç alma ve değiştirme eylemlerini gerçekleştirdiği dinamik bir yerelleştirme teorisi sunmaktadır.

Uluslararası ilişkilerdeki ana akım norm çalışmaları, uluslararası ve eyalet düzeylerini kapsamlı bir şekilde incelemiş olsa da özellikle iklim değişikliği konusundaki normların yerel düzeyde norm yayılım dinamiklerini ve süreçlerini büyük ölçüde ihmal etmiştir. Literatürdeki bu boşluk kafa karıştırıcıdır. Başka bir deyişle, normların ortaya çıkması ve devletlerin taahhütleri, norm yayılımının veya normların yaşam döngüsünün yalnızca başlangıcıdır. Normlar yerel düzeye indiğinde yeni, öngörülemeyen ve belki de çok daha ‘zorlu’ bölümleri bu düzeyde ortaya çıkmaktadır (Özdemir Sarıgil, 2018). Ayrıca, uluslararası normlar otomatik veya sorunsuz bir şekilde yayılmamaktadır. Norm yayılımı, uluslararası normların ilericileri, destekçileri ve uygulayıcıları olarak aktif ve yaratıcı norm girişimcilerini (yani aktör) gerektirir (Özdemir Sarıgil, 2018).

Özdemir Sarıgil (2018) çalışmasında, norm yerelleşmesini, normların yerel aktörlerce sahiplenilmesi ve yerel bağlama ve pratiğe çevrilmesi süreci olarak tanımlamaktadır. Yereldeki norm savunucularının yerelleşme sürecinde kilit konumda olduklarını vurgulayarak yerelin bir parçası olan ama aynı zamanda küresel ve ulusal düzeyle de bağlantı kuran yerel aktörlerin norm yayılımında aracı ve uygulayıcı rolü üstlendiğini belirtmektedir. Yerelleşme sürecinin yerel norm savunucularınca başlatıldığını söyleyerek yerelleşmenin uluslararası normların yerelin gerçeklikleri ile bağdaştığı, daha anlaşılır, kabul edilir ve kullanılabilir olmasını sağlamayı ve uluslararası normlar çerçevesinde sosyal ve bilinçsel bir değişim sağlamayı hedeflediğini belirtmektedir. Bodur Ün (2019) ise, normatif tartışmalara aktif olarak katılan yerel aktörlerin Türkiye bağlamındaki normatif faillerini keşfederek norm araştırmasına katkıda bulunmaktadır. Daha spesifik olarak, makale uluslararası normları yıkma ve alternatif olarak yerel bir normu teşvik etmedeki hayati rolünü ortaya koymaktadır. Makale, yerel norm yapıcılarının normatif inançlarına ve uygulamalarına meydan okuyan normlarla karşılaştıklarında Türkiye bağlamında benimsedikleri söylemsel stratejileri ve gerekçeleri analiz ederek norm mücadelesi üzerine araştırmayı ilerletmektedir. Yerel aktörlerin güç konumlarının, siyasi otoriteler ve politika yapıcılarla ilişkilerinin, kimliklerinin

ve inançlarının, norm mücadele sürecinde rollerini ve stratejilerini şekillendiren faktörler arasında olduğunu belirtmektedir.

Hensengerth (2015), norm yayılımı literatürünün, norm çatışmalarını hiyerarşik yerel-küresel çatışmalar olarak sunarak, yerel aktörlerin yerel kalkınma politikalarını haklı çıkarmak için aktif olarak küresel normlardan yararlandığı gerçeğine yeterince dikkat etmediğini savunmaktadır. Bu fenomene yapılan vurgunun küresel normların iç politikadaki rolünün daha iyi anlaşılmasına yol açacağını ve iç kalkınma politikalarının nasıl tartışıldığına dair bilimizi artıracığını belirtmektedir. Argümanını Kamboçya'nın hidroelektrik sektöründeki norm itirazını inceleyerek geliştiren yazar, yerel norm çekişmesinin küresel norm çekişmesini yansıttığını belirtmektedir. Kamboçyalı aktörlerin küresel normatif düzenin dayattığı pasif alıcılar olmadığı, çatışan normları aktif olarak kullandıkları ve böylece küresel normları politika hedefleri için kullandıkları ve manipüle ettikleri bir sürece girdikleri, çatışan tanımlar ve yorumlar uyguladıkları sonucuna varmıştır. Normlar genel olduğu için yerel aktörler tarafından mücadele vardır. Bu nedenle, küresel normların uygunluğu, yalnızca küresel normların yerel aktörler tarafından kalkınma söylemlerine aktif olarak dahil edilip edilmediğini ve nasıl yerleştirildiğini inceleyerek anlaşılabilir (Hensengerth, 2015). Buradaki fikir, uluslararası bir normun basitçe yayılmadığı, aynı zamanda etkileşime girdiği yerel normlarla karşılaştığıdır (Acharya 2004; Acharya 2009). Bu nedenle Hensengerth, yerel düzeyde, norm mücadelesinin çoklu ve eşzamanlı süreçlerini, yerel düzeyde ve küresel normun yerel bir norm oluşturma süreciyle ilişki kurmaya başladığı noktada yerel ve küresel düzey arasındaki süreci gözlemleyebileceğimizi belirtmektedir. Norm oluşumu ve mücadele bu nedenle çok seviyeli bir yönetim ortamında gerçekleşir (Hensengerth, 2015).

Başka bir nokta, Stevenson (2009), iklim yönetişimi normlarının ortaya çıkışına ve mücadelesine odaklanarak, uluslararası normlar ile yerel koşullar arasındaki ilişkiyi detaylandırmaktadır. İklim yönetişimi normlarının yerel koşullarla algılanan uyumsuzluğu, Avustralya'nın dış politika yapıcılarını bu normlara itiraz etmeye ve alternatif yönetim süreçlerinin inşasına odaklanmaya yöneltmiştir. Çalışma, belirli bir uluslararası normun başarılı bir şekilde yayılmasının, norm ile yönetmeye çalıştığı devletlerin iç koşulları arasında makul derecede bir uyum gerektirdiğini ileri sürmektedir. Acharya (2004) da algılanan bir uyumsuzluğun yerel aktörleri yeniden yorumlama ve yeniden temsil süreci yoluyla norm ve yerel koşullar arasında uyum oluşturmaya sevk edebileceğini belirtmektedir. Ayrıca, yazarın bulgularına göre, Avustralya'nın iklim yönetişimi normlarına itirazı, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar (common but differentiated responsibilities - CBDR) ilkesiyle sınırlı değildir. Avustralyalı dış politika yapıcılar, aynı zamanda, azaltmanın nasıl takip

edilmesi gerektiğine ilişkin normun yeniden tanımlanmasını da desteklemişlerdir. Bu noktada bir yeniden çerçevelemeden bahsedilir. Çerçevelemek, algılanan bir gerçekliğin bazı yönlerini seçmek ve bunları belirli bir problem tanımını, nedensel yorumu, ahlaki değerlendirmeyi ve/veya açıklanan öge için düzeltme önerisini teşvik edecek şekilde iletişim metninde daha belirgin hale getirmektir (Entman, 1993). Avustralya örneğinin uluslararası yönetim normları ile bir devletin iç koşulları arasında algılanan bir uyumsuzluktan normatif çekişmenin nasıl ortaya çıkabileceğini gösterdiğini belirten yazar, yerel çıkarlara hizmet edecek şekilde normların yeniden tanımlanması potansiyeline de işaret etmektedir.

İklim değişikliği politikasının alt-ulusal aktörlerin ve yapıların önemini gösteren bir alan olması gerektiğini belirten Zannakis (2010), Kyoto Protokolü gibi uluslararası anlaşmaların iç politika sürecinde nasıl yorumlandığını analiz etmektedir. Bunun yanında, İsveç'teki alt-ulusal ve eyalet yetkililerinin iklim değişikliğine ilişkin yorumları ve yetki seviyeleri arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Odak noktası, iklim değişikliğinin ne olduğu, nasıl yönetilmesi gerektiği ve sorumluluklarının ne olduğu ile ilgilidir. Doğrudan uygulamaya odaklanmayan analizi, daha çok devlet ve alt ulusal düzeylerdeki siyasi kurum ve aktörlerin iklim değişikliği konusunu söylemsel olarak nasıl yorumladığına odaklanmaktadır. Yazara göre, analiz için önemli bir sonuç, iklim değişikliği politikasındaki bölgesel hedefin nasıl yorumlandığıdır. Bu, resmi olarak, belediyeler için iklim değişikliği sorununu çoğunlukla çerçeveleyen şeydir. Uluslararası çevre anlaşmalarının amacı, genellikle algılanan bir sorunu azaltmak veya ortadan kaldırmaktır. Bununla birlikte, anlaşmaların bir ülke için normatif etkileri olabilir. Yazara göre İsveç, 'yeni' politika önlemleri alırken Kyoto Protokolü'nden etkilenmekte ve Kyoto normlarına itaatkâr bir şekilde uymaktadır. Bu, Protokol'de önerilen politika önlemlerini seçmek için resmi bir gereklilik olmaksızın yapılmıştır. İsveç, gelişmekte olan ülkeler için kaygının altını çizmekte ve uluslararası dayanışma söyleminden yararlanmaktadır. İsveç belediyelerinin, neden zorlu taahhütler üstlenmesi gerektiği sorusuyla karşı karşıya kaldıklarında, politikacıların ve kamu görevlilerinin bu soru karşısında şaşırıldığını belirterek buna, uluslararası düzeyde 'kabul edilenlere' yapılan atıflarda kendini gösteren İsveç'in "sınıftaki en iyi öğrenci" olmak isteği yorumunu yapmaktadır. Bunu kendi içinde meşrulaştırdığını söyleyerek Kyoto ve UNFCCC'nin uluslararası normlarının bu durumda İsveç'i etkilediğini kesin olarak söylemenin zor olduğu sonucuna varmaktadır.

Betsill ve Bulkeley (2004), ulus ötesi ağ odaklı konuya bakarak iklim değişikliğinin hafifletilmesi için yerel girişimleri teşvik etmekle ilgilenen İklim Koruma Şehirleri (The Cities for Climate Protection) programına odaklanmıştır. Bu tür ağların öneminin, bilgi alışverişinde bulunma ve belirli konuların doğası ve koşulları hakkında normlar oluşturma

yeteneklerinde yattığının sıklıkla ileri sürüldüğünü belirterek ağ ile ilgilenen yerel yönetimlerin, bilgiye erişimden çok, sunduğu finansal ve siyasi kaynaklar ve iklim korumasına ilişkin belirli normlara verilen meşruiyet tarafından harekete geçirildiğini vurgulamaktadırlar. Keck ve Sikkink (1998), bu programın yerel iklim korumasına ilişkin normların müzakere edildiği, tekrarlandığı ve sürdürüldüğü bir araç olduğunu belirtmektedir. İklim Koruma Şehirleri programı, finansal kaynaklara erişim sağlayarak, bu bireylere siyasi meşruiyeti ve iklim değişikliği ile ilgili normları ileterek, iklim koruma hakkında yerel politika öğrenmeyi ve dolayısıyla konuyu ele almak için kurumsal kapasiteyi kolaylaştırmada etkili olmuştur (Betsill ve Bulkeley, 2004). Bulguları, ağ ile en etkin şekilde ilgilenen yerel yetkililerin, bilgi yaratma ve norm oluşturma süreçleri kadar İklim Koruma Şehirleri programı tarafından sunulan mali ve politik kaynaklar tarafından da harekete geçirildiğini ve teknik ve en iyi uygulama bilgilerine erişimin henüz sağlanmadığını göstermektedir. Ayrıca, ulus ötesi ağlar içinde politika öğrenme süreçlerinin doğrudan olmaktan uzak olduğunu ve fikir ve bilgi aktarımı açısından basitçe anlaşılamayacağını göstermektedirler. Bunun yerine, politika öğrenimi, ulus ötesi ağların, konuların yeniden çerçevelendiği ve yinelendiği bir araç olarak hareket ettiği söylemsel bir süreç olarak kavramsallaştırmaktadırlar.

BÖLÜM IV

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAPSAMINDA ADANA, BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE İLGİLİ KURULUŞLAR

4. Giriş

Son yıllarda Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada iklim değişikliği etkileri, artan şiddeti ve yoğunluğu ile kendini göstermeye devam etmektedir. Health and Environment Alliance (2015), hava sıcaklıklarının özellikle Akdeniz Bölgesi'nde yüksek seviyelerde olmasının bölgedeki su kaynaklarına erişimde sorunları beraberinde getirmesinin kaçınılmaz olduğunun altını çizmektedir. Akdeniz Bölgesi'nin verimli tarım topraklarına sahip olması ve tarım sektörünün bölgenin en çok ekonomik gelir elde edilen sektörü olması, su kaynaklarına erişimdeki sorunların dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla değişen iklim koşullarının aşırı hava olaylarını tetiklemesi bölgeyi korunması gereken yerlerin ilk sıralarına taşımaktadır (Demirbaş, 2021). Diğer yandan, Kurt (2014) çalışmasında, Türkiye'deki orman yangınlarının çoğunlukla Akdeniz Bölgesi'nin güneybatısı, Çukurova ve Hatay'da gerçekleştiği sonucuna varmıştır. Bölgenin orman yangınlarına karşı hassas bir konumda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Şehirlerde karbon emisyonlarının yükselmesinin sebeplerinin enerji tüketimi, sanayileşme, ticaret, tarım ve ormancılık faaliyetleri, ulaşım hareketliliği, binalar ve atıklar olduğu vurgulanmaktadır (Satterthwaite, 2008). Sanayi kuruluşlarının, yolların, çok katlı binaların ve çarpık kentleşmeye neden olan gecekonduların artmasıyla şehirler hızla genişlemekte, yeni yerleşim yerlerine gereksinim duyulmakta ve hatta yeni yerleşim alanları için verimli tarım arazileri bile kullanılabilmektedir (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004). Şehirlerin genişlemesi ile pek çok araziye binalar yapılmış, yollar inşa edilmiş ve sonucundaysa arazilerin yağmur suyu geçirgenliği düşerek yağmur sularının kent içinde akış hızı artmıştır. Fazla yağmur sularının boşaltılması için altyapı eksikliği ani sel baskınları tehlikesini arttırmış, şehir planlaması yapılırken arazilerin yanlış kullanımı ve yağmur suyu toplama kanallarının yetersizliği sonucundaysa son yıllarda Adana dahil birçok metropol şehirde öngörülemeyen ani sel baskınları riski yükselmiştir (Ergünay, 2007). Bu bölümde, iklim değişikliğinin Adana kenti üzerindeki yansımaları, ABB tarafından yürütülen çalışmalar, yerel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri, iklim değişikliği ile ilişkili Adana'da çalışma yapan diğer aktörler ele alınmış ve çalışmanın yöntemine yer verilmiştir.

4.1. İklim Değişikliği ve Adana

Adana, Akdeniz Bölgesi'nin en büyük şehrinden biriyken, Türkiye'nin en kalabalık yedinci şehridir. Günümüzde göç alan bir yerleşim yeri olduğu gibi geçmişte de farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan bir şehir olarak bilinmektedir. Adana'da 1 büyükşehir belediyesi, 5'i merkez ilçe (Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam, Karaisali) olmak üzere toplam 15 ilçesi ve belediyesi bulunan şehrin bu ilçelerinde 831 mahalle bulunmaktadır (TÜİK, 2021).

Geçtiğimiz birkaç sene Çukurova'da aşırı yağış ve dolu nedeniyle turunçgil bahçelerindeki ürünler %80 oranında zarara uğramış ve şehirler, aşırı yağışlarla mücadele etmiştir (Yereliz, 2020). 2019'da Adana ve Osmaniye'de kuvvetli yağışlar sel felaketine yol açmıştır (MGM, 2020). Yıllık yağışlardaysa Adana 2019 yılından itibaren son 39 yılın en fazla yağışını almıştır. Adana'da kış mevsiminde pek çok kez dolu afeti yaşanmıştır (MGM, 2020). 2019 senesinde, Adana'da metrekaresine düşen 250 kilogram yağış ardından sokakları, tarım alanlarını ve kanalları su basarken bazı bölgelerde (Kozan yolu) çökme meydana gelmiştir (Onedio, 2019). Diğer yandan, ülke genelinde son 50 senenin en sıcak günleri yaşanırken, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün yağış ve sıcaklık analizi raporlarına göre Kozan Barajında ve bahçelerde kuraklık görülmeye başlanmış. 2020 yılının temmuz ayında %92 oranında dolu olan Kozan Barajı, 2021 senesinde, %50 oranında ölçülmüştür (Habertürk, 2021). Kozan Ziraat Odası Yönetim Kurulundan yapılan açıklamadaysa çiftçilerin bilinçli tarım ve doğru sulama yapmasıyla sürecin ilerlemesi gerektiği ve çiftçilerin modern sulama yöntemlerini kullanmalarının gerekliliği vurgulanmıştır (Habertürk, 2021).

Verimli toprakları olan Çukurova Bölgesi'nin Aşağı Seyhan Havzası'nda yoğun tarımsal uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamaların yol açtığı kirlilik ile beraber Adana ve yakın çevresinden Seyhan Nehri'ne veya drenaj kanallarına evsel ve endüstriyel atık sular boşaltılmaktadır. Ayrıca, Adana'da iklim değişikliği özellikle Seyhan Havzası'nı etkilemekte ve yer altı su seviyesinde önemli azalışlar beklenmektedir. Demirbaş'a göre (2021), sulama suyu ihtiyacının karşılanması için daha çok su çekileceğinden, yer altı suyu düzeyinde stratejik azalmalar gerçekleşecek ve bu da yer altı suyu kaynaklarının kalitesini de bozacaktır. İklim modellemeleri, iklim değişikliği karşısında Adana'nın yer altı su kaynaklarının yüksek düzeyde hassas olduğunu göstermekte ve su düzeyinin azalışı havza akiferinde tuzlu suyun yol almasına neden olmaktadır (Talu ve Özüt, 2011).

İklim değışikliğı sebebiyle Seyhan Havzası'ndaki aylık ortalama hava sıcaklıklarının 3°C yükselmesi, yıllık yağışlarınsa %25 oranında azalmasıyla su kaynaklarında düşüş öngörülmektedir (Kanber, Kapur, Ünlü, Tekin ve Koç 2008). Talu & Özüt (2011), Seyhan Havzası'nda 2070 yılında sıcaklığın yaklaşık 2,0-3,5°C arasında artacağını, yağışlarınsa %25-%35 oranında azalacağını, sulama suyu miktarının düşeceğini, dağlardaki karların daha erken eriyeceğini, var olan tarımsal ürün deseninin farklılaşacağını, sonucundaysa tarım alanlarının (kuru/sulu) etkileneceğini, yer altı su kaynakları üzerindeki tüketim baskısının artacağını ve kirlilik tehlikesinin oluşacağını yapılan çalışmalarla tahmin etmektedirler. Diğer yandan, şehrin Seyhan Havzası'nda tarım sektörü yoğun olduğu için kuraklığın tarım faaliyetlerini etkileyeceğı açıktır (Özfıdaner, Şapolyo ve Topaloğlu, 2018). Yağış rejimleri farklılaşan Adana'da, kuraklığın şiddetini artıracağı, ilkbaharda ve sonbaharda düşen yağışın azalacağı, kış mevsiminde ise yağışların kuvvetli bir şekilde olacağı öngörülmektedir (Büken, 2016). Türkiye'deki su kaynaklarının yaklaşık %70'inin tarım sektöründe kullanıldığı ('TEMA', 2014) göz önüne alındığında, azalan yağışların sürekliliğı, yer altı ve üstü suların azalmasıyla barajlarda suyun birikmemesi, var olan nüfus için içme suyunun yeterli olmaması gibi toplumda sosyoekonomik problemlere neden olacaktır (Türkeş, 2012).

Diğer yandan, Sönmez'in (2012) arazi araştırmasına göre, Çukurova'da turunçgil bahçeleri yerleşim alanları açma amacıyla yok edilmektedir. Dahası, Seyhan barajı yakınlarındaki orman alanlarında yazlık evlerin arttırılması, çevre kirliliğı ve kaybedilen ormanlar ekolojik açıdan risk oluşturmaktadır. Adana'nın yatay biçimde yayılması durdurulmalı ve kentsel gelişimin dikey olması yönünde planlar veya kanunlar uygulamaya konması gerekmektedir (Sönmez, 2012). Devam eden imar planları rant amaçlı olduğu için sürdürülebilir kentlerin oluşturulması zor hale gelmektedir (Altunkasa, 2004). Verimli tarım arazileri sayısının düşüşü; çevre kirliliğine, altyapı sorunlarına ve ekosistem tahribatına neden olmaktadır. Bu alanların yok edildiğı Adana'da, var olan verimli tarım bölgelerinin doğru yönetilerek halkın gıda güvenliğı sağlanmalıdır (Demirel ve Şenol, 2019).

Ülkemizde, ormanların yaklaşık %58'i yangınlara karşı hassas alanlar arasındadır. Yaz mevsiminde Akdeniz (Adana, Antalya), Ege ve Marmara'da sıcaklık ortalamalarının 40°C üzerine çıkması ve doğal nemin %10'a kadar düşmesi, bu bölgelerde orman yangını riskini arttırmaktadır (Ergünay, 2007). Orman yangınları riski çerçevesinde Adana, 1. ve 2. derecede hassas alandır. Bölgede birçok orman yangını olmakta/olabilmekte ve kentin temiz hava deposu orman alanları azalmaktadır. 2021 senesinde hem Adana'da meydana gelen yangınlar hem de Türkiye'nin farklı şehirlerinde de günlerce süren yangınlar bu riskleri doğrulamaktadır. Küresel iklim değışikliğı nedeniyle kuraklık, sel, orman yangınları gibi aşırı

hava olaylarının artacağı noktasında uzmanlar görüş birliğindedir. Bu yüzden, meteorolojik afet kaynaklı kayıpların 21. yüzyıl boyunca artması beklenmektedir (Kadıoğlu, 2007). Başka bir nokta, Greenpeace Akdeniz'in raporunda (*Plastikten Kurtul: Oltaya Gelme: Türkiye'deki Deniz Canlılarında Mikroplastik Kirliliği*), bölgesel seviyede balık başına düşen mikroplastik oranının Ege Denizi'nde (İzmir) 1,7 adet; Marmara'da (İstanbul) 0,85 adet; Akdeniz'deyse (Adana) 0,74 adet olduğu söylenmektedir (Greenpeace, 2019). Bunun yanında, 2020 Ekim'inde Greenpeace Akdeniz ve Almanya'nın ve 2021 Nisan'ında Greenpeace Akdeniz, İngiltere ve Almanya'nın ortak araştırmalarında tespit ettiği bilgilerle 15 ve 16 Nisan 2021'de içeriği belirsiz ve kontamine olmuş plastiğin çevreye dökülmesi ve yakılmasının insan ve çevre sağlığına etkisini ortaya koymak için Adana il sınırlarındaki beş farklı çöp döküm sahasından toprak, kül, su ve nehir dibi çamuru örnekleri Greenpeace Araştırma Laboratuvarı'nda incelenmek üzere toplanmıştır (Greenpeace, 2022). İncelenen örneklerle raporda (*Atık Oyunları: Geri Dönüşümsüz Hayatlar*), tüm lokasyonlarda, birçoğunun plastiklerin yanması sırasında zehirli kimyasalların bulunduğu tespit edilmiş ve Çukurova/Karahan, Seyhan/Kuyumcular ve Yüreğir/İncirlik çöp döküm ve açıkta yakım alanlarından alınan atık plastik parçalara ait numunelerin çok çeşitli zehirli organik kimyasallar, çeşitli metal ve metaloitleri içerdiği tespit edilmiştir.

Greenpeace 2021 Nisan saha araştırmasında, büyük oranda İngiltere ve Avrupa Birliği ülkelerinden ithal edilen plastik atıkların Adana'da yasa dışı olarak çevreye döküldüğünü ve açıkta yakıldığı tespit etmiş, Adana'nın verimli tarım, hayvancılık ve sulama arazileri içinde yer aldığı belirtilmiştir. Yasa dışı yakılan plastik atıklardan ortaya çıkan ve toprağa, suya, havaya ve besin zincirine karışan ağır metal, kalıcı organik kirleticiler, dioksin ve furanın kansere yol açabileceği gerçeği, insan sağlığı için de geri dönüşümü olmayan zararlar içermektedir (Greenpeace, 2022). Bu noktada, Birleşmiş Milletler Çevre Meclisi (UNEA-5.2) devam eden beşinci oturumunda (28 Şubat – 2 Mart 2022, Nairobi) plastik kirliliğini sonlandırmak ve 2024 senesine kadar uluslararası yasal bağlayıcılığı olan bir anlaşma için bir karar almıştır. Diğer bir deyişle, 175 ülkenin devlet başkanları, çevre bakanları ve temsilciler, ilk defa, çevredeki plastik kirliliğinin fosil yakıt çıkarımından ortadan kaldırılmasına kadarki aşamalarını içeren, yasal olarak bağlayıcı bir küresel plastik anlaşması müzakere etme konusunda ortak bir karar alınmıştır (Greenpeace, 2022).

Santraller açısından Adana iline bakıldığında ise, 31 adet hidroelektrik santral vardır ve nehir tipi hidroelektrik santraller Kozan, Aladağ, Feke, Pozantı, Karaisalı ve Saimbeyli'de yoğunlaşmıştır (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020). Santraller, var olan canlı türlerinin yaşamını riske atmakta, ekosistem dengesini bozmaktadır. Ayrıca, şehirde toplam

51 tane aktif elektrik santrali vardır ve bir yılda yaklaşık 18.781 GWh elektrik üretilmektedir. 10 adet güneş enerji santrali ve 4 adet de biyogaz bulunmaktadır (Enerji Atlası, t.y.).

Küresel iklim değişikliği ve sera gazı emisyon miktarının artışıyla aşırı iklim olayları, gıda güvensizliği, biyoçeşitliliğin azalması, bazı canlı türlerinin tükenişi, toplu göçler ve toplumsal sorunların ortaya çıkması kentlerin kırılganlığını arttırmakta ve ayrıca, kentlerde hızla artan nüfus ve artan enerji tüketimi riskiyle karşılaşmaları söz konusu olmaktadır. İnşa edilecek yapıların bina dizaynı, bulunduğu konumun iklimi, inşa metodu ve malzemeler, ısıtma ve soğutma hizmetlerinin niteliği gibi faktörler bina kaynaklı sera gazı emisyonlarını etkilemekte ve binalardaki enerji, karbon emisyonlarının azaltılmasında enerji verimliliği önemli seviyelere çıkmaktadır. Yaz aylarının sıcak geçtiği Adana ilinde bina dizaynı, inşaat metot ve malzemeleri, soğutma mekanizmaları noktasında enerji verimliliği pratiklerine gereksinim vardır (Demirbaş, 2021). Ayrıca, illerin yayılarak gelişmesi bir yandan küresel ısınmaya neden olurken diğer yandan ulaşımı da sürdürülemez noktaya taşımaktadır. Sürdürülebilirlik açısından illerde enerji verimliliği zorunluluk haline gelmiş durumdadır. Özellikle Çukurova Bölgesi ve Akdeniz Bölgesi'nde ekonomik açıdan önemli tarım arazileri, şehirlerin plansız şekilde dağılmasıyla azalma riskiyle karşı karşıyadır. Hızla tüketilen enerji kaynakları sonsuz olmamakla beraber ekonomik maliyeti vardır. Önemi giderek artan rüzgâr ve güneş enerjisinin kullanılması çevresel sürdürülebilirliğin temel taşlarındandır. Adana'da iklim ve coğrafi şartlar yenilenebilir enerji kapasitesini verimli kılsa da bu alana yatırımlar yetersizdir. Bu yüzden şehirde yenilenebilir enerjiye öncelik tanınarak yatırımlar bu tarz projelere yapılmalıdır (ABB, 2020). Fakat, ABB, mali sorunlar, teknolojik eksikler, enerji kaynakları altyapısının oluşturulmaması, ulaşım ağlarının bütünleştirilmemesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadır (ABB, 2020).

Başka bir nokta ise, Adana'da zaman zaman hava kalitesi limit değerlerinin aşımı; hızlı ve çarpık şehirleşme, trafikte taşıt sayısının artması ve niteliksiz yakıtlar gibi nedenlerdir. Adana'da Meteoroloji, Valilik, Çatalan, Çukurova, Seyhan, Yakapınar, Doğankent ve Turhan Cemal Beriker Bulvarı olmak üzere sekiz tane hava kalitesi ölçüm istasyonu vardır (UlusalHavaKaliteİzlemeAğı, 2022). 08/05/2022 ölçümlerine göre, sekiz istasyon, 0-50 aralığındaki hava kalitesi iyi kategorisinde yer almaktadır.

Şehrin bazı ilçelerinde ısınmak için genellikle elektrik ve doğal gaz tercih edilse de bazı ilçelerinde ise yerleşimlerde çoğunlukla fosil yakıtlar, özellikle ithal ve yerli kömür kullanılmaktadır. Bunun sonucunda ısınma sebebiyle oluşan sera gazı emisyonları hava kirliliğinin etkilerini arttırmaktadır (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020). Bunun yanında, hazirandan eylül ayına kadar ikinci ürün ekiminin daha zahmetsiz olması için

yapılan anız yangınları ve tarımsal uygulamalar da emisyonları yükseltmektedir (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020). Anız yangınlarıyla atmosfere kül, karbondioksit ve karbonmonoksit gazları yayılırken şehir merkezindeyse PM10 emisyon değerlerinde artış yaşanmakta ve bu nedenle hava kirliliği de artmaktadır. Sadece hava kirliliği değil, toprağın verimli olmasına faydası olan canlı organizmaları yok etmekte ve toprak yapısı da niteliğini kaybetmektedir. Biri 2018, diğeri ise 2020’de uygulamaya geçen biyokütle enerji üretim santrali tesislerinin tarım arazilerindeki anızları (bitki kökü, otlar, mısır vb) enerji üretimi için depolanmasıyla anız yangınlarında azalma söz konusudur (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020). Bunlara ek olarak, Adana’da trafikte taşıt sayısındaki artış ve bireysel otomobil kullanımındaki artış, okul ve iş gidiş-geliş saatlerinde trafikteki yoğunluk, kent içindeki hafif raylı sistemin trafik sıkışıklığını hafifletemeyişi, havaalanı ve otobüs terminalinin kent merkezinde yer alması gibi trafik kaynaklı durumlar da hava kirliliğini arttırmaktadır (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020).

Şehirde, iki adet kömürlü termik santral (İSKEN Sugözü Enerji Santrali ve ENERJİSA Tufanbeyli Termik Santrali) vardır (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020). Bu termik santraller atmosferdeki sera gazı emisyon oranını arttırırken atık miktarını da arttırmaktadır. Ayrıca, Yumurtalık ilçesinde kurulması planlanan Hunutlu Termik Santrali de ithal kömür ile elektrik üretimi yapacaktır (Enerji Atlası, t.y.). Yeni bir termik santralin yapılmasına karşı ‘‘Adana’da bir kömürlü termik santral daha istemiyoruz! #KaplumbağaKömürSevmez, #AdanayaTemizHava ‘‘ etiketleriyle change.org’da kampanya başlatmışlardır (change.org, 2020). Adana’nın Yumurtalık ilçesi Sugözü Kumsalı’na yapılan ve ithal kömürle çalışacak Hunutlu Termik Santrali inşaatının durdurulması için Doğu Akdeniz Çevre Dernekleri Platformu (DAÇE), Adana Tabip Odası, Adana Ziraat Mühendisleri Odası, 350.org, Avrupa İklim Eylem Ağı (CAN Europe), Ekosfer, Sağlık ve Çevre Birliği (HEAL), TEMA Vakfı, WWF-Türkiye ve YUVA Derneği; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na çağrıda bulunmuşlar ve WWF-Türkiye ile SEFiA (Sürdürülebilir Ekonomi ve Finans Araştırmaları Derneği) ‘‘Yenilenebilir Enerji Çağında Kömürün Fizibilitesi: Hunutlu Termik Santrali Örneği’’ raporunu hazırlayıp Adana’da inşaatı süren Hunutlu kömürlü termik santral örneğinden kömür yatırımlarının neden artık kâr getirmediğini ortaya koymuşlardır (WWF-Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı, t.y.). Diğer yandan, Vali Demirtaş, Hunutlu Termik Santrali üst yapı başlama etkinliğine katılmış ve Çukurova ve Adana’nın, zengin potansiyeli ve küresel rekabet gücüyle Marmara’ya alternatif tek endüstri bölgesi olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca, #AdanayaTemizHava kampanyasını başlatan 10 kuruluş, Çinli Şanghay Elektrik tarafından

Adana'ya kurulan termik santralin ÇED Raporu'nda ölçülen hava kirliliği verilerinin ulusal limit değerlerini karşılamadığı için santralin ÇED olumlu kararının geçerli olmadığına dikkat çekse de süreçte herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır (Polen Ekoloji, 2020).

Şehir merkezindeki hava kirliliğinin birçok nedeni olsa bile, Adana'da bulunan kömürlü termik santraller, Hatay'daki ve İskenderun Körfezi'ndeki endüstri kuruluşlarının hava kirliliğinin oluşmasındaki temel nedenleri olduğu söylenebilir (Adana'ya Temiz Hava, t.y.; HEAL, 2020). Adana ilinde atık yönetimi ise, özel sektör ve belediye tarafından yönetilmektedir. Mekanik ayırma, depolama ve depo gazından enerji üretimi işlemleri gerçekleştirilmektedir (Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2020). Belediye bünyesinde Atık Yönetim Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Adana il sıfır atık yönetim sistemi planları yayınlanmaktadır (Adana Valiliği, 2019).

4.2. İklim Değişikliğiyle Mücadele Kapsamında Adana'da Yürütülen Çalışmalar ve İşbirlikleri

İklim değişikliği bir yandan dünyayı etkilerken diğer yandan giderek büyüyen önemli sorunlardan biridir. Bu yüzden dünyadaki tüm ülkelerce ulusal ve uluslararası düzeyde önlemler alınmaktadır. Emisyonların hiçbir sınır tanımadığı bu süreçte ülkeler, bölgeler ve şehirler iklim değişikliğinden farklı derecelerde etkilenmektedir (Demirbaş, 2021). Aşırı hava olaylarının artışı ve maliyetleri Akdeniz havzasında da etkisini gösterdiğinden Türkiye'de yerel iklim mücadelesi acil görülmekte ve bu çerçevede eylem planları hayata geçirilmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu konudaki hedefini: "2023 senesinde Türkiye'deki tüm Büyükşehir Belediyelerinde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı (YİDEP) hazırlanmış olmasını ve diğer belediyelerde de eylem planı sayısını artırmayı amaçlamaktadır. Bunun için de YİDEP Yönetmeliği düzenlenmesi planlanmaktadır." şeklinde belirlemiştir (İklim Haber, 2019). Halka yakın pozisyonda olan yerel yönetimler, iklim krizinde önemli aktörleri oluşturmaktadır (Yereliz, 2020). Aynı zamanda belediyeler enerji kaynak yönetimini, ulaşım ağlarını, toprakların kullanımını ve atıkların yönetimini doğru planlamayla karbon salımlarında belirgin azalmalar sağlayabilirler. Şehirlerde ekonomik idari ve politik otorite ortak kullanıldığından yerel yönetimlerin karar alıp uygulamaları kolaylaşmaktadır (Bulkeley ve diğerleri, 2003).

Önceki bölümde de bahsedilen 2019'da Boğaziçi Üniversitesi'nde '*İklim İçin Biz Varız Deklarasyonu*' 24 belediye tarafından imzalanarak ilan edilmiştir. İmzacı belediyeler arasında ABB de vardır (Haberler.com, 2019). Ayrıca Adana, 2021 senesinde İklim ve Enerji

için Küresel Başkanlar Sözleşmesi'ni de imzalamıştır. Bu kapsamda şehrin taahhütleri şu şekildedir:

- ✓ Sera gazı salımını azaltma,
- ✓ İklim direncini artırma ve
- ✓ Sürdürülebilir ve erişilebilir enerjiyi korumaya yönelik iddialı hedefler koyma ve bunlar çerçevesinde bir eylem planı oluşturma da taahhütte bulundu (Dünya Doğayı Koruma Vakfı, t.y.).

2020'de revize edilen Temiz Hava Eylem Planı'ndaysa 2024 senesine kadar

- ✓ Bisiklet kullanımının teşviki ile yollarının artırılması
- ✓ Hava kalitesi izleme altyapısının iyileştirilmesi
- ✓ Temiz yakıtlı araçların toplu taşımada yerini alması için çalışmaların başlatılması
- ✓ Isınmada kömürden doğalgaza geçilmesi gibi bir dizi eylem öngörülmektedir.

2020 Eylül'ünde ABB tarafından Avrupa Hareketlilik Haftası kapsamında "Herkes İçin Sıfır Emisyonlu Hareketlilik" teması ile etkinlik gerçekleştirilmiş ve katılımcılar bisikletleriyle yer almıştır. Kentleri ve belediyeleri sürdürülebilir ulaşım tedbirleri almaya ve desteklemeye teşvik etmeyi amaçlayan etkinlikte özellikle belediyelerin ulaşım planlamasının ve toplu ulaşım sisteminin geliştirilmesi, bisiklet ve yaya yollarının artırılması, vatandaşların kendi araçlarıyla değil alternatif ulaşım metotlarına teşvik edilmesi amaçlanmıştır (ABB, 01 Çözüm). Dahası, aynı senenin Ekim ayında ise, salgına, küresel ısınmaya ve obeziteye karşı bisikletin teşvik edilmesi gerektiğini ifade eden Başkan Zeydan Karalar, coğrafi olarak düz bir konuma sahip Adana genelinde 135 km bisiklet yolu yapma hedefine ulaşmak için aralıksız çalıştıklarını belirtmiştir (ABB, 01 Çözüm). Nisan 2021 de ise, Türkiye'nin Yeşil Hikayeleri Turnesi kapsamında heyetle beraber Hollanda'nın Türkiye Büyükelçisi Marjanne de Kwaasteniet, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Zeydan Karalar'ı ziyaret etmiş ve bisiklet farkındalığının oluşturulması amacıyla belediye önünde bisiklet sürmüşlerdir. Hollanda ile Adana'nın dünyayı temiz tutmak ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak için işbirliği yaptığı ifade edilirken Başkan Karalar, bisiklet kullanımının artırılmasıyla, daha temiz bir dünya bırakmanın gezegen, atmosfer ve toprağı koruyarak, fosil yakıt kullanımının azaltımına katkıda bulunarak mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Hollanda'nın yürüttüğü ve Türkiye'nin destek verdiği; Türkiye'nin Yeşil Hikayeleri Turnesi'nin Adana'daki toplantısı ABB Tiyatro Salonu'nda gerçekleştirilmiş ve Adana'nın Yeşil Hikayeleri toplantısına Adana Sanayi Odası Başkanı Zeki Kıvanç, Adana Ticaret

Borsası Başkanı Şahin Bilgiç, Çukurova Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Savaş Ülger, Çukurova Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Meryem Tuncel ile ATÜ Rektör Yardımcısı ve Büyükşehir bürokratları katılmıştır (ABB, 01 Çözüm, 2021). Ayrıca, Eylül ayında Başkan Karalar bisiklet parkuru açılışı yaparak “Vatandaşlarımızı imkanlar ölçüsünde bisikletle ulaşımına davet ediyorum.” gibi bisiklet kullanımının yaygınlaşması için önemli mesajlar vermiştir. Bunun yanında, işe bisikletle gitme kampanyası başlatmışlardır (ABB, 01 Çözüm, 2021).

Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığınca düzenlenen 2020 Sağlık Günleri çerçevesinde ise “Havanın Kirlenmesi ve İklim Krizi” başlıklı bilgilendirme toplantısında ABB Başkanı Karalar, belediye olarak iklim değişikliğiyle mücadele birimleri müdürlükleri kuracaklarını açıklamış ve etkinlikte Prof. Dr. Ali Kocabaş da iklim değişikliği ve olumsuz sonuçlarını anlatmıştır (ABB, 01 Çözüm, 2020). Ağustos ayındaysa, UNDP Türkiye, Adana Sanayi Odası (ADASO), Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO) ve Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi (OSB) iş birliğiyle Çukurova Bölgesi’nin ekonomik açıdan önemli üretim alanlarından olan “Gıda, Tarım, Ambalaj ve Lojistik Değer Zinciri”ne odaklanılarak *Tasarla Çukurova 2020* yarışması düzenlenmiştir (UNDP Türkiye, 2020). Çukurova’nın gıda-tarım değer zincirinde ihracat ve tüketici için fayda sağlayacak yenilikçi ve sürdürülebilir ambalaj ve paketleme çözümlerine odaklanılan bir yarışmadan söz etmek mümkündür.

2021 Mart’ında *Kentlerde Sürdürülebilir Su Politikaları Zirvesi*, İzmir’de başlamış ve 11 Büyükşehir Belediyesi, 11 Belediye, üniversiteler, sanayi ve ticaret odaları, meslek örgütleri, organize sanayi kuruluşları, münferit sanayiler, maden sektörü, ziraat oraları, çiftçiler, çiftçi örgütleri Köy-Koop İzmir Birliği, sulama birlikleri-kooperatifleri, su kullanıcıları, mühendislik-mimarlık-şehir plancıları şirketleri, sondaj sektörü, doğa koruma ve çevre örgütleri ile sivil toplum kuruluşları katılımcı olmuştur (Sözcü, 2021). ABB Başkanı Zeydan Karalar’ın da yer aldığı CHP’li 11 Büyükşehir Belediyesinin katılımıyla gerçekleşen zirvede başkanlar görüşlerini belirtip ortak açıklama yaparak Su Manifestosu yayınlanmıştır. 11 büyükşehir belediyesinin ve 11 il belediyesinin başkanları, 22 Mart 2021’de, Dünya Su Günü’nde İzmir’de buluşmuş ve su politikası üzerinde farklı önerilerde bulunarak amaçlarının iklim krizinin ağırlaşan sonuçlarının dikkate alınıp bu topraklarda geleceğimizin, çocuklarımızın ve doğamızın güvence altına alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Ardından, iklim krizinin su kaynaklarına etkilerini azaltarak kuraklıkla mücadelede başarı için, su yönetiminde 5 ilkesel değişikliğin yapılmasının şart olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar; katılımcı bir su yönetim modeli oluşturmak, tüm kullanım alanlarında arzın değil talebin

yönetilmesi, su yatırımlarının havza ölçeğinde planlanması, doğanın su döngüsünün korunması ve suyun ekosistem ve sektörler arası döngüsel kullanımıdır (ABB 01 Çözüm, 2021). Bu ilkeler doğrultusunda, belirlenen *10 somut adımın* hemen atılması gerektiğini belirten belediyeler, bu ilkelerle yetki, görev ve sorumluluklarını gerçekleştireceklerini beyan etmişlerdir.

Ayrıca 2021 senesinde, PEP - Ekonomik Fırsatların Desteklenmesi Programı Alman Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığınca (BMZ) finanse edilerek Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GİZ), TEPAV ve ABB iş birliği ile üç aşamalı çalıştay serisi Mart, Haziran ve Kasım aylarında gerçekleştirilmiştir. Adana Valisi Süleyman Elban, ABB Başkanı Karalar, TEPAV ve GİZ yetkilileri ile birçok kurum, kuruluş ve STK temsilcilerinin katıldığı çalıştayda sürdürülebilir tarım, imalat sanayi ve sosyal yaşam ile ilgili proje fikirleri ve yol haritası değerlendirilmiş, “Kamu-Özel Sektör Diyaloğunun Geliştirilmesi Projesi” kapsamında Adana’nın var olan sorunları, Mart 2021’de gerçekleştirilen ilk çalıştayda tespit edilmiştir. İkinci çalıştayda Sürdürülebilir Tarım, İmalat ile Turizm ve Sosyal Yaşam başlıkları altında, konunun uzmanları ile TEPAV tarafından geliştirilen 11 proje fikri katılımcılara sunulmuştur. İnteraktif bir şekilde gerçekleşen sunumlar, katılımcıların proje fikirlerini ve görüşlerini hem yazılı hem de sözlü olarak belirtebildikleri bir ortamda yapılmıştır.

Ardından gerçekleştirilen oylamayla, Adana’nın geleceğine yön verecek ve öncelikli olan üç proje fikri belirlenmiştir. Üç aşamalı çalıştay serisinin sonuncusu olan uygulama tasarım çalıştayında ise üç proje fikrinin uygulanmasına ilişkin somut yol haritaları ve çalışma planları sunularak tartışılmıştır. Çalıştay serisinin sonuncusu Ekim 2021’de “Adana Projelerini Hayata Geçiriyor” başlığı ile gerçekleştirilmiştir (ABB 01 Çözüm, 2021).

İkinci çalıştayda proje fikirleri tartışıldıktan sonra yapılan anlık oylama ile tüm katılımcılara sunulmak üzere önceliklendirilen proje fikirleri aşağıdaki gibidir:⁴

1-Sürdürülebilir Tarım:

Pilot Akıllı Tarım Uygulamaları: Adana’da üreticiler için akıllı tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve küçük üreticilerin ortak teknoloji kullanımı

Adana’da Genişletilmiş Sözleşmeli Tarım (Kazan-Kazan Modeli): Sürdürülebilir ve değer zincirinin her aşamasını etkileyen sözleşmeli tarım modeli

⁴ TEPAV. (2021). Adana Projelerini Hayata Geçiriyor. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10312> adresinden alındı

2- İmalat:

Ceyhan İlçesindeki Makro Yatırım Projelerinin Hayata Geçirilmesi: Ceyhan Petrokimya Endüstri Bölgesi, Ceyhan OSB ve Kimya OSB

Dijitalleşerek Yeşil Mutabakata Uyum Sağlayan Sanayi: KOBİ'lerin dijitalleşme düzeylerinin belirlenmesi, farklı dijitalleşme düzeyindeki KOBİ'lerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, dijital dönüşüm için mentorluk hizmetleri, Yeşil Mutabakata uyum, yeşil OSB

3- Turizm ve Sosyal Yaşam:

Akıllı Ulaşım Planlaması ile Ulaşılabilir ve Mobil Kent: Akıllı kent/ulaşım, şehir içindeki toplu taşımada koordinasyon, Karbon Nötr Ulaşım (Bisiklet yollarının/sistemlerinin diğer toplu taşım araçlarıyla entegrasyonu, kiralık bisiklet ve elektrikli scooter istasyonları)

Adana-Antakya-Antep Gastronomi Durakları – Adana'nın bölge gastronomi kültürü ile beraber çekim merkezine dönüşmesi, kadın girişimciliği

Üçüncü çalıştayda ise bilgilendirme sunumu sonrası katılımcılar Sürdürülebilir Tarım - Adana'da Üreticiler İçin Pilot Akıllı Tarım Uygulamaları, İmalat Sanayi - Dijitalleşerek Yeşil Mutabakata Uyum Sağlayan Sanayi ve Sosyal Yaşam – kentte Mobil ve Ulaşılabilir, Akıllı Ulaşım Planlaması konusunda proje fikirlerini ve somut yol haritalarını tartışmak için alt oturumlara katılmışlardır. Projenin genel amacının Adana, Gaziantep ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin öncülüğünde, bu kentlerde COVID-19 salgını sırasında ve sonrasında kapsayıcı, çok paydaşlı ve çok sektörlü biçimde bir kamu-özel işbirliği, koordinasyon ve karar alma mekanizması olduğu belirtilmiştir (TEPAV, 2021).

Diğer yandan, Ekim ayında, A düzenlenen Ulaşım Ana Planı Çalıştay'ı yapılmış ve bilim insanları, uzmanlar ve odalarla iş birliği halinde Adana'nın trafik sorununu azaltmak için çalışıldığının altı çizilmiştir. Adana'da da işsizlik, trafik, hava kirliliği, imar sorunlarının bulunduğunu hatırlatan Başkan Karalar, üstgeçit, altgeçit, yeni yollar ve köprülerin nerelere yapılması gerektiğinin belirlenmesi için çalışmaların, tramvay hattı için kamuoyu araştırmalarının sürdüğünü ve özel araç kullanımını azaltmak, alternatif çözümler üretmek için çalıştıklarını belirtmiştir. Adana'da Ulaşımın Geleceği konulu panel gerçekleştirilmiş ve moderatörlüğü Doç. Dr. Fikret Zorlu'nun gerçekleştirdiği panelde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Sorumlusu Genel Sekreter Yardımcısı İbrahim Orhan Demir ve Prof. Dr. Haluk Gerçek görüşlerini aktarmıştır (Beş Ocak Gazetesi, 2021). 2021 Ekim'inde aynı zamanda, Adana Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı çalışmaları başlamış ve BŞB Başkanı Karalar, Adana'yı 2030 senesinde var olan duruma kıyasla %40 emisyon azaltma hedefi kapsamında, iklim değişikliğine uyumlu, güvenli, sürdürülebilir ve uygun fiyatlı

enerjiye erişebilen bir şehir yapmak için çalışmalara başladıklarını belirtmiştir (SECAP, 2021).

Şekil 2. Adana Büyükşehir Belediyesi İklim Eylem Planı çalışmaları duyurusu

Bu faaliyetlerden önce 350.org'ta ‘‘ABB’nin 2019-2024 Stratejik Planına İklim Eylem Planının Dahil Edilmesini istiyoruz’’ şeklinde bir imza kampanyası da başlatılmıştır.⁵ 2020 Ocak ayındaysa, Temiz Enerji Vakfı ve Küresel Denge Derneği ortaklığında Avrupa Birliği’nin Türkiye’de Sivil Toplumun Geliştirilmesi Hibe Programı tarafından desteklenen, ‘‘Yerelden Ulusala İklim Ağı’’ projesi Adana Bölge Eğitimi çevrim içi gerçekleştirilmiştir. Eğitime katılım sadece yerel yönetimlerle değil aynı zamanda kent konseyleri, il ve ilçe belediye birimleri, üniversiteler, bakanlıklar ve bölgedeki sivil toplum kuruluşları temsilcilerini de kapsamaktadır (Temiz Enerji Haber Portalı, 2021; Temiz Enerji Vakfı-TEMEV, 2021). Dahası, SECAP projesinden önce Adana, 2020’de İklimİN Projesi kapsamında yani, Avrupa Birliği Türkiye mali işbirliği çerçevesinde, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından uygulanan İklim Değişikliği Alanında Ortak Çabaların Desteklenmesi Projesi’nde (İklimİN) 17 ilde gerçekleştirilen İklim Değişikliği Eğitimlerinde yer almıştır. 12-14 Kasım tarihlerindeki eğitim süresince, konunun uzmanları ve akademisyenler tarafından; ‘‘Türkiye’nin İklim değişikliğiyle Mücadele Unsurları ve Uluslararası Boyutu’’, ‘‘Enerji Politikaları’’, ‘‘Yerel İklim Eylem Planlaması’’, ‘‘İklim Değişikliğinin İnsan Sağlığına

⁵ Act350.org. (t.y.). 350 Türkiye. <https://act.350.org/signup/iik-adana/> adresinden alındı

Etkileri”, “İklim Değişikliği ve Tarım” gibi konularda sunumlar gerçekleştirilmiş ve Çukurova Üniversitesi Çevre Mühendisliği Öğretim Üyesi Zeynep Zaimoğlu proje hakkında, iklim değişikliği ve uyumu sağlamak için farkındalık oluşturmayı amaçladıklarını ve kurumlar arası iletişimin artırılmasını istediklerini belirtmiştir (İklimİn, 2020).

2021’de ABB, 5 Haziran Dünya Çevre Günü nedeniyle, çevre bilincini ve konuyla ilgili toplumsal farkındalığı artırma amacıyla bir etkinlik düzenlemiş, Başkan Karalar, CHP Adana il, ilçe ve kadın kolları yöneticileri, bürokratlar ile Adanalıların katıldığı etkinlik ABB Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Denizcilik ve İç Su Hizmetleri Şube Müdürlüğü’ne bağlı Gondol Marina’da yapılmıştır. Çevre konusunda toplumsal farkındalık oluşturulması için mıntika temizliği yapılmış ve Niyazi Sertkalaycı’nın fotoğraflarından oluşan *Biz doğaya Muhtacız* isimli açık hava sergisi izlenmiştir. Toplumda çevre kirliliğine dikkat çekmek, çöplerin suya, toprağa ve doğaya atılmaması konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen mıntika temizliğinin ardından Başkan Karalar konuşma yapmış ve çevre ve doğanın katledildiği düşüncesini paylaşarak çevrenin kirlenmesinde bir diğer etmenin insanların yeterince bilinçli olmaması ve bunun herkesi ilgilendiren bir mesele olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, dünyanın birçok yerinde rant uğruna çevrenin katledildiğini de ekleyerek bilinçli olma yönünde konuşma yapmıştır. Ayrıca, “Su sıkıntısı olmasının küresel ısınma, çevre kirliliği, iklim değişikliği ve çevre bilincinin yeterince oluşmaması gibi sebepleri var. Sonraki nesle yaşanabilecek çevre bırakabilmemiz önemli, doğayı temiz tutarak ve koruyarak yaşam kalitemizi iyi hale getirmiş oluruz. Denizlerimizi, nehirlerimizi, ovalarımızı, çevremizi korumak zorundayız. Vatandaşlarımıza 5 Haziran Dünya Çevre Günü dolayısıyla bu mesajı vererek; doğanın, çevrenin korunmasına özen gösterilmesini istiyorum” şeklinde konuşmuştur (Hürriyet, 2021).

Temmuz ayında ise, hem küresel ısınmaya yol açan etkenleri azaltmak, hem de belediyenin enerji maliyetinin büyük bölümünden kurtulmasını sağlamak için yenilenebilir enerji kaynaklarından (su, güneş) yararlanılarak enerji üretimi için başlatılan çalışmaların geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çeşitli noktalarda GES (Güneş Enerji Sistemi) tesisleri kurulmuş ve planlanan uygun arazilerde de birçok GES’lerin kurulması olmuştur. Enerji üretimi gerçekleştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılacağını belirten Başkan Karalar, yaklaşık 60 megawat’lık yenilenebilir ve temiz kaynaklı enerji üretimi gerçekleştirileceğini ifade etmiştir. Başkan, gelecek nesillere daha yaşanabilir bir çevre bırakmak için çaba sarf edileceğini dile getirmiştir (Haberler.com, 2021; ABB 01 Çözüm, 2021).

2021 Eylül ayında ayrıca, iklim değişikliklerinin bitkisel üretime etkileri toplantısı, Çukurova Üniversitesi Mithat Özhan Amfisinde yapılmış ve Vali, AK Parti Genel Başkan

Yardımcısı ve Adana Milletvekili Jülide Sarıeroğlu, Adana Milletvekilleri Abdullah Doğru, Ahmet Zenbilci ve Ayşe Sibel Ersoy ile iş sektörü temsilcileri, çiftçiler ve davetliler katılmıştır. Vali Elban, küresel ısınma ve iklim değişikliği; gıda güvenliği ve tarım konularının önemini vurgulayarak özellikle tarımda suyun israf edilmeden iktisatlı ve verimli bir şekilde kullanılması, yeni tarım tekniklerine geçilmesi, doğru ürünlerin yetiştirilmesi, az su kullanan, doğaya az zarar veren, toprağı az yoran ürünlere geçme mecburiyetinin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu toplantıyla hızlı bir çalışma içerisinde olduklarını ve iklim değişikliğinden en az etkilenerek hem Adana'daki hem de ülkedeki vatandaşların gıda güvenliğini sağlayarak tarımsal üretimi artırma niyetinde olduklarını dile getirmiştir (Adana Valiliği, 2021).

2021'in Aralık ayında, iklim değişikliği ile yaşanan gıda kıtlığına yönelik sürdürülebilir gıda ve atıkların geri dönüşümüyle ekonomiye kazandırılması noktasında dikkat çekmek için Seyhan Belediyesi, *İklim Değişikliği Gölgesinde Sürdürülebilir Gıda ve Atık Yönetimi Çalıştayı*'na ev sahipliği yapmıştır (Milliyet, 2021). Çukurova Üniversitesi (ÇÜ) Mühendislik Mimarlık Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü ve Seyhan Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü'nün koordinasyonunda çalıştay organize edilmiş, üç oturum halinde Yaşar Kemal Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlar sırasıyla; İklim Krizi Neden ve Sonuçları, Sürdürülebilir Gıda Krizi ve Yönetimi, Yerel Ölçekte Sürdürülebilir Atık Yönetimi gibi başlıklarla iklim değişikliği çerçevesinde tartışılmıştır (Milliyet, 2021).

Ayrıca, 2021 Aralık ayında gerçekleştirilen Adana ve Manisa Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) Başlangıç Toplantıları'nda illerin 2030 yılına kadar karbon emisyonunu %40 azaltması için yapılması gerekenler ele alınmış, iklim değişikliği ile mücadelede örnek eylemler tanıtılmış ve SECAP'ın var olan çalışmaları anlatılmıştır. Proje ve stratejilerin tartışılmasının yanında iklim değişikliğiyle mücadelede atılması gereken adımlar, gerçekleştirilmesi gereken eylemler ve bu projelerin ihtiyaç duyacağı maliyet ve yaratacağı etkileri de tartışarak toplantıda ayrıca konuya dair anket yapılmıştır (SECAP, 2021). Avrupa Birliğince finanse edilen, Çevre ve Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının da ilgili kuruluşu İller Bankası A.Ş. (İLBANK) ve Dünya Bankası tarafından yürütülen Sürdürülebilir Şehirler Projesi çerçevesinde Adana ve Manisa'da SECAP hazırlanmasına ilişkin başlatılan çalışmalar; 15 Eylül'de Adana ve Manisa Büyükşehir Belediyeleri iç paydaşları için eş zamanlı yapılan çevrimiçi toplantı, 15 Ekim'de Adana'da ve 18 Ekim'de Manisa'da iç ve dış paydaşlar için çevrimiçi toplantı, 25 Ekim'de Adana, 3 Kasım'da Manisa'da iç ve dış paydaşların geniş katılımı ile ilk hibrid proje başlangıç toplantıları ile süreç devam etmiştir.

Art arda yapılan toplantılara Manisa ve Adana'nın Büyükşehir Belediye Başkanlıkları, ilçe belediyeleri, ilgili STK'lar, meslek odaları, elektrik ve gaz dağıtım şirketleri ve İLBANK temsilcileri katılmıştır (ABB 01 Çözüm, 2022). Ayrıca, SECAP web sitesi kurulmuş ve içeriklerin tamamıyla Arup Mühendislik ve Müşavirlik LTD. ŞTİ. sorumluluğu altında olduğu belirtilerek şehirler için SECAP Rehberi hazırlanmıştır.⁶ Diğer yandan, Adana'da 2019/9 sayılı Deniz Çöpleri İl Eylem Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması Genelgesi çerçevesinde hazırlanan Adana İli Deniz Çöpleri Eylem Planı, 2019 Aralık ayında toplanan İl Mahalli Çevre Kurulunun 2019/84 sayılı kararı ile onaylanmıştır (Adana Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2019). Deniz çöpleri ile mücadele için hazırlanan planda 14 kurum destek sağlamıştır.⁷

İklim ve Enerji için Belediye Başkanları Sözleşmesi'ni (Covenant of Mayors-CoM) imzalayan ABB, 2030 yılında Adana'yı var olan duruma kıyasla %40 emisyon azaltma hedefiyle iklim değişikliğine dirençli, uyumlu, güvenli, sürdürülebilir, uygun fiyatlı ve yenilenebilir enerjiye erişebilen bir şehir yapmak için adım atmıştır (ABB 01 Çözüm, 2022). Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı hazırlamak için çalışan ABB, söz konusu planın altyapısını oluşturmaya başlamış ve bu amaçla Büyükşehir Belediyesi'nin ilgili birimlerinin personeline ve bürokratlara yönelik Kentsel Planlama, Su, Atık Yönetimi, Afet Yönetimi başlıklarında uzmanlar tarafından eğitim verilmeye başlanmıştır (DHA, 2022). İklim değişikliğinin etkilerini ve yerel yönetimlerin bu konudaki sorumlulukları hakkında eğitimlerle kurumsal kapasite artışını hedefleyen ABB, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarıyla hazırlanacak Adana Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı'nın 2022 Haziran ayı öncesi yürürlüğe girmesini planlamaktadır (ABB 01 Çözüm, 2022). Bu süreçte, Adana Valiliği de Şubat ayında TEKNOFEST 2022 kapsamında *Akıllı Ulaşım Yarışması*, *Çevre ve Enerji Teknolojileri Yarışması*, *Tarım Teknolojileri Yarışması* gibi yarışma başlıklarının da dahil olduğu teknoloji yarışmaları duyurusu yapmış ve ortaokul, lise, üniversite, lisansüstü ve mezun seviyesine kadar binlerce gencin başvurabileceği bir fırsat sunarak şehirde yürütülen ve belki de diğer şehirlere de örnek olabilecek iklim değişikliğine yönelik çalışmalar için de önemli bir girişime ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca, havacılık, uzay ve teknoloji festivali TEKNOFEST, T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı

⁶ <https://www.surdurulebiliriklim.org/adanabuyuksehirbelediyesi/secap-rehberi/>

⁷ Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2020). Adana İli Deniz Çöpleri Eylem Planı. https://webdosya.csb.gov.tr/db/adana/menu/deniz-copleri-eylem-planı-2020-2024_20191216103036.pdf adresinden alındı

yürütücülüğünde, teknoloji şirketleri, kamu, medya kuruluşları ve üniversitelerin destekleriyle düzenlenmiştir (Adana Valiliği, 2022).

Mart 2022’de, Adana Sanayi Odası ve Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu (GİZ) iş birliği ile “Yeşil Zirve” etkinliği “Yeşil Sanayiye Doğru Toplamların İstihdamla Kaynaştırılması (YESAD)” projesi kapsamında gerçekleştirilmiş ve iklim değışikliği üzerine konuşmalar yapılmıştır. Etkinliğe Adana Sanayi Odası Meclis Başkanı, Adana Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı, Adana Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı, Adana Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı, Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulu Başkanı, GİZ Türkiye Çevre ve Enerji Program Yöneticisi, GİZ Ekonomik Fırsatların Desteklenmesi (PEP) Programı Özel Sektör Geliştirme Danışmanı, sivil toplum kuruluşları yetkileri, iş insanları ve davetliler katılmıştır (Adana Sanayi Odası, 2022).

Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Kıvanç, net sıfır karbon emisyonuna ulaşmak için çalıştıklarını belirterek, “Avrupa Birliği, Yeşil Mutabakat ile 2030’a kadar karbon emisyonunu yüzde 50 azaltmayı, 2050 yılına kadar ise net sıfır karbon salım hedefine ulaşmayı hedeflediklerini belirtmektedir. Hatta, sanayicilerin konu hakkında bilgilendirilmesi, farkındalıklarının artırılması için gerekli çalışmalar yapılması gerektiğini söylemektedir. GİZ Türkiye Çevre ve Enerji Program Yöneticisi Bülent Cindil göç konusuna da değinmiş ve konuyla ilgili hazırlanmış ‘İklim Değişikliği’nin Göç Üzerindeki Etkileri’ raporuna değinerek MENA bölgesinin, yani Akdeniz’e kıyısı olan orta doğu ve kuzey Afrika ülkelerinin %60’ının yüksek su stresine maruz kaldığı ve bunun ileriki dönemlerde göç olaylarını tetikleyeceği, bu gerçeğe tüm dünyanın hazırlanması gerektiği belirtmiştir. Firmaların istihdamına katkısı olan altı aylık istihdam desteği, devlet desteği, yeşil yol haritası, mentorluk hizmeti ve online eğitimler YESAD Projesi çerçevesinde verimlilik odaklı metotlarla sürdürülebilir istihdam hedeflenmektedir (Adana Sanayi Odası, 2022).

Bununla beraber, Adana Sanayi Odası’nın web sitesinden paylaşılan bir duyuru ile Akdeniz İhracatçı Birlikleri’nin (AKİB) göndermiş olduğu yazıda, Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde yürütölen bilgilendirme çalışmalarına “döngüsel ekonomi” konu başlığıyla devam edileceği belirtilmektedir. Kaynakların verimli kullanımını hedefleyen döngüsel ekonomi, iklim değışikliği ile mücadelede yapılması hedeflenen politikalar ve ekonomik amaçlarla dengeli bir ilişki kurarak sürdürülebilir kalkınma kavramı kapsamında yeşil ekonominin geliştirilmesine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Bu noktada, AKİB tarafından 12 Nisan 2022’de “İklim Değişikliğiyle Mücadelede Döngüsel Ekonominin Yeri ve Önemi” konulu webinar gerçekleştirilmiştir. Çevrimiçi gerçekleşen webinarıda konu başlıkları; İklim değışikliği/Küresel ısınma sorunu, Biyokütle ve Atıklar, Biyogaz ve Yeşil Metan, Hidrojen

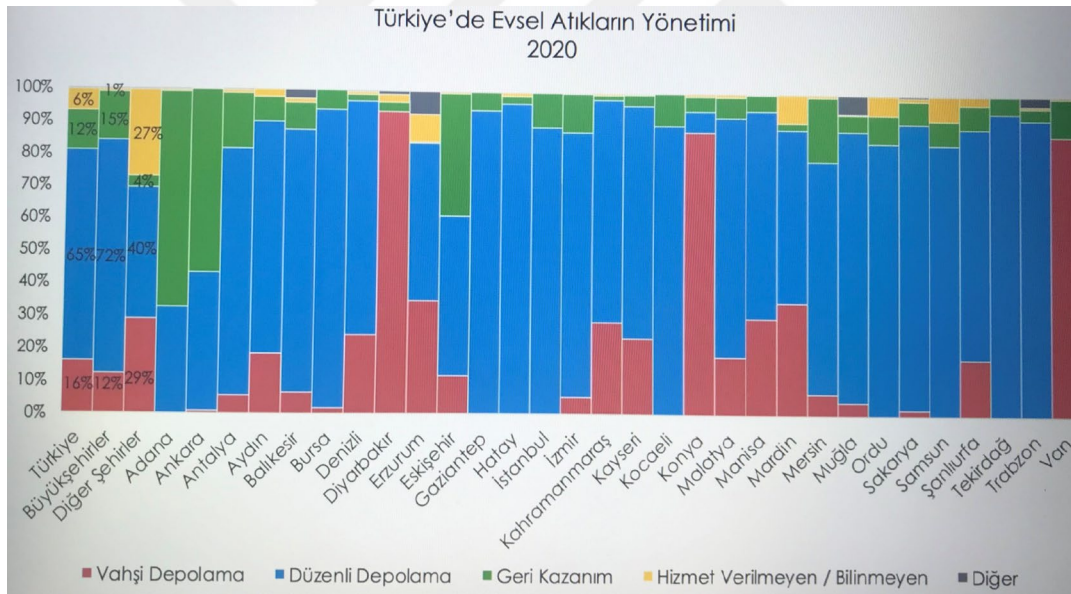
Ekonomisi ve Yeşil Hidrojen, Hidrojen ve Karbondioksit Teknolojileri ve Ülkemizin İklim Şurası Kararları şeklinde ihracatçı ve sanayiciler açısından ele alınmıştır (ADASO, 2022).

Nisan ayının başlarındaysa, Büyükşehir ve TEMSA, çevre konusundaki farkındalık etkinliklerini sürdürme kararı almış ve Başkan Karalar ile TEMSA CEO'su Tolga Doğancıoğlu çöp toplayarak, temiz Adana için farkındalık çağrısında bulunmuşlardır. ABB ile TEMSA iş birliğinde, çevre kirliliği, doğanın korunması ve çöplerin gelişigüzel çevreye atılmaması konularında farkındalık oluşturulması amacıyla çevre etkinliği gerçekleştirilmiş ve ABB Başkanı Karalar, TEMSA CEO'su Doğancıoğlu ve CHP Adana Milletvekili Barut'un da katılıp, çöp ve atık topladığı etkinliğe, çevre gönüllüsü 300 TEMSA çalışanı ile ABB çalışanları da katılmıştır. "Temiz çevre, temiz Adana, temiz Dünya" vurgusu yapılarak toplanan çöp ve atıklar, ABB Çevre Koruma Kontrol Daire Başkanlığı ekiplerine, geri dönüşüm tesislerine iletilmek üzere teslim edilmiştir (ABB 01 Çözüm, 2022). 26 Nisan'da ABB ev sahipliğinde, önemli bilim insanlarının katılımıyla "İklimi Değiştirmeyelim, Kendimizi Değiştirelim: Çevre Sorunları ve İklim Adaletsizliği" konulu seminer düzenlenmiştir. Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET), su sorunu ve çevre kirliliği meseleleri ile ilgili seminer düzenlemiş ve tüm bunların tarım ve gıda sisteminde yarattığı problemleri ele alarak geleceğin iklime duyarlı tarımının nasıl şekilleneceği, gıda hakkı ve adaleti, yoksulluk ve iklim krizi ile birlikte kelime haznelerine eklenen "çevresel ırkçılık" gibi yeni kavramlar hakkında konuşulmuştur. Seminere Adana Valisi Süleyman Elban ile ABB Başkanı Karalar da katılmıştır (CNN Türk, 2022).

Şehirlerde, paylaşımlı elektrikli skuter, martı, binbin ve hop gibi uygulamaların da yaygınlaşması Adana'da da görünür hale gelmiştir. Amaç, trafik sorununun hafifletilmesi. Adana ili sınırları içerisinde, "paylaşımlı elektrikli skuter işletmeciliği" yapmak isteyen firmalar için başvuru Adana BŞB tarafından yayınlanmaktadır (ABB, 2021). Diğer yandan, Mayıs 2022'de Eskişehir ETO Tüyp Fuar Merkezi'nde Rail Industry Show; Demiryolu Endüstrisi, Altyapı ve Teknolojileri Fuarı'na katılan ABB, raylı sistemin güçlendirildiği, yaya ve bisiklet öncelikli, temiz ve çevreci ulaşım hedeflerini anlatacakları standlarına herkesi beklediklerini sosyal medya hesabından duyurmuştur (ABB, 2022).

Büyükşehir Belediyesi'nin 5216 Sayılı Kanunu'nun 7'nci maddesine göre; evsel katı atıkların toplanarak bertaraf tesisine taşınması sorumluluğu ilçe belediyelerine, aktarma istasyonlarından bertaraf tesisine taşınması ve bertaraf edilmesi sorumluluğu Büyükşehir Belediyelerine aittir (docplayer, 2015). ABB Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığının transfer istasyonları, nakliye, bertaraf (Ayrıştırma, Elektrik Enerjisi Üretimi, Düzenli Depolama Sahalarının İnşası, Mevcut Depolama Sahalarının İyileştirilmesi) gibi

sorumlulukları bulunmaktadır. 2021 TÜİK verilerine göre, 2020 Atık İstatistikleri tablosu değerlendirildiğinde Adana'nın geri kazanım durumu Türkiye geneline kıyasla birinci sıradadır (TÜİK, 2021). Ayrıca, 24 Mayıs 2022 tarihinde tarım ve atık üzerine düzenlenen törende toprağın daha sağlıklı ve verimli olması amacıyla, DenizBank, ABB'ye bir yıl süreyle kompost makinesi hibe etmiştir. Adana Büyükşehir Belediye Başkanı, DenizBank Tarım Bankacılığı Pazarlama Grup Müdürü ve DenizBank Çukurova Bölge Müdürü'nün de katılımıyla tören gerçekleşmiş ve sürdürülebilir üretim için toprağın beslenmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü akademisyenleri de katılım sağlamış ve kompostun önemine dikkat çeken bir sunum yapılmıştır. Organik atıkların toprağa karıştırılıp gübreye dönüştürüleceği belirtilerek hem makine ile üretilen gübrenin çiftçiye verileceği hem de ABB'nin faaliyetlerinde kullanılacağı belirtilmiştir. Böylelikle hem üretime katkı sağlamak amaçlanmakta hem de çevrenin korunması ön plana çıkarılmaktadır (ABB 01 Çözüm, 2022).

Şekil 3. TÜİK atık istatistikleri

Veri Kaynağı: TÜİK 2021 (Atık İstatistikleri, 2020)

19 Aralık 2022 tarihinde ABB ve Doğu Akdeniz Çevre Platformu bir çevre çalıştayı düzenlemiş; hukuksal kapsamda çevre mücadelesi, gıda güvencesi, biyoçeşitlilik kaybı ve atık yönetimi, deniz-su-hava kirliliği konuları üzerinde durulmuştur. Bölgede yaşanan ekolojik sorunlar ve çözüm önerileri için kamuoyu yaratma isteğini dile getiren Çevre Platformu hem STK'lar hem yerel yönetimler hem de siyasi partiler cephelerinde farkındalık yaratmak, çevre

örgütlerinde çalışan bireylerin eğitimlerine katkı sağlamak ve iklim değişikliğine karşı mücadeleyi büyütmek için çalıştayın düzenlendiğini belirtmiştir (ABB 01 Çözüm, 2022).

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmaya konu olan çalışma grubuna, veriye ulaşım araçlarına, verilerin toplanarak analizinde yararlanılan araçlara ve araştırma süresince takip edilen yol haritasına yer verilmiştir.

4.3.1. Araştırmanın Modeli

Ağlara katılımın ve çok merkezliliğin yerel eylemler, deneyler ve öğrenme için daha çok fırsat sunduğu iddia edilse de farklı aktörlerin iklim yönetişimine katılımının Adana’da iklim değişikliğinin yarattığı zorluklar üzerinde bir etkisi olup olmadığı açık değildir. Bu noktada, iklim yönetişimi çerçevesindeki tartışmayı birden fazla aktörün katılımı açısından detaylandırmak önemli olabilir. Başka bir deyişle, iklim eylem planı hazırlık sürecinin Adana’daki yansımalarını ve iklim değişikliğinin zayıflatıcı etkilerine yanıt vermede ABB ve diğer aktörler tarafından alınan uyum ve azaltım önlemlerinin daha detaylı incelenmesi kentteki yönetim modelinin etkinliğini daha şeffaf bir şekilde ortaya koyabilir.

İnsanların inanç, davranış ve etkileşimini anlamak amacıyla sayısal olmayan veriler üreten nitel araştırma, farklı ortam ve bu ortamı oluşturan grup veya bireyleri inceleyerek birtakım cevaplar arar. Dolayısıyla nitel araştırmalar, insanların hem kendilerini hem de ortamlarını ne şekilde düzenledikleri ve o ortamda yaşayanların çevresine sosyal yapılar ve sosyal roller gibi şeylerle ne şekilde anlamlandırdıkları ile ilgilenir (Arı, çev. 2019). Başka bir deyişle, sayısal olmayan veriler toplanarak görülen, duyulan ve hissedileni anlamaya çalışan bir yöntemdir. Aynı zamanda insanların farklı olayları nasıl algıladıklarına, gözlemlediklerine ve yorumladıklarına odaklanan ve görüşme, gözlem, açık uçlu anket ve içerik analizi gibi yöntemleri kapsayan bir yöntemdir (Mohajan, 2018). Araştırmanın kuramsal çerçevesi bağlamında, iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik politika ve girişimler, topluluk üyelerinin başa çıkma stratejileri ve Adana’daki yerel politikaların iklim değişikliği yönetişimi modeli üzerindeki etkinliği hakkında derinlemesine bilgi edinmek amacıyla nitel yönteme başvurulmuş ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Gerçekleştirilen mülakatlar sonucu, iklim eylem planı hazırlık sürecindeki yönetişime dair önemli bilgiler edinilmiştir.

Nitel araştırma yaklaşımının yanı sıra bu çalışmada, “Örnek Olay (Case Study)” yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin desenlerinden biri olan durum çalışması, durumların derinlemesine ve ayrıntılı bilgilere dayalı temsillerini oluşturmayı amaçlar (Neuman, 2003). Durum çalışmalarının amacı, belirli bir durumu yakından incelemek ve büyük resmi görmeye çalışmaktır, bu nedenle durum çalışmaları belirli şeylere odaklanır (Rossman ve Rallis, 2016). Diğer bir deyişle, durum çalışmalarının en önemli özelliklerinden biri, mikro düzeydeki eylemlerin makro düzeyde veya büyük ölçekli yapılar ve süreçlerle ilişkilendirilmesini sağlamasıdır (Neuman, 2003). Yöntem, farklı şekillerde anlaşılmakta ve tanımlanmaktadır. Durum çalışması yöntemi bazı kaynaklarda olguları açıklamak ve tanımlamak için sistematik olarak bir olayı inceleme olarak görülürken (Bromley, 1990), “bir olayı, ortamı, belgeleri veya bir nesneyi detaylı inceleme” olarak tanımlanmaktadır (Yin, 2003; Foster, vd., 2000). Başka bir tanımda ise, “bir ya da birkaç açıklayıcı durumun nitel, derinlemesine araştırılması” şeklindedir (Hagan, 2006). Bu tanımda durum, daha geniş bir şeyin açıklayıcısı olarak görülmekte ve diğer başka örnek durumların da varlığını kabul eden, bir şeyin örneği olarak ifade edilmektedir (Arı, çev. 2019).

Vaka çalışmalarının birçok güçlü yönü olsa da belirli sınırlılıkları da tartışılmaktadır. Soyut düşüncelerle ayrıntılı şekilde ilgilenip bunları somut niteliklerle ilişkilendirmeye yardımcı olurken ve neden-sonuç ilişkilerinin karmaşık ayrıntılarını daha görünür hale getirirken (Neuman, 2013), diğer taraftan, belirli bir vakanın niteliklerine odaklanması ve o vakanın bağlamıyla ilgilenmesinden çalışma genellenememekte ve sonuçları başka bir duruma uygulanamamaktadır (Rossman ve Rallis, 2017).

Nitel araştırma yöntemi, “nasıl” ve “niçin” gibi soruları araştırma odağına alarak olayların derinlemesine ve bütüncül bir yaklaşım ile araştırılmasını sağladığından (Yıldırım & Şimşek, 2006) işbirliğinin ve insan ilişkilerinin temel alındığı bir teorik çerçevede, verilerin açıklanması ve çözümlenmesinde daha uygun olacağı düşüncesi ile tercih edilmiştir.

4.3.2. Araştırmaya Konu Olan Çalışma Grubu

Çalışmaya dahil edilecek vaka seçimi için iklim değişikliği politika yapım sürecinde Türkiye’den en çok üyesi bulunan ve rehberliğinden faydalanan İklim ve Enerji için Belediye Başkanları Sözleşmesi’nin (Covenant of Mayors – CoM) web sitesi incelenmiştir. Böylece hangi büyükşehir belediyelerinin yakın zamanda sözleşmenin imzacısı olduğu dikkate alınarak eylem planı hazırlıklarındaki, mevcut durumları belediyelerin web sayfalarından incelenmiştir. Bunun yanında, Türkiye’de de yeni bir oluşum olarak

değerlendirilebilecek olan ‘‘İklim İçin Biz Varız Deklarasyonu’’ imzacıları da şehir seçimi noktasında incelenmiştir. Son dönemlerde yoğun çalışmalar yürütmesi ve gerek tarımsal gerekse atık yönetimi açısından önemli bir konumda bulunan ABB örnek vaka olarak seçilmiştir.

2021 TÜİK verilerine göre, 2020 Atık İstatistikleri tablosu değerlendirildiğinde Adana’nın geri kazanım durumu Türkiye geneline kıyasla birinci sıradadır. ABB’nin birçok belediyeye göre daha yakın bir zamanda iklim değişikliği azaltım ve uyum çalışmaları için harekete geçmiş olması, şehirde hazırlığı yapılan iklim eylem planının performansı açısından merak uyandırmaktadır. Bu nedenle hem imzacısı olduğu oluşumlara katılım nedenleri hem de bu oluşumların şehir için iklim eylem planı hazırlanırken bir faydası olup olmadığının değerlendirilmesi önemli olabilir. Ayrıca, seçilen kuramsal çerçeve, iklim eylem planı hazırlanırken sürecin daha etkin bir şekilde ilerlemesi için farklı bakış açıları sunabilir. Bu kapsamda belediyenin eylem planının sözleşme bünyesinde oluşturulma süreci de incelenmiştir.

Ağlara katılımın ve çok merkezliliğin yerel eylemler, deneyler ve öğrenme için daha çok fırsat sunduğu iddia edilse de farklı aktörlerin iklim yönetişimine katılımının Adana’da iklim değişikliğinin yarattığı zorluklar üzerinde bir etkisi olup olmadığı açık değildir. Bu noktada, iklim yönetişimi çerçevesindeki tartışmayı birden fazla aktörün katılımı açısından detaylandırmak önemli olabilir. Başka bir deyişle, iklim eylem planı hazırlık sürecinin Adana’daki yansımalarını ve iklim değişikliğinin zayıflatıcı etkilerine yanıt vermede ABB ve diğer aktörler tarafından alınan uyum ve azaltım önlemlerinin daha detaylı incelenmesi kentteki yönetişim modelinin etkinliğini daha şeffaf bir şekilde ortaya koyabilir. Bu bağlamda, araştırmada çalışma grubu, Adana kentinde iklim eylem planı hazırlanırken ve iklim değişikliğine yönelik azaltım ve uyum çalışmaları yapılırken faaliyetlere dahil olan ya da olacak/olabilecek olan paydaşları temsil etmektedir.

Görüşmeler, Adana kentinde yer alan çeşitli birimlerle gerçekleştirilmiştir. Bu birimleri, başta ABB İklim Eylem Planı Proje Ekibi, Adana Sanayi Odası, Adana Ticaret Odası, Adana Kent Konseyi, Adana’da çevre konularıyla ilgilenen Sivil Toplum Kuruluşu, Su Ürünleri Fakültesi ve Ziraat Fakültesi’nden belediye faaliyetleri içerisinde rol alan ve faaliyetleri takip eden ilgili akademisyenlerin görev aldığı Adana’daki üniversitelerden oluşmaktadır. Yani örneklem grubu, amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Kartopu örneklemede, bir kişiden referans alınıp diğer bir kişi ile görüşme şeklinde ABB proje ekibi personelleri ile yapılan görüşmeler sonucunda iklim eylem planı hazırlık sürecinde yer alan katılımcılardan oluşmaktadır. Diğer yandan amaçlı

örnekleme ile de web sitesi ve haberlerde ABB ile temasta olduğu yazılan kurumlardaki katılımcılardan oluşmaktadır. 6 erkek ve 4 kadın toplamda 10 katılımcı ile yapılan yüz yüze görüşmeler ve ikincil kaynaktan elde edilen verilere vaka ve içerik analizi yapılarak *Çok Merkezli Yönetişim* çerçevesini değerlendirmek üzere bulgulara ulaşılmıştır.

4.3.3. Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmanın amaç ve kapsamı dikkate alınarak literatürün, ilgili ağ ve oluşumların, yerel aktörlerin faaliyetleri, haberleri, düzenlediği konferansları vb. farklı belgelerinin incelemesi ve araştırma sürecini desteklemek için ilgili birimlerin personelleriyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılarak teorinin varsayım⁸ ve yansımalarının görülüp görülmediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Veriler hem birincil hem de ikincil veri kaynaklarından derlenerek oluşturulmuştur. Birincil veri kaynağı olan bu görüşmeler, kentteki iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik politikalar, girişimler ve işbirlikleri, ilgili birimlerdeki aktörlerin başa çıkma stratejileri ve yereldeki politikalarının iklim değişikliği etkilerine karşın oluşturulan iklim yönetişimi üzerindeki etkisi hakkında derinlemesine bilgi edinmeyi sağlamıştır.

Araştırma süresince yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek veriler toplanmıştır. Katılımcılara mülakat öncesinde araştırma konusu ve amacı ile ilgili bilgilendirme metni okunmuş ve onam formu imzalatılmıştır.

Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlaması açısından nitel araştırmalarda ses kaydı önemli bir tekniktir (Karasar, 1999). Görüşmelerde edinilen verilerin analiz sürecinde oluşabilecek veri kaybının önüne geçmek amacıyla ses kaydı yöntemi kullanılmak istenmiştir. Katılımcılara görüşme esnasında ses kaydı alınacağı bildirilerek, katılımcıların onayı alındıktan sonra kayıt işlemine başlanmıştır. Bu kayıtlar mülakatların tamamlanmasından sonra kullanılmak üzere yazılı notlar haline getirilmiştir. Ortalama 25 ile 30 dakika arasında süren mülakatlarda katılımcılardan mümkün olduğunca açık ve net yanıtlar vermeleri istenmiştir. Mülakatlara başlamadan önce katılımcılar ile güven bağı oluşturmak için ön görüşme yapılarak iletişim kurulmuştur.

⁸ Yerel Eylem (Local Action), Karşılıklı Uyum (Mutual Adjustment), Deney ve Öğrenme (Experimentation & Learning), Güven (Trust), Kapsamlı Kurallar Sistemi (A System of Overarching Rules)

4.3.4. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Yöntemi

Yarı yapılandırılmış mülakat nitel araştırmalarda en yaygın veri toplama biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. En kolay anlamıyla mülakat ‘‘amacı olan bir sohbet’’ (Robson, 1993: 228) şeklinde tanımlanabilir. Burada amaç konu ile ilgili bilgi toplamaktır. Araştırmacılar farklı nedenlerle sosyal bilimlerde mülakatları kullanabilmektedir. Örneğin; teoriyi oluşturma, anket tasarlama, yorumlama ve hipotezi test etmek. Yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış mülakat olarak nitel araştırmalarda üç temel mülakat yönteminden bahsetmek mümkündür. Araştırmacının tek veya daha fazla soru sorabileceği yapılandırılmamış mülakatta araştırmacı, katılımcıyı serbest bırakarak mülakatı yapabilir. Sohbe benzeme eğilimi bu yönünden kaynaklanmaktadır. Çalışmada tercih edilen yarı yapılandırılmış mülakatta ise, açık uçlu soruların yer aldığı bir mülakat rehberi (interview guide) hazırlayan araştırmacı, hazırladığı sorular çerçevesinde mülakatı gerçekleştirir. Genellikle her katılımcıya sistematik ve tutarlı bir şekilde sorulan sorular zaman zaman belirli bir sırayla sorulurken diğer yandan katılımcılara konunun dışına çıkma özgürlüğü de verilir; bu, araştırmacıların süreci yönetebileceği anlamına gelmektedir. Bir noktada, hazırlanan standart soruların ötesinde bir çalışma gerçekleştirmeleri beklenmektedir (Lune ve Berg, 2017). Katılımcılara bağlı olarak sorular çeşitli şekilde çerçevelendirilerek de formüle edilebilir.

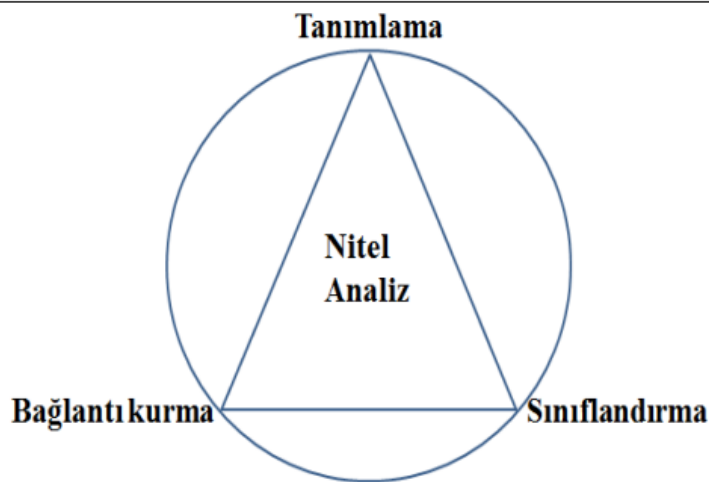
Çalışmanın konusu sebebiyle yarı yapılandırılmış mülakat yönteminin kullanılması daha uygun olacağı düşünülerek tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2006)’e göre, anket gibi kapalı uçlu sorulardan oluşan yöntemler, sorulara verecek yanıt bulamayan ya da katılımda isteksiz olan, düşüncelerini yazılı olarak ifade etmek yerine sohbet ortamında kendilerini daha iyi ifade edebilecek bireylerden yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle daha doğru bilgiler elde edilebilmektedir. Araştırma bir süreci kapsadığından katılımcıların süreçteki deneyimleri ve karşılaşılan sıkıntıları hakkında bilgi almak araştırmanın temel amaçlarından biri olduğundan kapalı uçlu sorular yerine açık uçlu soruların araştırmaya daha derin fayda sağlayacağı düşünülmüştür. Pişkin ve Öner (1999) de, kapalı uçlu sorularda yansıtılamayan düşüncelerin ve detayların mülakat görüşmeleri sürecinde görüşmeciden edinilebileceğini vurgulamaktadır.

Yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış mülakat olarak nitel araştırmalarda üç temel mülakat yönteminden bahsederken çalışmada yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Konu ve soru içerikleri önceden belirlense de görüşme esnasında katılımcıların deneyimlerine bağlı geliştirilen sorular da bulunmaktadır. Mülakatların birimlerde çalışan kişilerle beraber başkan ve direktörlerle de yapılacağı düşünüldüğünden belirlenen rehber formlar hazırlanıp soruların daha genel ve esnek şekilde hazırlanmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi bu nedenle tercih edilmiştir. Bu yöntemle literatür taramasına da bağlı kalınarak oluşturulan çerçeve, görüşmecinin konuşmasını ve deneyimlerini aktarabileceği sorular seçilerek hazırlanmıştır. Araştırma formu, cevap aranan araştırma sorularına yönelik görüşülen bazı kurumlar ve kişiler için ayrı olarak hazırlanmış, teorinin yansımalarının yanında katılım motivasyonlarının ve norm transferinin yansımalarını anlamak amacıyla esnek ek sorular yöneltmiştir. Mülakat sürecinde görüşmecilere yöneltilen sorular çalışmanın sonunda yer alan ‘‘Ekler’’ bölümündedir.

4.3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Analiz

Veri analizi, nitel araştırmaların en önemli süreçlerinden birisidir (Flick, 2013). Çünkü nitel veri analizi gözlemin, mülakatın ve dokümanın analizi gibi tekniklerin yer aldığı olguların tanımlanması, verilerin derlenmesi, kategorilere ayrılıp kodlanması ve kavramların birbirleriyle nasıl ilişkili olduklarının betimlenmesi süreçlerini kapsar (Corbin ve Strauss, 2008; Dey, 1993; Maxwell, 2012). Kısacası, tüm sürecin raporlandığı bölümdür. Bunların tümü analizle ve birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki, aşağıdaki gibi görselleştirmiştir (bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Nitel veri analizinin döngüsel gösterimi (Dey, 1993, s. 32)

Veri toplama yöntemleri ile ulaşılan bulguların sosyal gerçekliği açığa çıkarması bu aşamadaki amacı oluşturmaktadır. Mülakat çalışmalarında ulaşılan verileri çözümlerken vaka analizi ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Hem vaka hem de içerik analizinde ulaşılan verilerin derinlemesine incelenmesi gerekir. Analizi uygun verilere dönüştürmek amacıyla mülakatlarda ses kayıt yöntemi ile ulaşılan veriler derlenip yazıya aktarılmış ve ardından kategorize edilerek tablolastırılmıştır. Yorumların ve betimlemelerin arasındaki ilişkiye süreklilik kazandırmak ve gerekli çıktılar almak için anlamların kategorize edilip gruplandırılması gerekmektedir (Kvale, 1996). Verinin işlenmesini kolaylaştırmak için de araştırma içinde kodlamalara ve kategorize etmeye sıklıkla yer verilmiştir.

Mülakatların analiz edilmesi ardından erişilen bulgulara görüşmecilerin söylemleri doğrudan alıntılanarak beşinci bölümde okuyucuya sunulmuş ve son bölümde değerlendirilmiştir. Bu söylemler soru başlıkları altında tırnak işareti içerisinde italik biçimde verilmiştir. Ayrıca katılımcılar birinci katılımcı K1, ikinci katılımcı anlamına gelen K2 ve benzeri gibi kodlamalar ile kısaltılarak gösterilmiştir. Numaralandırmalar, mülakata katılım sırasına göre yapılmıştır. Araştırma sürecinde görüşmecilerin anonim olmalarına önem verildiğinden bu tarz bir kodlama sistemi tercih edilmiştir.

BÖLÜM V

ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN İKLİM YÖNETİŞİMİ YAKLAŞIMI

Bu çalışmanın amaç ve kapsamı dikkate alınarak literatürün, ilgili ağ ve oluşumların, yerel aktörlerin faaliyetleri, haberleri, düzenlediği konferansları vb. farklı belgelerinin incelemesi ve bunlara bir ek olarak bu araştırma sürecini desteklemek için ilgili birimlerin personelleriyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılarak teorinin varsayım ve yansımalarının görülüp görülmediği ortaya konulmuştur. Görüşmeler, kartopu örnekleme ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak Adana kentinde yer alan farklı birimlerle gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerle, kentteki iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik politikalar, girişimler ve işbirlikleri, ilgili birimlerdeki aktörlerin başa çıkma stratejileri ve yereldeki politikalarının iklim değişikliği etkilerine karşın oluşturulan iklim yönetişimi üzerindeki etkisi hakkında derinlemesine bilgi edinilmiştir.

Bu bölümde görüşmelere katılım sağlayan ABB İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanları, Adana Sanayi Odası, Adana Ticaret Odası, Adana Kent Konseyi, Su Ürünleri Fakültesi ve Ziraat Fakültesi'nden belediye faaliyetleri içerisinde aktif rol alan ve konuyu takip eden ilgili akademisyenler ile yapılan yüz yüze görüşmelerdeki verilerin analizinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu çerçevede, yüz yüze görüşme esnasında çalışma grubuna yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda erişilen bulgular özgün ifadelerle örneklendirilerek aktarılmıştır.

5.1. Çalışma Grubunun Yöneltilen Sorulara Verdikleri Yanıtların Bulguları

Bu bölümde araştırmanın varsayımlarına ilişkin katılımcılara yöneltilen soruların nitel çözümlemeleri sonucundaki bulgulara yer verilmiştir.

5.1.1. ABB İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanları ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular

Proje ekibinde yer alan katılımcıların “Adana Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyetlerinden bahseder misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar teorinin varsayımına göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 1.

İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
YEREL EYLEM	İklim Değişikliği Daire Başkanlığı kuruldu
	Tanıtım Toplantıları
	Farkındalık Çalışmaları

Yukarıdaki bilgilerde, faaliyetlere ilişkin soruya proje ekibinden gelen yanıtların kodlamaları yer almaktadır. Bu çerçevede, *“İklim Değişikliği Daire Başkanlığının kurulması”* nı dile getiren K1 kodlu ekip çalışanı *“ Yaklaşık 6 ay oldu İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Daire Başkanlığımız kuruldu, öncesinde iklimle alakalı Çevre Koruma Kontrol Daire Başkanlığı da çalışıyordu. Biz de iklim değişikliği eylem planının hazırlanmasında katkı sunduk, koordinasyonunu sağladık, zaten bir firma hazırlıkta bizlerle birlikte. Şu anda Dünya Bankası’nda onayda, eylemlerimizi belirledik, emisyonu azaltacak ulaşım ile alakalı çalışmalar da var”* şeklinde yanıt vermiştir. K2 kodlu ekip çalışanı ise *“ Öncesinde iklim değişikliği gündeme yeni yeni geldiği zamanlarda Çevre Koruma Kontrol Şube Müdürlüğü vardı, tüm eylemleri onlar takip ediyordu, aynı zamanda onlar gelen şikayetlere de bakıyorlardı, sonradan Daire Başkanlığının kurulmasıyla beraber daha yeni bir oluşum oldu bu belediye için”* şeklinde ifade etmiştir.

K3 kodlu ekip çalışanı *“Tüm şehrin bir arada çalışması gerekiyordu ve yoğun bir ilgi oldu ilk açılış toplantımızda”* şeklinde belirtirken K1 kodlu ekip çalışanı da *“Eğitim faaliyetleri de düzenlendi yani bilinçlendirme faaliyetleri, farkındalık yaratma faaliyetleri”* şeklinde ekleme yapmıştır. Çok merkezliliğin ilk varsayımı, yerel eylem ve girişimlere imkân sağlamasıdır. Buna göre, görüşmeye katılan ABB İklim Eylem Planı proje ekibi çalışanlarının yerel eyleme yönelik bir hareketlenme içinde oldukları anlaşılmaktadır. *“Sözleşmeyi imzaladıktan sonra başladı bizim sürecimiz”* şeklinde düşünen K1 kodlu ekip çalışanı belediye bünyesinde başlayan birtakım işbirlikleriyle yoğun toplantılardan bahsetmiştir. Bu çerçeveden hareketle, yönetişimin, girişimleri ve süreçleri yerel düzeyde öz-örgütlenmeden başlamaktadır ve yerel eylem, çok merkezli teorinin önemli bir varsayımdır (Akinola, 2021). Bu, Polanyi’nin (1951) çok merkezli düzenlemelerin iki aşamada işlev gördüğünü vurgulayan çalışmasından kaynaklanır: bireysel alan ve kolektif birimler. Çok merkezli bir sistem

içindeki her aktör, eylemlerini ve davranışlarını diğer aktörlerle birlikte düzenlemektedir (McGinnis, 2016). Bu noktada, belediyenin sorumlu olduğu alanları kolektif birimler yaratarak eylem planı sürecine eklemlendirmesi yerel eylemin varlığına olan isteklerinin göstergesi olarak görülebilir.

Katılımcıların ‘‘Adana Büyükşehir Belediyesi’ni iklim değişikliğine yönelik çalışmalara yönlendiren süreç nasıl gelişti?’’ sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.

İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
DENEY VE ÖĞRENME	Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü Raporlamaları
	Çevre Çalışmaları
	Bazı Şehirlerin Uygulamaları

K2 kodlu ekip çalışanı Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü’nden söz ederek ‘‘Şöyle başladı, zaten genel bir dünya hareketlenmesiyle problemlerin ortaya çıkışı yükselişle beraber burada koordinatörümüz vardı bizim dış ilişkiler şube müdürlüğümüzdeyken o zaman bir ağa üyeydik. O ağ da onun koordinatörü de belediye başkanları sözleşmesinin görevini aldı’’ şeklinde ifade etmiştir. K3 kodlu ekip çalışanı ise ‘‘Müdürümüz kendi çevre çalışmasıyla ilgili CDP diye bir raporlama var ve Adana adına profili açıp Adana için rapor hazırlayıp CDP’den bir puan alıp o puanla biz, puanımız bu böyle bir şeye başvuralım mı diye hibe toplamak için dayanak bulmak gibi bir şeyle başladı’’ şeklinde bilgi vermiştir. K2 kodlu ekip çalışanı da ‘‘ Çevre konularında çalışmaları bulunan müdürümüz aracılığıyla oldu, CDP ve Belediye Başkanları Sözleşmesi aynı koordinatörde toplanınca o zaman siz de Belediye Başkanları Sözleşmesini imzalayın zaten niyet beyanı gibi bir şeyle başlandı. Buna başlayınca aynı anda birbirinden bağımsız bir şekilde İlbank ile Büyükşehir Belediyesi’nin birlikte iş yapması, ikili ilişkiler ve görüşmeyle bir hibe geleceği söylenerek Adana ve Manisa’ya eylem planı yapılması işi için mühendislik firmasına veriliyor’’ diyerek açıklamıştır. ‘‘Bazı şehirlerin uygulamaları’’ şeklinde ifade eden K1 kodlu ekip çalışanı ‘‘birkaç şehirde eylem planlarını hazırladı ve bu doğrultuda harekete geçilmesi gerekli, başarılı örnek uygulamalar var’’ şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Buna göre, yukarıdaki açıklamaları göz önüne alarak taklit ve gözlem yoluyla öğrenme çıkarımı yapılabilir. Akinola (2021)'nın belirttiği gibi, iklim yönetişimi için çok merkezli bir yaklaşım, yönetişimin zaman içinde dinamik olarak iyileştirilmesini sağlamanın bir yolu olarak deneyim ve karşılıklı öğrenmenin önemini vurgulamaktadır. Burada karşılıklı öğrenmeden ziyade taklit yoluyla öğrenmenin olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, bağımsız deneylerin uygulanması ve artan değişim ve öğrenme, işbirliğini artıracak ve azaltma maliyetini azaltacaktır. Kolektif bir eylem olan iklim değişikliği sorunuyla uğraşmak zaman alıcı ve pahalıdır. Kurumlar kurmak, yenilikçi teknik bilgi ve stratejiler genellikle deneyseldir. Yukarıdan aşağıya deneyler bazı değerlere sahip olsa da çeşitli devlet ve devlet dışı aktörler daha düşük seviyelerde deneylere katılır. Yönetişime yönelik çok merkezli yaklaşım, bu tür birbiriyle ilişkili prosedürlerin avantajlarını ve ödülleri yoğunlaştırır. Başarılı deneyler ve başarısız olanlar yeni fikirleri garantileyebilir ve tüm sisteme yayılabilir (Cole, 2015).

Katılımcıların *“Kentte yürüttüğünüz çalışmalarda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)”* sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.
İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KARŞILIKLI UYUM	Yavaş ilerleyen onay süreci
	Birimlerdeki yeni görev atamalarından kaynaklı problemler
	Yetki alanları sınırlarının belirgin olmama sorunu
GÜVEN	Ortak paydada buluşamama (akademi, belediye vd.)
	Her kurum ayrı çalışma yürütüyor
	Gönderilen yazının referans problemi

K2 kodlu ekip çalışanı ‘‘ Yetki alanları sınırlarının belirgin olmama sorunu’’ndan bahsederek ‘‘Çevre ile ilgilenen Sivil Toplum Kuruluşu Adana’da çok az o yüzden STK’lar ile görüşmek yok gibi bir şey. Hatta bizden sonra bir tane kuruldu. Çevre ile ilgilenen STK bulmak konusunda çok sıkıntı yaşadık. Bunun haricinde hep resmî kurumlarla; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’ndan sadece emisyonla ilgili veri aldık, bu kurumun da zaten emisyon çalışması var yani çalışmanın üzerine çalışma yapılmış gibi bir şey olduğundan görev ve yetki alanlarının sınırlarının keskin çizilememe durumundan dolayı da bir ikileme ve sen benim işimi mi yapmaya çalışıyorsun gibi bir ayrıma gidildi’’ şeklinde ifade etmiştir. K1 kodlu ekip çalışanı ‘‘TEDAŞ, ATO, valilikten gelenler oldu, afet birimleri de çok çalıştık. Bunun da bir afet olarak görülme durumu konusunda, AKSAGAZ, şehrimizdeki akademisyenlerimizle çalışılmasının şöyle bir eksik yanı oldu. Burada onu gördük- onlar şehri biliyorlar, hakimler ama onlar da proje konusunda eksik olabiliyorlardı, mesela alanı iklim değişikliği değil o yüzden direk o açıdan bakamıyor ya da proje konusunda çok aktif değiller, mesela afet konusunda biz farklı şehirde olan bir üniversiteden iki akademisyen geldi, evet bu konuda çok iyiler ama Adana’yı tanımıyorlar ama evet alanlarında çok iyiler, iki tarafı bir araya getiremedik...’’ şeklinde ifade etmiştir.

K3 kodlu ekip çalışanı ise daha çok içerideki işleyişe dikkat çekerek ‘‘veri istiyorduk daha çok örneğin AKSAGAZ’dan doğalgaz tüketimi, elektrik tüketimi miktarları gibi.. Üst yazıyla veri alıp verme tabii ki zor ilişkiler, veri aktarımı zor oluyor. Uzun bir süreç olduğu için mesela biz bir yazı yazdığımızda o yazı için bir kişi görevlendiriliyor, sonradan 2-3 ay geçiyor, aynı kuruma başka bir yazı yazıyoruz o aynı kişiye değil başkasına gidiyor, bu kez baştan alıp tekrar konuyu anlatıp istekleri tekrardan dile getiriyoruz. İlişki zayıf kalıyor’’ şeklinde dile getirmiştir. K1 kodlu ekip çalışanı ‘‘gönderilen yazının ciddiye alınma durumu da olabiliyor zaman zaman hep referansla oluyor bu çok sıkıntılı. Bizim de iş yoğunluğumuz olabiliyorken acil konular vardı ve daha somut şeylerle ilgilenildiği için doğal olarak sıkıntı yaşadık ve bunların konuşulması her zaman geri planda kaldı’’ düşüncesini ifade ederken K3 kodlu ekip çalışanı da ‘‘her kurum ayrı çalışıyor. Biz bu süreçte bazı ilçe belediyelerini toplantılarımıza çağırmış olmamıza rağmen onlar da bazı çalıştaylar yaptı, bizler davet almayıp çevrimiçi platformda görüp gittik. Birçok kurum da kendi yoğunluklarında çalışıyorlar ve bu noktada birimler de yarış halinde demek yanlış olmaz’’ şeklinde açıklama yapmıştır.

Çok merkezli bir sistemde, yönetim birimlerinin birbirleriyle etkileşime girme ve iletişim kurma şekli, karşılıklı uyum olarak ifade edilmektedir (McGinnis, 2016). Karşılıklı uyum, her bir yönetim biriminin diğer aktörlerin faaliyetlerine tepki vermesini sağlamaktadır.

Çok merkezli bir sistemdeki yönetim birimlerinin birbirleriyle nasıl etkileşime girdiği, her bir aktöre izin verilen karşılıklı uyum düzeyi ile belirlenmektedir (McGinnis, 2016). Tarko (2016), araştırmacıların, belirli bir aktörün en baskın olduğunu varsaymak yerine, yönetim birimlerinin sınırlarını ve aralarındaki ilişkileri anlamaya çalışmaları gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca çoğu durumda, yönetim birimleri, daha az rekabet ile karşılıklı bir uyum yoluyla birbirlerinden öğrenmektedirler. Fakat yukarıdaki açıklamalardan yola çıkıldığında karşılıklı uyumun sağlam bir zeminde durduğunu söylemek zordur. Diğer yandan, sınırlar ve aralarındaki ilişkileri anlamaya çalışmak yerine bir yarış hali olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, teorinin bu varsayımını karşılamayan bir durum söz konusudur. Başka bir nokta, Ostrom (2009), yüz yüze etkileşimler ile yerel düzeyde işlerin farklı şekilde yapılabileceğini, güvenin büyük miktarda olabileceğini belirtmektedir. Cole (2015) da çok merkezli bir yaklaşımda, bireylerin olumlu iletişim kurduğu seviyenin güven seviyelerini arttırdığını ve bunun sonucunda işbirliği seviyelerini etkilediğini kabul etmektedir. Katılımcıların ifade ettiği durumlara bakıldığında ise, birimler arası güvenin varlığını söylemek yanlış olabilir.

Proje ekibinde yer alan katılımcıların “Çalışmalarınız çerçevesinde beklentileriniz neydi? Gerçekleşti mi? Gerçekleşmedi ise nedeni nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.

İklim Eylem Planı Proje Ekibi Çalışanlarının Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KAPSAMLI KURALLAR SİSTEMİ	Projenin belirli paket konuları var
	Hassas konular
	Kurumun sorumlu olduğu alanlar

K1 kodlu ekip çalışanı “beklentimiz Adana’daki uzmanların araştırılıp dahil edilmesi idi. Bir de istediğimiz konular direkt çalışılmadı. SECAP’ın belirli paket konuları çalışıldı” derken K3 kodlu ekip çalışanı “burada bizim hassas alanlarımız var, lagünler, kuşlarla ilgili tehlike altındaki türler, göç ve benzeri pek çok konu var, iklimden direk etkileniyorsa o zaman neden bu hassas alanlarla ilgili bir şey yapılmıyor diye bir sıkıntı, milli parklarla birlikte çalışamadık zaten kurumlarla da iletişim çok sıkıntılı ilerliyor” şeklinde

ifade etmiştir. K2 kodlu ekip çalışması ise ‘*yani belediyenin yapabileceği azaltım eylemi bulmalıyız dediler. Tabii sanayi dahil olursa çok daha hızlı olur ama eylemler de sanayinin olmaması sıkıntılı ki emisyon kaynağı genelde zaten sanayi oluyor ve onun dahil edilmemesi bizim toplantılarda genel sekreterlik tarafından tepki gördü. Ekleyeceklerini söylediler ama tam rapor çıktıktan sonra üzerinden geçip biz de bakacağız ne kadar ciddiye alındı nasıl oldu diye*’ şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Teorinin son varsayımında yerel eylemlerin ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların nasıl çözüleceğini belirleyen kapsayıcı kurallar tarafından yönlendirilirse daha iyi performans göstereceği belirtilmektedir. Kapsamlı kurallar, çatışmaları uzlaştırma ve aktörler arasındaki anlaşmazlıkları minimum düzeye indirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, güven oluşturma mekanizmaları, çatışma çözme mekanizmaları ve kapsayıcı kurallar altında deneyimin ne ölçüde mümkün olduğu ve yerel eylemin demokratik ilkelerin desteklenmesiyle hangi ölçüde uyumlu olduğu arasında güçlü bir bağlantı vardır (Akinola, 2021). Fakat Adana’daki tabloya bakıldığında çözümlenemeyen konular beklemede kaldıkça pek ilerleme olduğu söylenemez.

5.1.2. Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalar ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular

Katılımcıların ‘*Kurumunuzun faaliyetlerinden bahseder misiniz?*’ sorusuna verdikleri yanıtlar teorinin varsayımına göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 5.

Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
YEREL EYLEM	Seminerler
	Farkındalık çalışmaları
	İşbirlikleri

K4 kodlu katılımcı ‘*Açıkçası çok büyük bir faaliyet yaptığımızı söyleyemem çünkü özellikle pandemi döneminden dolayı bir şey yapamadık ama bu alanda odalar birliği pandemi döneminde seminerler yaptı, online seminerlerdi, bunların her biri sektörel yaptı, farklı sanayi ticaret hayatına yönelik online birçok seminer yaptı bunlara hem üyelerin katılımını sağladık hem de bizler katılım sağladık. Bunların haricinde kurum olarak tek*

başımıza yaptığımız herhangi bir faaliyetimiz olmadı’’ şeklinde aktarırken K5 kodlu katılımcı ise ‘‘Konu özelinde konuşacak olursak genelde farkındalık yaratma, buna hazır olma, genelde söylenen buna hazır olalım, bunu şöyle yapalım yani farkındalık yaratma gibi’’ şeklinde ifade etmiştir.

Bazı kurumlar yerel eyleme yönelik birtakım girişimlerde bulunsa da kimisi sadece eğitim bazlı kalıp herhangi bir aksiyon alamamış kimisi ise yerel eylemler de bulunsa da işbirlikleri yerel birimler değil farklı şehir ve ülkelerdeki işbirlikleriyle sonuçlanmıştır (Adana Sanayi Odası, 2022)

Katılımcıların ‘‘ Kentte, iklim değişikliği konularında kurumunuzu çalışmaya yönlendiren şey nedir/nelerdir?’’ sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 6.

Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
DENEY VE ÖĞRENME	Politika gündemleri
	Yeşil dönüşüm
	Yenilikçi yaklaşımlar

K5 kodlu katılımcı ‘‘Hem günün şartları hem de geleceğe yönelik firmaların beklentileri, firmaların geleceğe yönelik birtakım hazırlıklarını yapmak için bizlerin çabaları, bunlarla anca yönelme oluyor yoksa hakikaten çalışanlar çok da ilgilenmiyor açıkçası’’ şeklinde ifade etmiştir. K4 kodlu katılımcı ‘‘Sanayicinin yeşil dönüşümle ilgili bir aksiyon alması şart, karbon ayak izini düşürmesi şart, bunlar ilerde ticaretini etkileyecek konular, keza tarım sektörünün bir şekilde hazırlanması lazım konuya çünkü iklim değişiyor, su kaynakları kısıtlanıyor yani daha az su ile verim veren belki ürünlere, daha doğrusu tohumlara geçilmesi gerekiyor ama maalesef hükümet politikası da bununla ilgili çok net değil, o anlamda da silsile yoluyla aşağı doğru geldiğimizde insanların bunu çok fazla anlayıp yaşadığını açıkçası düşünmüyorum’’ şeklinde yanıt vermiştir.

Yapılan görüşmelerde konunun ciddiyetinin farkında olarak düşüncelerini dile getiren katılımların daha net politikaların olması gerektiğinin ve bazı uygulamalarda değişiklik yapılması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Bir diğer görüş de bilinçlenmenin önemi üzerinedir.

Katılımcıların “Çalışmalarınızda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)” sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 7.

Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KARŞILIKLI UYUM	Zayıf iletişim
	Fikir alınmaması
	Veri akışının olmaması
GÜVEN	Kalıplaşmış örnekler
	Var olanı uygulama

K5 kodlu katılımcı “Sanayiciler ağırlıklı yani Organize Sanayi Bölgesi, Odalar Birliği yani bizimki tamamen yeşil dönüşüme ağırlıklı olarak uygulanmaya çalışılıyor, diğer yandan tarım sektörünün ben hâlâ çok geride kaldığını düşünüyorum. Tarım sektörünün daha acil bu konuda hızlanması lazım çünkü hakikaten su giderek kıt kaynak haline geliyor ki bunun yanında verim de önemli. Belediyede birtakım faaliyetler yapılıyor ama onlardan bize çok fazla veri akışı gelmiyor” şeklinde yanıt vermiştir. K4 kodlu katılımcı “Bazı kurumlarla çalışan firmaların zaten kalıpları var onlar da büyük ihtimalle Türkiye’de çalıştığı şehirlerden ve yurt dışından bir kalıp örnekle geliyorlar. Çoğu işin böyle gitmesi üzücü olan. Var olan uygulamalar, önceden oluşturulmuş kalıplar da senin üstüne uymuyor yani buradaki insan yapısı, eğitim ve sektörel yapı o kalıplara uymuyor. O işletmeyi modifiye etmeye çalışıyorlar o da tutmuyor. Çalışılan şehirden gerek kurumsal birimler gerekse vatandaş paylaşımları ya da herhangi bir fikir alımı olmuyor. İletişim son derece eksik görünüyor bu noktada” şeklinde ifade etmiştir.

Çok merkezli bir yaklaşımda, bireylerin olumlu iletişim kurduğu seviyenin güven seviyelerini arttırdığı ve bunun sonucunda işbirliği seviyelerini etkilediğini (Cole, 2015) hatırladığımızda, görüşmelerden yola çıkarak iletişimin zayıf kaldığı ve bu durumda da kurumlar arası etkileşimde bir köprü kurulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çok

merkezli model, bire bir etkileşim ile küresel müzakerelerde bile işbirliğini güçlendirmek için bir araç olarak güveni vurgularken yerelde etkileşimin sağlanamaması karşılıklı uyumun da ortaya çıkamamasına işaret etmektedir. Karşılıklı uyum, her bir yönetim biriminin diğer aktörlerin faaliyetlerine tepki vermesini sağlamaktadır.

Katılımcıların ‘‘Paydaşlarla ilişkileriniz nasıl devam ediyor?’’ sorusuna verdikleri yanıtlara göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 8.

Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan Odalardaki Katılımcıların Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
<i>KAPSAMLI KURALLAR SİSTEMİ</i>	Kısa vadeli çözümler
	Günü kurtarma mantığı
	Devamlılık yok

K4 kodlu katılımcı ‘‘Kısa vadeli çözümler’’den bahsederek ‘‘Geçen kış sonu gibiydi aşırı sıcak yüzünden tüm ağaçlar kurudu ve verim kaybını geçtim işletmelerin tarım sigortaları aşırı sığa kapsamıyor bile çünkü bugüne kadar böyle bir şey yaşanmamıştı. Bu bölgede don olayı var, meyvenin suyunu kurutur, nitelişiz hale getirir ama hani ona sigorta var ama aşırı sığa sigortaları yok, tamamen zarar bir sezon ve ağaçlar tekrar verimli hale gelmesi en az 8 10 yıl diyorlar, dolayısıyla komple ağaçları söküp yeni ağaçlar ekiliyor ve bu bundan sonra giderek daha sık yaşanacak ve bunların bu tip bitkilere, ağaçlara, tohumlara, daha az su isteyen daha sığa dayanıklı çözümlerle ilerlemeleri gerekiyor. İklim değışikliğı ile ilgili burada tarımsal araştırmalar var, kurumların birtakım çabaları oluyor, arada bir onlardan toplantı talepleri geliyor, onları duyuruyoruz üyelere ama çok yoğun bir çalışma, çaba gerekiyor. Ben görmüyorum açıkçası. Çözümler kısa vadeli, o anı o günü kurtarma sistemiyle ilerliyor maalesef’’ şeklinde ifade ederken K5 kodlu katılımcı ise ‘‘devamlılık yok’’ vurgusu yaparak ‘‘Başta sanayicinin ve her birimin yeşil dönüşümle ilgili bir aksiyon alması şart, karbon ayak izini düşürmesi şart, bunlar ileride ticaretini etkileyecek konular, keza tarım sektörünün bir şekilde hazırlanması lazım konuya çünkü iklim değışiyor, su kaynakları kısıtlanıyor yani daha az su ile verim veren belki ürünlere, daha doğrusu tohumlara geçilmesi gerekiyor ama maalesef hükümet politikasının da bununla ilgili çok net olduğunu

düşünmüyorum, o anlamda da silsile yoluyla aşağı doğru geldiğimizde insanların bunu çok fazla anlayıp yaşadığını açıkçası düşünmüyorum. Başka bir nokta, çiftçiye yönlendirme yapılmıyor pek fazla ama planlama yapsalar sen bunu buraya ek diye, yani yeni nesil tohumlara, fidanlara, stillere uygun olarak geliştirmesi şeklinde bir öneri, planlama ama böyle bir gidişat yok maalesef. Aksiyon alındığını pek görmedim. Çok güzel anlatılıyor ama aksiyon dendiğinde kimse de yok'' şeklinde ifade etmiştir. K4 kodlu katılımcı ''Biz geçen yıl bir tarım zirvesi yaptık, burada iklim değişikliği konusu da vardı, verimin ciddi anlamda düşmeye başladığı bu sıcaklarda, buna bir hazırlık yapılması gerektiği konuşuldu ama kim, nasıl yapacak? Teşvik lazım, bunlar hep dile getirildi. Maalesef planlama yapabilen insanlar değiliz... Bunun son noktası da çok acı olur çünkü ülkede çok ciddi tahribat yaratır. Sonuç olarak bilgilendirme, bilinçlendirme var ama artık biraz da aksiyon alınmalı, bunun için de kamunun bu iş için teşvik vermesi lazım. Yapmak istiyorum bilinçlenelim ama imkânım yok teşvik lazım bu olmazsa aksiyon olmuyor. Bir teşvikle birileri yapmaya başlasa inanın bak o yapmış aaa o zaman biz de başlayalım bu işe yani bu yavaş yavaş başlar ama bu dediğim gibi biz teşviksiz bir adım yol gidemeyiz'' şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

İklim değişikliğinin yereldeki çıktılarıyla mücadeleyi hedef alan planlama, politika oluşturma ve uygulama süreçlerinde kentsel yönetim niteliklerinin önemli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan görüşmelerde de vurgu, planlama ve politika oluşturma üzerine yapılmıştır.

5.1.3. Adana'da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenler ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular

Süreçte yer alan ve süreci takip eden katılımcıların ''Yer aldığınız faaliyetlerden bahseder misiniz?'' sorusuna verdikleri yanıtlar teorelin varsayımına göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 9.

Adana'da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ**KOD**

<i>YEREL EYLEM</i>	Çevre Çalıştayları
	İklim Çalışma Grupları
	Seminerler

K7 kodlu katılımcı *“Tabip Odası için sağlık boyutuyla özellikle işbirliği yapıyoruz. Mimar, Mühendisler Odasının bazı ayaklarıyla işbirliği yapıyoruz. Mimarlar Odası diğer odalara göre bir adım önde. Ziraat Odası destek oluyor özellikle ekosistem hizmetlerinin ortadan kalkmasına yönelik tehditleri, farkındalık yaratma, buna dair mücadele etme, Adana Barosu çok ciddi destek, baroda bir grup var avukat grubu, buradaki çevre suçu faaliyetlerine karşı aktif olarak dava açıp bunları takip etme, soruşturma talep etme ya da şikâyetle bulunma gibi görevler üstleniyorlar”* şeklinde ifade etmiştir. Buna ek olarak K6 kodlu katılımcı *“Biz bir çevre çalıştayı yaptık, belediyenin desteğiyle ve orada söyledik açık açık, onun kitapçığını da hazırlıyoruz, çevre çalıştaylarının burada dile getirilen kaygıların ciddiye alınması gerekiyor. Tanınan şirketlerden eğitimler için sertifika alınması için birilerinin gelmesi kente pek yardımcı olmaz ki maalesef ‘sıfır atık politikası’ sertifika üzerine yürüyor bazı çalışmalar(!) İklim politikası sertifika üzerine yürüyor”* sözlerini vurgulamıştır.

K6 kodlu katılımcı *“Tarımsal hizmetler, iklim değişikliği çalışmalarında yer aldım ve TÜBİTAK’ta iklim değişikliği ile ilgili danışmanlık yaptım projelerde. Adana ve Manisa’da yapılacak olan birtakım çalışma içeriğinde tarım konusu da vardı ve iklim değişikliği, kent, tarım alanları birbirine yakınlığı konularından konuşurken eğitim semineri planlaması ortaya çıktı. Bir noktada tavsiye üzerine benimle iletişime geçip bu konuda seminer vermem üzerine konuşulup sürecin bir kısmında yerimi aldım”* şeklinde ifade etmiştir.

Nasıl bakıldığıyla ilgili yukarıdan aşağıya mı aşağıdan yukarıya mı bir yaklaşım, uzmanların ve araştırmacıların iklim değişikliği konusunda etkililiği önemli olmakla birlikte kent planlaması, kentsel altyapı, ulaşım altyapısı ve planlaması gibi uzmanlık gerektiren

konularda yol gösterici olabilirler. Bu nedenle, yerel eylemlerde işbirliği içerisinde olunması yapılacak çalışmalar açısından avantaj sağlayabilir.

Katılımcıların ‘‘Kentte, iklim değışikliği konularında sizi çalışmaya yönlendiren şey nedir/nelerdir?’’ sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 10.

Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
DENEY VE ÖĞRENME	Akademik Çalışmalar
	Projeler
	İşbirlikleri

K7 kodlu katılımcı ‘‘İstanbul’da iklim çalışma grubundaydım, emisyon azaltım grupları İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin ve katılımcılık esas onlarda. Gelip soruyorlar size orada böyle bir çalışmamız, planımız var dahil olmak ister misiniz diye ve fikrini alıyorlar, uygulayıp uygulamadığı ayrı bir tartışma konusu ama üniversitenin ve belediyenin üniversitede bu konuyla ilgili çalışanların belediye ile olan ilişkileri ön planda’’ şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca K7 kodlu katılımcı ‘‘Üniversitede uzun yıllar araştırma yaptığımız çalışmalarla yoğun bağı olan bir konu ve gün geçtikçe daha ciddi hale gelen sorunlara gerek öğrencilerimizle gerek yer aldığımız projelerle farkındalık yaratmaya çalışıp eyleme geçerek her çalışmanın yeni bir projeye kapı açtığını gördük, kentte karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek gerekli, mesela Ceyhan Nehri’nde balık ölümü oldu milyonlarca balık öldü belki bazı özel türler vardı bilmediğimiz nesli tükenmiş olabilir buna tek seferlik bir şey gibi bakanlar var ama değil etkisi sürebilir. Bunları detaylıca araştırmak gerek ve bu yerelde bizlere düşüyor’’ şeklinde eklemiştir.

K6 kodlu katılımcı ‘‘Yıllar önce böylesi önemli bir konuyu tez öğrencimle çalışmaya başladık. Bolca okuduk, araştırdık, yazdık ve farklı ülkelerdeki projelere dahil olarak araştırma alanımızı genişlettik. Tarım konularında ilerlerken üzerine sürdürülebilir tarım ve iklim değışikliği etkileri, girdi ve çıktıları toplantılarımızda tartışılmaya başlandı. Zamanla üniversitede konuyla ilgili ders açıldı ve çokça okuyup araştırarak dersler verdik. Pek çok

vakıfla projelerimiz oldu. TÜBİTAK danışmanlıkları, Avrupa Komisyonu'nda iklim değişikliği ile alakalı çalışmalar derken nerden başladığı önemli olduğu kadar nereden gelip tamamlandığı da önemli. Adana'da böylesi bir oluşumda yer almam ise tavsiye üzerine bana ulaşmaları ile oldu'' şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların *''Çalışmalarınızda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)''* sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 11.

Adana'da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KARŞILIKLI UYUM	Zayıf iletişim
	Fikir alınmaması
	Verilere ulaşımın zorluğu
GÜVEN	Kalıplaşmış örnekler

K7 kodlu katılımcı *''Çalışmalardan bahsederken söylemiştim aslında Tabip Odası ile özellikle sağlık boyutuyla işbirliği yapıyoruz. Mimar ve Mühendisler Odasının bazı ayaklarıyla işbirliği yapıyoruz. Mimarlar Odası diğer odalara göre bir adım önde. Ziraat Odası destek oluyor özellikle ekosistem hizmetlerinin ortadan kalkmasına yönelik tehditleri, farkındalık yaratma, buna dair mücadele etme, Adana Barosu çok ciddi destek veriyor. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile maalesef iletişim sıfır ve kaç kez denedik ama hiç bağlantı kuramadık davet ettik ama programlarını ayarlayamadılar. Çevre Mühendisleri Odası da sıfır iletişim, çok pasif kalıyorlar çünkü Adana'daki Çevre Mühendisleri Odası çevre meselelerinin üzerine beklenen kadar düşmüyor maalesef. Bu ilişkilerle alakalı bir durum. Belediye ile var ama şöyle Karataş Belediyesi ile çok yakın bir ilişki kuruyoruz. Karataş Belediyesi sanayi alanından ve etkisinden biraz daha uzak olduğu için oradaki kirlilik ya da farklı problemlerin giderilmesi için sürekli görüş alışverişi yapıyoruz. Sağ olsun Belediye Başkanı bu konuda çok istekli birisi''* şeklinde ifade ederek şöyle devam ediyor *''Adana Büyükşehir Belediyesi ile de ilişki kurmaya çalışıyoruz ama zor tabii çünkü Büyükşehir Belediyesi Aytaç Durak zamanında çok fazla dejenere olmuş bir alan tamir edilmesi uzun*

sürecek ama yine de birçok çalışmaya destek veriyor. İstekli ama dediğim gibi önceden gelen bu dejenerasyonun yarattığı etki ortadan kalkmadığı için alt düzey çalışanlarla ilişki kurmak güçleşiyor. Mesela ASKİ’de o problemi yaşadık. ASKİ’de bir proje yapacaktık fakat memurlar ile çalışma düzenini oluşturamadığımız için o projeyi Mersin’de yapmak durumunda kaldık. Mersin’de Mersin Çevre Mühendisleri Odası ile çok yakın ilişkimiz var, birçok konuyu birlikte planlıyoruz. Oradaki sanayi faaliyetlerinin çevresel etkisiyle ilgili ciddi bir işbirliğimiz var ama Adana’da bunu sağlamak biraz güç. Geçtiğimiz günlerde Seyhan Belediyesi’nin atık yönetimi meselesiyle ilgili bir görüşme oldu ama üst düzey değil öyle söyleyeyim özellikle belediyeye ilişkilerde’’ şeklinde yanıt vermiştir.

K6 kodlu katılımcı ise ‘‘ Belediye açısından söz edecek olursam, sürdürülebilir tarımla ilgili bir seminer verebilir misiniz dediler ve katılımım o anlamdaydı. Doğrudan SECAP’ın başlangıç aşamasında yer almadım. Seminere farklı dairelerden katılım oldu. Ağırlıklı olarak konu tarım üzerine olduğu için tarımsal hizmetler, daire başkanlıklarından gelenler, belediyelerin çevre daireleri vardı. Projenin bitmek üzere olduğu bilgisiyle dahil oldum. Gözlemlediğim süreci ağırlıklı olarak Çevre Dairelerinin üstlenmiş olması. Diğer daire başkanları veya orada çalışanlar için proje kapsamı, projenin amacı, faydası net bir zemine oturtulmuş görünmüyor’’ şeklinde ifade etmiştir.

Güven konusunun altını çizen K6 kodlu katılımcı ‘‘Veri Türkiye’nin en önemli sorunlarından biri; sağlıklı veriye ulaşmak, veri paylaşmak ve ortak verilerden bilgi çıkarmak. Ama biz bunları resmi yazılarla istiyoruz. İstiyoruz evet ama tamamı elimize gelmiyor. Burada da güvensizlik, belki de bir tehdit algısı devreye giriyor. İki kentin proje kapsamında yer alması karşılaştırma için bir zemin sunuyor bizlere. Mesela Manisa’da daha hevesli, araştırmacı ve heyecanlı bir düzen vardı. Orada herkesin odak ve ortak noktası o işi yapmaktı. Adana’da biraz daha farklı. Veri akışı zor. Eğitimlerde soruları sorarken katılımcılara, sizler SECAP kapsamında düşüncelerinizi ne kadar paylaşırsanız doğru ihtiyaçları belirler ve onlar çerçevesinde proje yürütenleri yönlendirirseniz, eylem planı elinize geçtiğinde onunla buradaki eylemler listesi altında geliştirebileceğiniz pek çok projeler doğacaktır paylaşımlarında bulunmuştum. Diğer yandan, yurtdışı bağlantısı olan firmalara bir şeyleri yaptırma konusunda daha çok güveniliyor. Mesela veriye ulaşamıyoruz ama kurumun yabancı bir firmaya yaptırdığı kapsamlı rapora yabancı firmadan ulaşabiliyoruz. Burada acı olan ülke ya da kent için çözüm önerilerinin geliştirilmesi ya da buranın koşullarını bilen birinin dahil olması durumu varken bizlerin yapabileceği birtakım tespitleri başka firmaların yapması. Bunların düşünülmesi gerekiyor, böyle olduğu sürece

bizler durum tespitini doğru yapamazsak hastaya da doğru ilaçları veremeyiz. Kalıplaşan çözümleri buraya oturtmak yanlış olacaktır’’ şeklinde ifade etmiştir.

Yapılan görüşmeler ışığında, katılım düzeyinin iyileştirilmesi gerekliliği, daha kapsayıcı, şeffaf ve güvenilir bir sürece ihtiyaç duyulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Burada yalnızca uzman görüşü olarak düşünülmemekte olup daha kapsayıcı ve karşılıklı güvenin ön planda olduğu bir model düşünülmektedir. Önceliği müzakere masası kurulması çünkü bu müzakere masası kurulmadığında önden tanımlı, jenerik planlar uygulamak durumunda kalınabilir. Konuya teknik bir iş olarak bakılmadan katılımcı ve interaktif bir süreçte paydaş masalarının kurulmasıyla çok merkezli bir yönetim sağlanabilir.

Katılımcıların ‘‘Paydaşlarla ilişkileriniz nasıl devam ediyor?’’ sorusuna verdikleri yanıtlara göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 12.

Adana’da Büyükşehir Belediyesi ile Temasta Bulunan ve Süreci Takip Eden Akademisyenlerin Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KAPSAMLI KURALLAR SİSTEMİ	Kısa vadeli çözümler
	Günü kurtarma mantığı
	Devamlılık yok

K7 kodlu katılımcı ‘‘Sertifika dağıtan bir ajans hizmetinin ötesine geçmemiz gerekiyor, personelin eğitimi önemli, personel eğitimi iklim planı için öncelik olamaz onu zaten senin yapman lazım burada önemli olan sektörel olarak bir planlama yapmak. Biz dahil olamıyoruz ama anlatayım; Ceyhan Nehri mesela yeşil Organize Sanayi Bölgesi diye normal şartlarda gelişmiş bir dünya ülkesinde organize sanayi bölgesini orada kapatırlar. Çünkü hiçbir standarda uymuyor ne baca gazı emisyonları ne de atık su emisyonları ne de çalışma prensipleri. Oradan çıkan atık su Ceyhan Nehri’ne boşalıyor ve Ceyhan Nehri ile Adana’daki ova sulanıyor. Başka bir örnek Seyhan Nehri için geçerli, bunları sadece kirlilik emisyonları olarak bakmamak lazım. Bu endüstrilerin hepsi emisyonları ciddi oranda artırıyor ve hepsi çok ciddi karbondioksit salınımı yapıyor. Mesela buna dair planlama göremiyorum. Bahsettiğim iklimle ilgili planlamalar yapılırken sonuçların ortaya çıkacağı yeni sonuçları da

dikkate almak gerekiyor burada o alınmıyor. Türkiye’deki en büyük problemlerden biri bu yerel yönetimlerin iklimle ilgili planlamalarında’’ şeklinde açıklama yapmıştır. Ayrıca K7 kodlu katılımcı *“Kurumlardan çok akademisyenlerle çevre çalıştayı yapıyoruz, Kent Konseyi yeni yeni birtakım şeyler organize ediyor. Fakat, çalıştayların, masaların kurulması gerekiyor. Ama göstermelik değil. Daha açık ve şeffaf bir şekilde ilişkilerin güçlenerek ortak paydada çözümlerin üretilmesi gerekiyor. Sektörler var, mesela su ürünleri alanı, tarım var, endüstriyel üretim gibi birçok sektörel alan var ve bu alanlarda çalışan insanları akademisyenleri bir araya getirecek devamlılığın esas olduğu bir paydaş masası kurulmalı’’* şeklinde ekliyor.

K6 kodlu katılımcı *“Sürdürülebilir tarımla ilgili bir seminer ile katılımım oldu dediğim gibi doğrudan SECAP’ın başlangıç aşamasında yer almadım. Seminere farklı dairelerden katılım oldu. Uyumu gerektiren ortak çalışma sürecine dahil oldum. Bakıldığında, birçok sektör bireysel olarak kendi eylem planını yapmakta zorlanabilir, çünkü girdi ve çıktılar da kurumları birbirine bağlayan bir nokta. Fakat genel resme odaklanırsak mesela Kent Konseyi de içinde birçok birim barındırıyor ve bugüne kadar bu gibi sorunları masaya yatırıp çözüm önerileriyle ilgili çalışmalar yaptılar. Paydaşlar toplantısı belki de eksiklerden biri. Açık davet olmalı. Bilgilendirme iyi yapılmalı hatta çalışılan uluslararası firma görünmez olmalı, herkes gibi misafir paydaşları dinlemeliler ki bu da en başta Kent Konseyi’nden geçiyor. Bunlara dikkat çekmek önemli’’* şeklinde ifade etmiştir. Kent Konseyi’nin önemini altını çizen K6 kodlu katılımcı *“ Raporu besleyecek bilgileri alacağın paydaşların çeşitliliği ve bu paydaşların sürece dahil edilmesi, amacın paylaşılması ve karşılıklı amaca yönelik neden ve ne yapılmalı gibi sorunlar konusunda fikirlerin masaya yatırılması çözülmesi istenen kriz için önemli’’* şeklinde yanıt vermiştir.

Görüşmelerden hareketle, çok merkezli yönetişimi öngören bazı mekanizmaların aslında gerçek anlamda sağlanmadığını söyleyebiliriz. Diğer yandan bu görüşler, gerçek bir katılımı da sağlamadığını ortaya koymaktadır. Etkin bir çok merkezli yaklaşım, yalnızca uzman görüşü ile değil aynı zamanda kapsayıcı ve şeffaf, işbirliği ve güven düzeyi göz önüne alınarak yönetildiği süreçleri içermelidir. Bu noktada sadece akademisyen veya projeyi yürütecek firmanın belirlediği kişiler ile yapılacak uzman toplantıları değil, çeşitli ve çok sayıda paydaşın katılımı sağlanmalıdır. Yukarıdan aşağıya bir yaklaşım, uzmanların veya araştırmacıların etkin bir şekilde kent planlamasında, ulaşım altyapısında veya kentsel altyapı gibi uzmanlık gerektiren konularda yol gösterici olabilir. Fakat yöneticiler, tepeden inme davranış biçimlerini azaltarak paydaşların memnuniyetini arttırmayı hedefleri arasına koymalıdır. Diğer yandan aşağıdan yukarıya bir yaklaşımda birçok paydaşın katılımı ile ana

hatlarıyla bir çerçevenin belirlenmesini içerirken etkili olması açısından katılım yönteminin de doğru seçilmesi gerekmektedir.

5.1.4. Adana Kent Konseyi ve Sivil Toplum Kuruluşu ile Gerçekleştirilen Görüşmeye İlişkin Bulgular

Katılımcıların “ Kurumunuzun faaliyetlerinden bahsedermisiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar teoremin varsayımına göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 13.
Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Yerel Eylem Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
YEREL EYLEM	Projeler
	Yeni kurumlar
	Eğitim çalışmaları

K8 kodlu katılımcı “ Yönetmeliklerimiz var, kanunu, yönergeleri, bileşenleri, kimlerden oluştuğu, görev ve ilkeleri içeren bir dosyamız var. 3 ile 5 yıl civarında üzerinde durduğumuz Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilir kalkınma stratejisi var. Buradan yola çıkarak Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Raporları var. Sonra Adana’da TEPAV’ın yaptığı bir çalışma var. Adana’nın durumunun ne olduğuna dair, bizler, sürdürülebilir kalkınmanın maddeleri üzerinde önümüzdeki beş yıl boyunca Adana’da tam kalkınma stratejisi üzerinde ilerliyoruz. Birçok madde var ama bunların içinde Yeşil Mutabakat çerçevesinde yenilenebilir enerji kaynakları ki biyokütle, biyogaz enerji santrallerinin kurulmasını öngörüyoruz. Adana’da yaşanabilir kent ölçütlerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine dair bir maddemiz mevcut ve yeni bir kooperatifçilik stratejisini geliştirmeye çalışıyoruz. Çevre bilinci, yeraltı ve diğer kaynakların korunması, yeni kurumların önerilmesi. Toprak ve köy hizmetleri, Çukobirlik, Köykentler (Bülent Ecevit döneminde) yapılmıştı. Bunlardan vazgeçildi ama yeniden yapılanması lazım. Bunları yeni yeni düzenleyip olgun hale getiriyoruz. Bu çalışmalarda BM sürdürülebilir kalkınmaya bizler de bazı ilaveler yapmış olacağız. Aslında Kalkınma Akademisi kurduk onun yönergeleri tartışılıyor bunun yanında da bilimsel akademik meclis kurduk. Burada üniversitelerden

akademisyenlerimizin çoğu var. Önümüzdeki günlerde Adana’da tam kalkınma stratejisi için bir sempozyum kararı alıp uzmanlarla tartışacağız. Konulardan biri de iklim eylemi ‘‘ şeklinde ifade etmiştir.

K9 kodlu katılımcı ise ‘‘ Bizler komitelerimizle çeşitli ve önemli sorunların temeline inerek çalışmaları yürütüyoruz. Çocuk Hakları, Uluslararası Çalışmalar, Kadınların ve Toplumun Farkındalık Bilincini Geliştirme, Eğitim ve Eğitimde Eşitlik, Engelsizliğe Engel Olma ve Çevre ve Hayvan Hakları Komitesi gibi çok yönlü çalışmalarımız var. Özellikle üniversiteler ve özel sektörle yapılan işbirliklerimiz, çalıştaylarımız, katılım gösterdiğimiz zirveler ve toplantılar var. Çevrenin korunması ve hem insan sağlığının hem de tüm canlıların olumsuz çevre şartlarına karşı korunması, ağaçlandırma ve yeşillendirme çalışmaları, doğal ve tarihi çevrenin korunması çabalarını teşviki ve koordine edilmesi, desteklenmesi, kamuoyuna ve ilgililere benimsetilmesi. Kısaca başta farkındalık yaratarak daha bilinçli bir yapı ile yürümeye çalışmaktayız. Yakın zamanda sanayi ve enerji verimliliği, çevre temizliği farkındalık etkinlikleri, ekolojik denge gibi konularda bildiri sunumları ve katılım gerçekleştirdik. Adana için gerek uluslararası gerekse yerelde plan projelerle işbirlikleri için faaliyetler yürütüyoruz. Hem üniversiteden uzmanlar hem de üniversite öğrencilerimizin de bulunduğu etkinliklerle sorunları tartışıyoruz ‘‘ şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcıların kendi kurumları içerisinde bazı çalışmalarla yerel eylem için harekete geçtikleri fakat bunun daha kapsamlı bir hal alması gerekliliğini belirtmek gerekir. Daha çok işbirliği ve katılımı yerel eylemlerin daha aktif ve sürdürülebilir bir yapıya ulaşması sağlanabilir. Daha etkin bir yönetim için daha işlevsel bir birlikteliğe ve ortak amaçların daha net ortaya çıkmasına ihtiyaç vardır.

Katılımcıların ‘‘ Kentte, iklim değişikliği konularında kurumunuzu çalışmaya yönlendiren şey nedir/nelerdir?’’ sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 14.
Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Deney ve Öğrenme Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
DENEY VE ÖĞRENME	Katılımcılık
	Tecrübeler

K8 kodlu katılımcı *“Bizim varlık nedenimiz bu. Katılımcılık ile kalkınmayı birleştirdiğimiz de tam kalkınma diyebiliyoruz. En önemli amaç da bu zaten. Biz katılımcılığı sağlamaya çalışıyoruz ama maalesef toplum katılımcı olmadığından kültürde konseyleri yaşatma yok. Burada katılımcı yöntemle tüm vatandaşlarımızın sürece katılması ile beraber hep dile getirdiğimiz bilimi ve tekniği kentimizin hizmetine sunarak sürdürülebilir hale getirmeye, kamu yararı haline getirmeye odaklanıyoruz. Özelde sadece yatırım yapacak iş dünyasına değil hem devletin hem de yerel yönetimlerin sürecin içine katıldığı bir kalkınma stratejisi ihtiyacımız var. Çocukların, gençlerin ve kadınların genel olarak halkın ileri bilgi sistemleriyle donatılmış akıllı kent Adana’ya ihtiyacı var. İnsanların yaşadığı felaketler ne olursa olsun bunları el birliği ile çözmek için stratejiler üzerinde yoğunlaşıyoruz. Gerek tarım gerek enerji ve benzeri temel ihtiyaçlarımızı çerçeveleyen konuları kapsayan bu konu bizlerle bir noktaya taşınacak. Bunun için çalışıyoruz”* şeklinde ifade etmiştir.

K9 kodlu katılımcı *“Şüphesiz iklim değişikliği çağımızın en büyük sorunu, pek çok tetikleyici unsur da bu sorunu günden güne derinleştiriyor. Tek çözüm yok elbette ama çözümler için her bir bireye dokunmamız şart. Hatta, değişim için de bireyleri dahil ederek kolektif bir yapıya ihtiyacımız var. Merak ettiklerimize cevap arayarak gençlerle başladı bu. Onlar, kendi deneyim ve tecrübelerini paylaştıkça bu konuya daha çok yöneldik. Ekolojik bir oluşum için ipuçları bizler için çok kıymetli. Çok kapsamlı etkisi olduğu açık ve komitelerimizde de çözümler için bireylerle bir araya gelerek çalışmalar projeler planlamak bizi her geçen gün daha da isteklendiriyor. Katıldığımız etkinlik ve sempozyumlar da hareket geçmemiz için bizi oldukça motive etti ”* şeklinde ifade etmiştir.

Çevre politikası aracı olarak çevre konusunda eğitim ve toplumun bilinçlenmesi önemli bir yere sahiptir (Erol, 2012). Çevre eğitimiyle bireylerin ve hatta toplumun çevre bilgisini, algısını ve sorumluluklarını geliştirerek daha faydalı bir seviyeye getirme şansı vardır. Burada amaç, katılımcılığı desteklemekle beraber bilgilendirme ve bilinç kazandırma ile de sorunların önlenmesine yönelik yeterliliğin kazandırılmasıdır. Bu da sürdürülebilirliğin artırılmasında önemli bir faktördür. Adana’nın iklim değişikliğine yönelik amaçlarını gerçekleştirmesinde toplum algısının önemli bir yeri olabilir ki uluslararası ve ulusal kamuoyunda da toplum algı ve yaklaşımlarının çevre konusunda amaçlarını gerçekleştirmede önemli bir yeri olduğu kabul edilmiştir (Erol, 2012). Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde de konunun ciddiyetinin farkında olarak düşünce paylaşımları ile de daha net politikaların olması gerektiğinin ve bilinçlenmenin önemi vurgusunun olduğunu söyleyebiliriz.

Katılımcıların ‘‘Çalışmalarınızda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)’’ sorusuna verdikleri yanıtların kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 15.

Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Karşılıklı Uyum ve Güven Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KARŞILIKLI UYUM	Adım atılmıyor
	Fikir alınmıyor
	Ortak paydada buluşma (akademi, belediye vd.)
GÜVEN	

K8 kodlu katılımcı ‘‘ Elbette, valilik, büyükşehir belediyesi, rektörlük, meslek örgütleri ve benzeri hepsi var, bu bağlamda kimler dersiniz 830 adet muhtar, Adana’nın 400 civarı meslek örgütü var ve onlarla çalışmalarımızı yürütmeye çalışıyoruz. Genel kurul bu paydaşlarımızın katılımlarıyla olacak ve onların taleplerine uygun bir eylem süreci geliştireceğiz. Onlar olmadan atım atamıyoruz, meclisimiz var. Diğer taraftan, bu paydaşlarımızı biz dahil etmeye çalışırken onların yaptığı çalışmalar zaman zaman doğru değil, bizlerden fikir alınmıyor. Katılımcı bir tavır yerine kapalı kutu gibi bir sistem var. Herkesi ilgilendiren önemli konularda fikir alınmıyor maalesef. Bu nedenle tam katılımcı sistemi oturtmakta geç kaldık. ’’ şeklinde yanıt vermiştir.

K9 kodlu katılımcı ‘‘Paydaşlarımız çalışmalar çerçevesinde belirleniyor daha çok. Uluslararası paydaşlarımızdan söz edebilirim. Ama ondan önce üniversitelerde akademisyenlerden işbirliği içerisinde olduğumuz ve çalışmalar yürüttüklerimiz var. Gerek çevrim içi çalışmalar ve konulara dair sunumlar gerekse üniversitelerde düzenlenen konferanslarda istek üzerine katılımlarımız yoğun bir şekilde devam ediyor. Belediye, Kent Konseyi ve bazı ilçe belediyelerle de bazı konularda bir araya gelerek yürütülen işbirliklerine katılım sağlıyoruz. Özellikle yoğun ilişki içinde olduğumuz ise üniversite. Ayrıca Avrupa Birliği projelerinde de birlikte çalışarak konular üzerinde yoğunlaşıyor ve uygulanabilir bir program düzenlemeye çalışıyoruz. Akademi mutlaka her kurumla çalışmalı düşüncesindeyim.

Konulara farklı bakış açısı sağlayarak bilimsel bir yönlendirme objektif bir bakış oluyor. Özellikle Adana’da yer alan kurum ve kuruluşların hem bizlerle hem de üniversitelerle daha sıkı ilişkiler yürütmesi Adana için daha objektif bir yükseliş sağlayabilir ” şeklinde yanıt vermiştir.

Görüşmelerden yola çıkarak farklı birimlerle yapılan görüşme bulgularının benzeri burada da karşımıza çıkmaktadır. İletişimin zayıf kaldığı ve bu durumda da kurumlar arası etkileşimde bir köprü kurulamadığını söyleyebiliriz. Çok merkezli model, bire bir etkileşim ile küresel müzakerelerde bile işbirliğini güçlendirmek için bir araç olarak güveni vurgularken yerelde etkileşimin sağlanamaması karşılıklı uyumun da ortaya çıkamamasına işaret etmektedir. Karşılıklı uyum, her bir yönetim biriminin diğer aktörlerin faaliyetlerine tepki vermesini sağlamaktadır. Ayrıca, STK görüşmelerinde özellikle en önemli uyum ve güven inşasının üniversitelerle ve uluslararası kuruluşlarla gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “*Paydaşlarla ilişkileriniz nasıl devam ediyor?*” sorusuna verdikleri yanıtlara göre kategorize edimi aşağıdaki gibidir.

Tablo 16.

Adana Kent Konseyi ve STK Katılımcılarının Kapsamlı Kurallar Sistemi Kategorisine Göre Verdikleri Yanıtların Kodları

KATEGORİ	KOD
KAPSAMLI KURALLAR SİSTEMİ	Kapsayıcı kurallar yok
	Süreklilik yok
	Gönüllülük

K8 kodlu katılımcı “*Belediye çalışmalarında bizlerden fikir almadığı için kapsayıcı kurallardan söz etmek doğru olmaz. Ama kurduğumuz kalkınma akademisi ile üniversite ile ilişkilerimizde ortak çalışmalarımızı yürütüyoruz. Bunun yanında meslek örgütleriyle fikir alışverişlerinde bulunuyoruz. Her ne kadar dışarıdan pasif bir görüntümüz olsa da yaptığımız çalışmalar ve işbirlikleri var. Haziran ayında yaptığımız Genel Kurul’da kentteki çok sayıda aktörü bir araya getirme isteğimizi ve eşitlik ilkesi ile hep beraber kentimize dair tüm sorunların bizim ilgi alanımız olduğunu açıkladım. Kentimizde ‘Yerelde Sürdürülebilir Kalkınma ve Sosyal/Dayanışma Ekonomisi, Sürdürülebilir Kentler’ konularını masaya yatırdık. Hatta Büyükşehir Belediyesi Genel Sekteri de sunum gerçekleştirdi. Geleceğe dair alınan ortak kararların devamlılığının olmasını diliyorum”* şeklinde yanıt vermiştir.

K9 kodlu katılımcı *“Aslında ilişkilerimiz iyi fakat zaman zaman siyasi iklimi hissedebiliyoruz. Bu da bazı çalışmalarda katılımcılarımızın sürekliliğini engelliyor. Daha profesyonel yaklaşarak daha sağlıklı ilişkiler yürütülebilir. Amacımız ortak paydada çözümler aramakken bazen muhalefet yapma olarak algılanabiliyor. Bizler gönüllü olarak bazı sorunlar üzerinde bireyleri bir araya getirmeye çalışıp çözümler arıyoruz. Daha çok desteğe ihtiyaç duyuyoruz ve burada bizlere çok iş düşüyor. Ekibimizde dinamik ve konularında uzman kişiler var, çok araştırıyor ve iletişim kurmaya çalışıyorlar. Yerelde en büyük sorunlardan biri de iletişim oluyor, kurumların kendi içinde yoğunlukları var evet ama herkesi ilgilendiren sorunların tartışılması ve fikir alınması için bizlerin ve vatandaşlarında olması gerekiyor. Burada aktif katılım oldukça önemli ”* şeklinde ifade etmiştir.

Bakıldığında, günümüzün çevre konusu, tüm coğrafi, politik ve benzeri ayrılıkların ötesinde her bireyi ilgilendiren ortak bir değeri oluşturmuş durumdadır. Bu nedenle yeryüzündeki hareketliliğin geleceğini sağlamak için tüm paydaşların çevreyi ilgilendiren süreçlere katılım sağlaması her şeyden önce ahlaki bir gerekliliği öne çıkarmaktadır. Bunun yanında, atılacak adımların sonuçlandırılması da özellikle bölge insanının desteğini gerektirmektedir. Bu anlamda, Adana çevre yönetimindeki süreçlerde katılımı daha ön planda tutarak yol gösterecek ipuçlarını daha çok ortaya koyma şansı elde edebilir.

5.2. ABB Proje Ekibine Yöneltilen Sorulara Verilen Yanıtların Bulguları

Bu bölümde araştırmanın *“Yerel yönetimlerin ulus ötesi belediye ağlarına katılımının arkasındaki sosyo-ekonomik nedenler nelerdir?”* ve *“Yerel yönetimlerin ulus ötesi ağlara imzacı olmaları, kentsel ölçekte eylemlerini ne ölçüde etkiliyor?”* sorularına yanıt aramak için ABB Proje Ekibi Çalışanlarına yöneltilen soruların bulgularına yer verilmiştir.

5.2.1. Katılımcıların “Adana’nın çevre meselesini nasıl görüyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

K10 kodlu katılımcı *“ Adana’da acil çözülmesi gereken çevre sorunları var, bunlar üzerine projelendirmeler, çalışmalar yapılıyor. Anız yakılması ile ortaya çıkan sorunlar konusunda daha çok bilinçlendirme çalışmalarına ihtiyaç var. Bu boğucu sıcaklar, ani yağışlar, alt yapı yetersizliğinden yaşanan problemler. Biliyorsunuz yaz aylarında bunaltıcı sıcaklar var ve her geçen gün artıyor. Yaşam kalitemizin düşmemesi için ve yaşanabilir bir şehir olmak için alt yapı çalışmaları devam ediyor. Yeşil alanları arttırmaya devam ederek kötü planlamaların önüne geçmeye çalışıyoruz. Diğer yandan, raylı sistemler üzerinde*

projelerimiz var ama bazı sebeplerden dolayı beklemede. Vatandaşları bisiklet kullanımına teşvik ederek iyileştirmeler de yapmak amacımız. Özellikle hava kirliliğinin önlenmesi Adana için önemli noktalardan biri'' şeklinde ifade etmiştir.

K3 kodlu katılımcı ise *''Sayfalarca cevaplayabileceğim bir soru bu belki de. Sanayi bölgelerinin olumsuz etkisi çok ama plan ve projelerimizde belli konular olduğu için dahil edemiyoruz. Bu Büyükşehir Belediyesini aşan bir kapsam. Bir diğer sorun atık yönetimi, kirli teknolojiler, kaçak yapılaşmalar.. Adana tarımsal üretim alanı ve saydığım sorunlar su tehdidine yol açıyor. Bu sorunların önüne geçmek için çalışmalar yapılıyor. Ama daha çok ekibe ihtiyacımız var. Diğer yandan, söylediğim gibi burada bizim hassas alanlarımız var, lagünler, kuşlar tehlike altındaki türler, göç ve benzeri pek çok konu var, iklimden direkt etkileniyorsa o zaman neden bu hassas alanlarla ilgili bir şey yapılmıyor diye bir sıkıntı, milli parklarla birlikte çalışamadık zaten kurumlarla da iletişim çok sıkıntılı. Daha köklü çözümlere ihtiyacımız olduğunu biliyoruz. Ama çok yavaş ilerleyen bir süreç içerisindeyiz '' şeklinde yanıt vermiştir.*

Görüşmeler Adana'da yavaş ilerleyen bir sürecin olduğunu yansıtmaktadır. Bunun gerek ekip yetersizliğinden gerekse daha kapsamlı kurallar sisteminin olmayışından kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çevre sorunlarının uzun süredir devam ettiği yapılan çevre sempozyumlarında görülmektedir. Örneğin; 2008 senesinde Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Biriminin desteğiyle yürütülen *''Adana Kent Sorunları Sempozyumu''* isimli çalışmaya göre; Türkiye ve Adana için en önemli sorun sorusunun cevabı %8,48 oranıyla *''çevre''* beşinci sırada Türkiye gündeminde yer alırken Adana'da %15,44 ile üçüncü sırada yerini almıştır. En önemli çevre sorunlarına bakıldığında %29,38 oranıyla Türkiye ilk sırada *''çarpık kentleşme''* ikinci sırada %17,37 ile *''hava kirliliği''* yer almaktadır. Adana'da ise ilk sırada *''çarpık kentleşme''* %27,74 ile yerini alırken %16,73 oranla *''atıklar ve çöp''* ikinci sıradadır. Çevre sorunlarında alınacak önlemlere yönelik sorulara verilerde ise *''eğitimle insan duyarlılığının artırılması''* vurgusu öne çıkmıştır. Adana *''çevre sorunları ve çevre konusu üzerinde bilinç eksikliği''* gibi sorunlarla karşılaşmaktadır (Milliyet, 2012). Önceki araştırma verilerinden görüldüğü üzere, çevre sorunları konularında değişim yaşanmamış ve sıkıntılar devam etmektedir. Bu noktada, şehirlerin etkin ve katılımcılığın da ön planda olduğu kapsayıcı projelerle adım atma gerekliliği açıkça görülmektedir.

5.2.2. Katılımcıların ‘Adana Büyükşehir Belediyesi Ulusötesi Belediye Ağına imza attı, bu imzalar niçin atılıyor ve buna kim karar veriyor?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

K3 kodlu katılımcı ‘‘Şöyle başladı, zaten genel bir dünya hareketlenmesiyle problemlerin ortaya çıkışı yükselişiyle beraber burada dış ilişkiler şube müdürümüz vardı. Önceden bir UCGL adında bir ağa üyeydik. Bu, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı. Bu ağ da ve ağın koordinatörü de Belediye Başkanları Sözleşmesinin görevini almış. Müdürün kendi çevre çalışmasıyla ilgili CDP diye bir raporlama var, Karbon Saydamlık Projesi, ve Adana adına profili açıp Adana için rapor hazırlayıp CDP’den bir puan alıp o puanla biz, puanımız bu böyle bir şeye başvuralım mı diye hibe desteği için dayanak bulmak gibi bir şeyle başladı. CDP ve Belediye Başkanları Sözleşmesi hepsi aynı koordinatörde toplanınca o zaman siz de Belediye Başkanları Sözleşmesini imzalayın gibi niyet beyanı gibi bir şeyle başladı. Buna başlayınca aynı anda birbirinden bağımsız bir şekilde İlbank ile Büyükşehir Belediyesi’nin birlikte iş yapması, ikili ilişkiler ve görüşmeyle bir hibe desteği geleceği söyleniyor, ardından Adana ve Manisa’ya eylem planı yapılması işini Arup firması alıyor’’ şeklinde yanıt vermiştir.

K10 kodlu katılımcı ‘‘Ağlarda yer alan şehirler bizlerden bir adım öndeler, bu yüzden deneyimlerinden yararlanarak bilgilerinden faydalanmak hayata geçirmek istediğimiz projelerimiz için önemli bir yer tutuyor. Onların deneyimlerinden ve bilgi birikimlerinden yararlanmak için ağlara katılmak şehrimiz için bir avantaj olabilir. Türkiye’nin bazı illeri de ağlara üyeler. Ayrıca belediyenin teknik yönden de sorunları mevcut. Bu ağ ile hem kendimize rehber hem de personellerimiz için eğitim fırsatı var. Proje başında personellere eğitimler düzenlendi. Bu eğitimlerle hem bilinçlendirme çalışmaları hem çevreye farklı bir bakış açısı hem de öğrenilenleri uygulamaya geçirmek gibi fırsatlar doğuyor. Projelerimizin çoğunu finans sıkıntısından dolayı hayata geçiremiyoruz ama ağ bağlantısı ile finans desteği alma şansımız daha yüksek’’ şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmelerden elde edilen bulgular, Bütün’ün 2016 yılındaki ‘‘The Impact of Transnational Municipal Networks on Climate Policy-Making: The Case Study of Gaziantep, Nilüfer and Seferihisar Municipalities’’ başlıklı yüksek lisans tezinde yer alan bulgularla örtüşmektedir. Aynı şekilde Adana’da da belediyenin UBA’lara imza atmasının nedeni, hibe ve fonlardan yararlanma başta olmak üzere, yenilikçi bir bakış açısı istemeleri, uzmanlık, bilgi ve deneyim gibi ilerleme sağlayacak yönlerde ihtiyacın varlığından kaynaklanmaktadır.

5.2.3. Katılımcıların ‘‘Ağlara imza atmanızın kentte yapılan çalışmalara etkisi var mı?’’ sorusuna verdikleri yanıtlar

K3 kodlu katılımcı ‘‘Elbette, projelerimiz çeşitlendi, daha çok seminerler ve çalıştaylar organize edilmeye başlandı. Farklı ülkelerdeki belediye başkanları kentimizi ziyaret etti, bir anlamda Adana şehri daha çok biliniyor artık. Kentte diğer kurumları bir araya getiren bir etkisinden de söz etmek mümkün. Projelerin tanıtım toplantısına yoğun bir ilgi oldu. Artan bilgi durumu söz konusu. Farklı şehirlerde görev alan akademisyenlerimiz çevre meseleleriyle ilgili gözlem ve paylaşımları için kentimize geldiler. Finansal açıdan büyük etkileri olmasa da bazı çalışmalara fon sağlayabilecek farklı uluslararası kurumlarla işbirlikleri yapıldı’’ şeklinde yanıt vermiştir.

K10 kodlu katılımcı ise ‘‘Çevre konuları eskiden gündeme gelmiyordu, gelse de bazı öncelikli konular vardı ve geri planda kalıyordu. Masada ilk konu haline geldi demiyorum ama adım atılan proje üretilen sonuç olarak konuşulup tartışılan bir konu haline geldi. Tavsiye aldık, yönlendirildik ve bu gibi adım adım ilerlemelerle daha pozitif etkiler görmeye başlayacağımıza inanıyorum ‘’ şeklinde yanıt vermiştir.

Bakıldığında, yerel yönetimin iklim değişikliği ile mücadele sürecinde ağların bilgi erişimlerinde, farklı şehir, kurum ve kuruluşlarla iletişimde, kapasite geliştirmelerinde bazı olumlu faydaları olduğu görülmektedir. Bunun yanında, yerel düzeyde öğrenme sürecini de hızlandırma gibi bir potansiyele sahiptir. Bu pozitif yönlerinden yararlanması ise yerel yönetimlerin elindedir. İklim politikasında yavaş ilerleyen bir süreç olsa da öğrenme sürecince olduğunu ve etkin projelerle yeni bir döneme girme isteğinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Fakat bu, etkin katılım ve işbirlikleri ile olabilecektir. Yapılan çalışmaları besleyecek paydaşların çeşitliliği ve bu paydaşların dahil edilmesi, amaçların paylaşılması, amaca yönelik ortak hareket edilecek konuların belirlenip hareket edilmesi ve fikir paylaşımları gibi yatay işbirliği ile başarılı bir tablo ortaya çıkarması muhtemeldir.

5.3. Norm Transferine İlişkin Bulgular

Çalışmada norm transferini açıklamak amacıyla planlanan görüşmeler gerçekleştirilemediği için genel bir değerlendirme sunulmaktadır. Araştırmanın kısıtlılıklarında yer alan iklim eylem planı hazırlık sürecinde rehber olan Arup Mühendislik ve Müşavirlik LTD. ŞTİ. Adana Direktörü ile görüşme yapma imkanının elde edilememesi konunun daha kapsamlı yer almamasının nedenidir. Bu bölümde norm transferine ilişkin izlenimler yer almaktadır.

Ağlara katılarak küreselleşen kentleri hem refahın ve hizmetin üretilip dağıtıldığı finans merkezi hem de karmaşık konularda bilginin paylaşımının ve yayılımının olduğu yer olarak görmek yanlış olmayacaktır. Lee (2013), küreselleşen şehirlerin ve katılım gösterdikleri ağların, sivil toplum, devlet ve uluslararası kuruluşlar ile bilginin ve fikirlerin yayılımını teşvik eden küresel yönetişimin kilit noktaları şeklinde rol aldığını belirtmektedir. Ayrıca bu kentlerin, iklim yönetişimini benimseyen, yorumlayan ve yeni kurallarını yayan “norm girişimciler” olduğunu ve çevre aktörleri olarak var olmaya başladıklarını ifade etmektedir.

Yerel yönetimler, çevre politikasında vatandaşa en yakın birimdir. Şehirlerin iklim değişikliğine uyumunu sağlama ve hafifletme faaliyetlerinde büyük önem taşıdığını belirten Hoppe vd. (2016), artan nüfus ve enerji tüketimi ile şehirlerin daha fazla büyüyerek kaynak tüketiminde daha fazla artışın da olacağını tahmin etmektedir. Buradan hareketle, şehirlerin eylemleri ile bu eylemlerin başlatıcısı, ilk hareket noktası ki bunu temiz teknoloji yeniliklerini benimseyerek ilerleyen, politika uygulayan kuruluş, sürecin ve projelerin yöneticisi, kolaylaştıran ve düzenleyen ve hatta ağ yöneticisi şeklinde yapabileceklerini belirtmektedir (Hoppe vd., 2016).

Adana özeline baktığımızda, ağlara imza atılarak taahhüt edilen ilkelere doğrudan bir atıf olduğu görülmektedir. Sözleşmeyi referans alarak uluslararası normların benimsendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu, ABB İklim Eylem Planı tamamen uygulamaya konmasa da yapılan bazı faaliyetlerde kendini göstermektedir. Hava kalitesinin iyileştirilerek sera gazı salımlarının azaltılması amaçlanmıştır. Bu amaç, ulaşımda, yenilebilir enerji de ve enerji verimliliğinde, atık yönetiminde odaklanılan çeşitli önlemlerle kendini göstermektedir. Örneğin, ABB, küresel ısınmaya yol neden olan etkenlerin azaltılması ve belediyenin enerji maliyetinin azalmasını sağlamak amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanmak ve enerji üretimi için çalışmalar başlatmıştır. Farklı noktalarda GES (Güneş Enerji Sistemi) tesisleri kurulmuştur (ABB 01 Çözüm, 2023). Ayrıca, sera gazı salımını azaltmayı hedefleyen; düzenli atık bertarafı, yeşil alanların arttırılması, toplu taşımada erişim ve kullanımındaki iyileştirmeler, yenilenebilir yakıtlar için ise ekonomik iyileştirme gibi girişimlerinden söz etmek mümkündür. Yapılan görüşmelerde, Adana’nın şehir planlaması için önemli dönüşüm vaatlerini kapsayan bu iyileştirmeler aslında ulaşımda, binalarda, sağlıkta ve enerji sektörlerinde kapsamlı müdahalelerin varlığını göstermesine rağmen ülkenin siyasi, ekonomik ve kurumsal bağlamları sebebiyle uygulamaya alınması noktasında sıkıntılar yaşandığı belirtilmektedir. Di Giulio vd. (2018) çalışmasındaki, iklim değişikliğinin hem

politikacılar hem sivil toplum örgütleri hem de halk tarafında öncelik olmaması bu amaçların önünde engel olduğu tespitini Adana için de söylemek mümkündür.

ABB, eylemlerin başlatıcısı, ilk hareket noktası ki bunu temiz teknoloji yeniliklerini benimseyerek ilerleyen, politika uygulayan kuruluş, sürecin ve projelerin yöneticisi, kolaylaştıran ve düzenleyen bir profil sergilese de çoklu karar almanın etkin ilerlemediği daha çok var olan normları gönüllü öğrenme ile sahiplenen ve bununla birlikte yerel bağlamlarında da pratiğe dökmeye çalışan bir süreci yansıtmaktadır. Elbette, norm yerelleşmesi problemsiz ya da otomatik bir süreç olarak görülmemelidir. Özdemir Sarıgil (2018)'e göre bu, hem uyumsuzluk hem de gerilimi içeren kompleks bir diyalogun inşa sürecidir. Ama başarılı bir biçimde yayılan ve uygulanan normların yerelde de yankı bulması önemlidir.

Diğer bir nokta, belediyenin normları gönüllü olarak sahiplenerek birçok sektörü kapsayan politikalar hazırlamasında politik, kurumsal, mali kapasitedeki yetersizlik göz ardı edilmiştir. Burada gerek binalar gerekse atık yönetiminde yapılacak iyileştirmeler için önerilen standartların takibinde bazı denetim mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan görüşmelerde personel eksikliğinin altı çizilmiş ve teknik kapasite kaynaklı zorluklarda uygulamaların zorlaşacağı da aktarılmıştır. Zorlukların katılımcı bir süreç ile ve farklı paydaşların farklı çıkarlarını ortak paydada buluşturmak için kurulacak müzakere masaları ile çözülebilmesi muhtemeldir. Tam da bu noktada belediye, normların yerelde yankı bulmasını sağlayabilecek potansiyele sahip olabilir. Ayrıca, ortaklıklarla da finansal teşvik sağlayarak süreci olumlu etkileyebilir. Yerel düzeyde yaşanan gerek bazı zorluklar, başarısızlıklar gerekse bazı deneyimler ve işe yarayan pratikler uluslararası normların gelişmesi açısından geri bildirim sağlayabilir. Dahası, çok merkezli bir yaklaşımı iklim yönetimine dahil ederek yukarıdan aşağıya doğru inen uluslararası normların uygulanmasında kolaylık sağlamasının yanında, bireysel olarak alınacak önlemlerin uygulanması ile iklim değişikliği çerçevesinde yerel bir sahiplenmenin ortaya çıkmasında fayda sağlamaktadır (Dorsch ve Flachslund, 2017, s. 51). Başka bir deyişle, çok merkezli bir yaklaşım ile oluşturulacak işbirlikleri ve bununla gelen güven inşasının norm yayılımını destekleyebileceği söylenebilir.

Lee (2013), küresel şehirlerin eylemlerini ve fikirlerini diğer şehirlere ve eyaletlere küresel bağlantılar kurarak yaymasının imkân vereceğini belirterek "norm girişimcileri" olarak şehirlerin yerel iklim yönetişiminde aktif rol üstlenebileceklerini ifade etmektedir. Sonuç olarak Adana'yı katıldığı ağlarda taahhüt etmiş olduğu ilkelere doğrudan bir atıf yapan, sözleşmeyi referans alarak uluslararası normları gönüllü sahiplenerek benimseyen ve top-down (yukarıdan aşağıya) bir norm girişimcisi olan bir profile nitelendirmek yanlış olmayacaktır. ABB, yerel paydaşlarını destekleyerek veya güçlendirerek normun yayılma

olasılığını kolaylaştıracaktır. Bunu bilgi birikimi, deneyim paylaşımı ve kurumsal beceriler gibi hem maddi hem de maddi olmayan kaynakların tahsisi ile sağlayabilir.

BÖLÜM VI

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlerde yaşaması ve büyük ekonomik faaliyetlerle, dünya enerjisinin dörtte üçünden fazlasını tüketen kentler iklim sorununun kaynağı olarak kabul edilmektedir. Kentler, iklim değişikliğinin olumsuz çıktılarından etkilenmeleri, iklim konusunun bir parçası ve aynı zamanda çözümün de bir parçası olarak kabul edilmeleri nedeniyle yerel hareket edilmesi anlayışıyla giderek artan bir ilgi görmektedir (Bütün, 2016). Kentler deniz seviyesinin yükselmesi, yüksek sıcaklıklar, sel, kuraklık ve şiddetli yağışlar gibi iklimsel etkilere karşı oldukça hassastır. Ancak, yenilikçi ve yaratıcı kapasiteleri ile enerji, ulaşım, arazi kullanım planlaması ve benzeri kontrolleri ile iklim değişikliğini daha iyi ele alabileceklerinden, kentler de iklim değişikliği çözümünün bir parçası olarak kabul edilmektedir. Corfee-Morlot vd. (2009), kentlerin politika yapıcılar ile vatandaş arasında daha etkili iletişim kurarak iklim değişikliğini ele almada başlıca politika oyuncuları haline geldiklerini belirtmektedir.

İnsanlığın karşılaştığı zorluklardan biri olan iklim değişikliğinin etkilerini azaltma ve önleme amacıyla işbirliği odaklı çözümler ile hem ulusal hem bölgesel hem de yerel düzeydeki yönetimlerin ideolojiden bağımsız uzun vadeli bir stratejik planlama yapması gerekir. İklim değişikliği konusunun hem yerel hem bölgesel hem ulusal hem de küresel katılım ile çözülmesi gereken önemli bir çevre problemi olduğunu gösteren bulgular, politikaların uygulanabilirliği ve başarısını her seviyeden aktörün girişimleriyle mümkün kılar. Bu sebeple de kentsel alanda yürütülen iklim değişikliği yönetişimi gelecekte yapılacak olan çalışmaları güçlendirmek ve yeni deneyimler sunmak açısından önemlidir. Ayrıca, çok merkezlilik ve ağlara katılımın yerel eylemler, deneyler ve öğrenme için daha fazla fırsat sunduğu iddia edilse de farklı aktörlerin iklim yönetişimine katılımının yerel yönetimler üzerindeki etkisini ortaya koymak da bağlamsal olarak değerlidir. Bu amaçtan hareketle bu çalışma ABB iklim yönetişimi örneği üzerinde iklim değişikliğinin ele alınmasına yönelik örnek sunmaktadır.

Bu tez kapsamında incelenen ve bu alanda öncesinde yapılmış bazı araştırmalarda iklim değişikliğine karşı yapılan planlamaların kent yönetimleri tarafından hayata geçirilememesinin zorluğu finansal koşullar olarak görülmektedir. Dolayısıyla çalışmanın ilk sorusu olan “*Yerel yönetimlerin ulus ötesi belediye ağlarına katılımının arkasındaki sosyo-ekonomik nedenler nelerdir?*” e katılımcıların verdikleri yanıtlar bunu gösterir niteliktedir.

Çalışmanın bulgularından ilki, ABB'nin UBA'lara hibe ve fonlardan yararlanma başta olmak üzere, yenilikçi bir bakış açısı istemeleri, uzmanlık, bilgi ve deneyim gibi ilerleme sağlayacak yönere ihtiyacın varlığıdır. İklim değişikliğinin öngörülemeyen yönleri ile mücadele etmek için kapsamlı bilgiye sahip olmak ve kentteki savunmasız alanların önceden belirlenmesi güçtür. Bu nedenle yaşanacak zorlukların çözümünde ağlara katılarak gerekli bilgi, deneyim ve uzmanlığa erişmek motivasyonlarından biridir. Diğer yandan, uyum süreci uzun vadeli politika ve eylemlere ihtiyaç duyduğundan yerel yönetimlerin işbirliği ihtiyacı doğmaktadır. Bu noktada, öğrenme ve değişime olan ihtiyaç yine UBA'lardan faydalanarak deneyim ve bilgi yönünde etkin bir süreç beklentisi doğmaktadır. Fakat, teorinin varsayımlarının Adana özelinde yansımalarından da görüleceği üzere, yerel yönetimlerle sektörlerin işbirliği ve yatay düzeyde entegrasyonu Adana'daki kurum ve kuruluşlarla sağlanan bir süreç şeklinde kendini göstermemektedir. Oysa, yereldeki özel sektör ve kamu kurumları ile olan koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması iklim uyum planlamalarında ve uygulamalarında verimliliği arttırabilecek potansiyele sahip olabilir. Yapılan araştırmalar ve görüşmelerden, işbirliği ve koordinasyonun Adana'daki özel sektör ve kamu kurumları ağırlıklı değil daha çok farklı şehir ve ülkelerdeki firmalar aracılığıyla dışarıdan sağlanan işbirlikleri ile yürütüldüğü görülmektedir. Oysa, Ostrom'a göre (2014), sadece küresel düzeyde var olan sera gazlarının azaltılmasından elde edilen faydalar yerine, çeşitli ölçeklerde çeşitli eylemler tarafından çoklu faydalar yaratılır. Başarılı bir iklim eylem planı için hem hane halkından hem yerel yönetimden hem STK ve özel sektörden hem üniversiteler ve meslek odalarından hem de ulusal hükümet ile uluslararası seviyelerde ortak eylemler planlamak gerekmektedir.

Çalışmanın bulgularından diğeri, *“Yerel yönetimlerin ulus ötesi ağlara imzacı olmaları, kentsel ölçekte eylemlerini ne ölçüde etkiliyor?”* sorusuna verilen cevapta şu şekildedir;

Yerel yönetimin iklim değişikliği ile mücadele sürecinde ağların bilgi erişimlerinde, farklı şehir, kurum ve kuruluşlarla iletişimde, kapasite geliştirmelerinde bazı olumlu faydaları olduğu görülmektedir. Bunun yanında, yerel düzeyde öğrenme sürecini de hızlandırma gibi bir potansiyele sahiptir. Bu pozitif yönlerinden yararlanması ise yerel yönetimlerin elindedir. Yapılan çalışmaları besleyecek paydaşların çeşitliliği ve bu paydaşların dahil edilmesi, amaçların paylaşılması, amaca yönelik ortak hareket edilecek konuların belirlenip hareket edilmesi ve fikir paylaşımları gibi yatay işbirliği ile başarılı bir tablo ortaya çıkarması muhtemeldir. Önemli bir nokta, iklim politikası geliştirme de yerel yönetimler önemli mekanizmalardır fakat, dünya için olumlu bir gidişatı tek başlarına başarmaları mümkün değildir. İklim değişikliği ile mücadelede bir hareket başlatmak için

önemli hizmet konularına sahip olsalar da bu ulusların, bölgelerin, ulus aşırı ve ulus altının dahili ile özel sektörün, sivil toplumun, üniversitenin ve hatta bireyin desteği ve koordinasyonu ile başarı getirebilecektir. Bunun için farklı uzmanlık alanlarını masada toplayarak, kentteki paydaşlar arasında da bazı yükümlülükler oluşturarak ve yapılanın aksine aşağıdan yukarıya yaklaşımları teşvik ederek kapsamlı bir kurallar sistemi gerekmektedir. Adana’da daha çok bazı firmaların önerileri doğrultusunda ve öğrenilip benimsenen normlar üzerinden uygulanmaya çalışılan faaliyetlerden söz edilebilir. Azaltım ve uyum için yapılan çalışmaların siyasi kaygılarla yapılmaması önemli bir noktadır. Bu nedenle, kısa vadeli politikalarla değil uzun vadeli iklim önlemleri üzerine çeşitli paydaşların doğrudan etkileşimde ve işbirliğinde olduğu süreç kentleri başarıya götürebilir. Burada belediyelere düşen sorumluluk, toplumsal öğrenmenin teşviki ile bireylerin, hanelerin ve benzeri her seviyenin farkındalığının güçlendirilmesidir.

Çalışmada norm transferi çerçevesindeki bulgular görüşmeler gerçekleştirilemediği için genel bir değerlendirmedir. Öncelikle yerel aktörlerin bu transfer sürecinde belirleyici rol üstlenmeleri önemli bir adımdır. Fakat, iklim değişikliği bağlamında norm hakkındaki araştırmalar uluslararası seviyede yoğunlaşmıştır. Oysa, iklim değişikliği bağlamında “yerel” aktörlerin “küresel normlar”ı hangi şartlar altında içselleştirdiğine ya da reddettiğine ilişkin yapılacak çalışmalar normun yayılımını destekleyecek potansiyele sahiptir. Norm yerelleşme süreçlerinin ve dinamiklerinin iklim değişikliği konusunda nasıl işlediğini analiz etmek, norm yayılma süreçlerinin kavranmasına da katkıda bulunacaktır. Adana’daki izlenimler ABB’nin “norm girişimci” bir birim olarak ele alınabileceği şeklindedir. Normların yerele transferi otomatik bir süreç olarak algılanmamalı bunun yerine ilişkisel ve politik bir süreç olarak değerlendirilmelidir (Özdemir Sarıgil, 2018). Adana örneğinde, yerel aktörlerin uluslararası normu desteklemesi küreseli yerele bağlamasıdır. Uluslararası normların gönüllü olarak sahiplenilip yerelde uygulamak için yapılan çalışmalarda yerini alması norm yayılımını açıkça göstermektedir ve bu yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla görülmektedir. Sonuç olarak, yapılan ve planlanan çalışmalar çerçevesinde var olan uluslararası normlar özü değiştirilmeden proje uygulayıcılar tarafından sahiplenilmiştir. Normlar pratiğe dökülürken anlaşılır bir formda olması yerelin özümsemesi için önemlidir. Ayrıca, başarılı bir biçimde yayılan ve uygulanan normların yerelde de yankı bulması daha muhtemeldir. Norm girişimcilerinin çok merkezli bir yaklaşım ile oluşturulacak işbirlikleri ve bununla gelen güven inşası ile norm yayılımını destekleyebileceği söylenebilir.

Kentler kendine has koşullarıyla şekillenen deneyimlere sahiptir. Nüfusları, arazi kullanımındaki farklılıkları, hizmet edilen bölgenin genişliği ve benzeri farklılıkları vardır.

Fakat tüm kentlerin ortak özelliği iklim değişikliğini yaşıyor olmalarıdır. Bunu yönetmek üretim ve tüketim alışkanlıklarının bu biçimde devamlılığı ile zorlaşmaktadır. Kentlerin kendine has özelliklerini iyi bilmesi kolektif bir süreçle iklim değişikliği meselesini yönetmek için önemlidir. Dolayısıyla iklim değişikliği politikası oluşturulurken kentler için aynı plan ve politikalarla yürümeleri olumlu sonuç vermeyebilir. Bu nedenle, kentlerin kendi iç dinamikleri ile değerlendirilerek süreçleri yönetme etkinliğine bakılabilir.

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan mülakatlarda yönetim süreci çok merkezli yönetişimin varsayımları ile analiz edilerek aşağıdaki çıktılarına ulaşılmıştır.

- Belediye kendi içinde yerel eylemde bulunarak ilk varsayımı yansıtsa da diğer kurumlarla olan işbirliği ve iletişimde koordinasyon sağlanamadığı ve kentte her kurum kendine has yerel eylem planı oluşturduğundan ortak paydada hareket edilmediği gözlemlenmiştir. Kendine has eylem planı hazırlama kapasitesi olmayan birimler ise kendi bünyelerindeki çalışmalar ile kaynak aramakta ve farklı ortaklıklara yönelmektedir. Çok merkezli bir sistem içindeki her aktör, eylemlerini ve davranışlarını diğer aktörlerle birlikte düzenlemektedir (McGinnis, 2016). Oysa, çeşitli paydaşları yönlendirip kapsayacak, hiyerarşik yapıda olmayan kurumsal bir koordinasyon biriminin olması yerel yönetim için iklim politikası hazırlama sürecinde yaşanabilecek sorun ve çatışmaları önlemek için avantaj sağlayabilir. Ayrıca katılımcılığın yüksek olduğu bir süreç gözlemlenmemiştir.
- Bulkeley (2013), belediyelerin kendi faaliyetlerini yönetme etkinliği sağlayabileceğini ve kentteki paydaşları da dahil ederek kamuda farkındalık oluşturabilecek eğitimler organize edebileceğini belirtmektedir. Adana’da farkındalık ve bilinçlendirme gibi organizasyonların eksik kaldığı gözlemlenmiştir. Çalıştay ve etkinlikler düzenlense de ilginin ve katılımın az olduğu gözlemlenmiştir.
- Diğer bir nokta, görüşmelerden yola çıkarak iletişimin zayıf kaldığı ve bu durumda da kurumlar arası etkileşimde bir köprü kurulamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çok merkezli model, bire bir etkileşim ile küresel müzakerelerde bile işbirliğini güçlendirmek için bir araç olarak güveni vurgularken yerelde etkileşimin sağlanamaması karşılıklı uyumun da ortaya çıkamamasına işaret etmektedir. Yapılan görüşmeler ışığında, katılım düzeyinin iyileştirilmesi gerekliliği, daha kapsayıcı, şeffaf ve güvenilir bir sürece ihtiyaç duyulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Burada yalnızca uzman görüşü olarak düşünülmemekte olup daha kapsayıcı ve karşılıklı güvenin ön planda olduğu bir

model düşünülmektedir. Önceliği müzakere masası kurulması çünkü bu müzakere masası kurulmadığında önden tanımlı, jenerik planlar uygulamak durumunda kalınabilir. Konuya teknik bir iş olarak bakılmadan katılımcı ve interaktif bir süreçte paydaş masalarının kurulmasıyla çok merkezli bir yönetim sağlanabilir. Diğer yandan, sadece diğer paydaşlarla değil kurum içinde de uyum ve güven inşasının oluşmadığı gözlemlenmiştir. Gerek kurum içi gerekse kurumlar arası iletişimde yaşanan zorluklar bu uyum ve güven meselesini iyileştirmeyi zorlaştırmaktadır.

- Akinola (2021), iklim yönetişimi için çok merkezli bir yaklaşımın, yönetişimin zaman içinde dinamik olarak iyileştirilmesini sağlamanın bir yolu olarak deneyim ve karşılıklı öğrenmenin önemini vurgulamaktadır. Burada karşılıklı öğrenmeden ziyade taklit yoluyla öğrenmenin olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, bağımsız deneylerin uygulanması ve artan değişim ve öğrenme, işbirliğini artıracak ve azaltma maliyetini azaltacaktır. Kolektif bir eylem olan iklim değişikliği sorunuyla uğraşmak zaman alıcı ve pahalıdır. Kurumlar kurmak, yenilikçi teknik bilgi ve stratejiler genellikle deneyseldir. Buradan hareketle yapılan çalışmaların deneysel yönü gözlemlenmiştir. Yeni kurumların kurulması ve teknik bilgiler için çalıştayların yapılması bunun göstergesidir. Başarılı deneyler ve başarısız olanlar yeni fikirleri garantileyebilir ve tüm sisteme yayılabilir (Cole, 2015).
- Teorinin son varsayımında yerel eylemlerin ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların nasıl çözüleceğini belirleyen kapsayıcı kurallar tarafından yönlendirilirse daha iyi performans göstereceği belirtilmektedir. Kapsamlı kurallar, çatışmaları uzlaştırma ve aktörler arasındaki anlaşmazlıkları minimum düzeye indirme fırsatı sunmaktadır. Fakat Adana'daki tabloya bakıldığında çözümlenemeyen konular beklemede kaldıkça pek ilerleme olduğu söylenemez.
- Görüşmelerden hareketle, çok merkezli yönetişimi öngören bazı mekanizmaların aslında gerçek anlamda sağlanamadığını söyleyebiliriz. Diğer yandan bu görüşler, gerçek bir katılımı da sağlamadığını ortaya koymaktadır. Bu noktada sadece akademisyen veya projeyi yürütecek firmanın belirlediği kişiler ile yapılacak uzman toplantıları değil, çeşitli ve çok sayıda paydaşın katılımı sağlanmalıdır.
- Yerel yönetimlerin kapsamlı kurallar sistemi geliştirirken bilimsel alt yapıyı temel alarak kenti iyi bilmeleri gerekmektedir. Çünkü bilimsel bir temel neye ve nasıl uyum göstereceklerinde belirleyici olmaktadır. Bu kapsamda da üniversitelerle, akademisyenlerle ve uzman kuruluşlarla hareket etmelidirler. Ayrıca, ilçe

belediyelere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre de ortak alan açmaları kapsayıcı bir süreç açısından yerinde olacaktır.

- Bazı katılımcıların görüşme esnasında konuyu siyasi açıdan ele alarak sorunlardan bahsetmekten çekindiği gözlemlenmiştir. Bazıları ise siyasi görüşün baskın olduğunu ve bunun veri akışı önünde engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Çok merkezli model, bire bir etkileşim ile küresel müzakerelerde bile işbirliğini güçlendirmek için bir araç olarak güveni vurgulamaktadır. Diğer yandan, iyi düzeyde bir işbirliği, güveni ve karşılıklı itibarı güçlendirerek daha yüksek düzeyde işbirliğine yol açabilir.

Araştırma kapsamında daha önce bahsedildiği üzere, Ostrom'a göre, kendi kendini organize eden, çok merkezli sistemler her derde deva değildir. Çok merkezli bir sistemin oluşturabileceği genel faydaların yanı sıra, tehditler de vardır. Bu tehditlerden bazıları, küresel bir anlaşmanın sonucu olarak geliştirilen dünya çapındaki herhangi bir sistemde de var olacaktır (Ostrom, 2017). Özellikle bedavacılık, uygulanabilir bir anlaşma olmaksızın gelişen bir sistem için önemli bir tehdittir. Bu tehditler göz önüne alındığında olası farklı tehditlerin varlığının araştırılması ya da bu tehditlerle nasıl başa çıkıldığının şehir bazında belgelenmesi önemli olabilir. Adana'daki bulgulara teorinin öngördüğü zorluklar gözlemlenirse de kentin süreç içinde karşılaştığı en büyük zorluğun kurumlar arası iletişimden kaynaklı olduğu söylenebilir. Diğer bir zorluk ise, uzmanları aynı masada bir araya getirememektir. Adana'daki uzmanlar ile kent dışındaki uzmanların işbirliği içinde sürece dahil olmaları kentteki kurumlar arası güven ve işbirliğini güçlendirebilir ve kenti daha iyi bilen uzmanlarla daha etkin bir plan hazırlanabilir. Personel eksikliği ve eğitiminin de zorluklar içinde yer aldığını ama ağı katılım ile avantajlardan yararlanma beklentilerinin olduğu gözlemlenmiştir. Gözlemlenen son bir bulgu ise, iklim değişikliği kapsamında yürütülen süreçte çalışan personelin bilgi yetersizliğidir. Gerekli bilgi ve donanıma sahip uzmanların böylesi önemli bir sorunla başa çıkan birimlerde ve yapılanmalarda yer alması gerekmektedir. Ayrıca, sorumlulukların belirsizliğine yol açabilecek idari ve siyasi birimlerin içerisinde koordinasyon eksikliğinin çok düzeyli oluşu gibi zorluklarla baş edilmesi gerekmektedir. Çözümün bireyden küresele uzandığı anlayışından yola çıkarsak toplumsal bir bilinç oluşturulması gerekliliğinin altını çizmemiz gerekir.

Sonuç olarak, ABB'ye bakıldığında etkin ve katılım yüksek bir iklim yönetişimi yürüttüğünü söylemek yanıltıcı olabilir. Sürece odaklanan bu çalışma oldukça yavaş ilerleyen bir süreç olarak tanımlanabilir. İklim politikası girişimine diğer kentlere göre nispeten geç başlayan Adana için bu süreç önemli bir adım olmuştur. Çalışmalar yürüten ABB'nin özel

sektör ve diğer paydaşlarla ortak bir eylem geliştirme çerçevesinde net bulgulara ulaşılamamıştır. Faaliyetler genellikle destekleyici firmalar ile devam ederken Adana’da katılımcılık esas bir süreç gözlemlenememiştir. Bu nedenle çok merkezli bir yönetişimin varlığından bahsetmek yanlış olacaktır. Etkin bir iklim yönetişimi için kentin iklim değişikliği konusunda daha istekli ve gayretli bir tavırla hareket etmesi gerekmektedir. Katılımcılığı ön planda tutan, işbirliğine açık sadece ağlar ve kent dışındaki paydaşlarla değil kentte yer alan paydaşlarla da kuracağı işbirliği ve destek etkin bir süreç yürütmesi de önemli bir artı değer olacaktır. Siyasi kaygıların değil iklim değişikliği gibi önemli bir sorunun ön planda olduğu bir süreç inşa edilerek yapılacak politika ve faaliyetlerde daha kalıcı uyum ve azaltım çıktılarıyla karşılaşılacağı açıktır. Norm yerelleşme sürecinde ise, daha kapsamlı araştırmalar yapılarak yerelde çeşitli aktörlerin norm yayılım sürecinde önemli olabileceğini göz ardı etmemeleri tavsiye edilmektedir. Özdemir Sarıgil (2018)’e göre, norm yerelleşmesi literatürü yeni örneklerle teorik ve kavramsal olarak geliştirilmeye açık bir araştırma alanıdır. Yerel aktörlerin ve çok merkezli bir modeldeki her aktörün işbirliği yaptığı alanlarda norm yerelleşmesini incelemek, norm yayılma süreçlerinin yeni boyutlarını ortaya çıkaracaktır.

KAYNAKÇA

- Abbott, K. W. (2012). The transnational regime complex for climate change. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 30(4), 571-590.
- Acemoglu, D., Aghion, P., & Hémous, D. (2014). The environment and directed technical change in a North–South model. *Oxford Review of Economic Policy*, 30(3), 513-530.
- Acharya, A. (2004). How ideas spread: Whose norms matter? Norm localization and institutional change in Asian regionalism. *International organization*, 58(2), 239-275.
- Acharya, A. (2009). *Whose ideas matter? Agency and power in Asian regionalism*. Cornell University Press.
- Act350.org. (t.y.). 350 Türkiye. <https://act.350.org/signup/iik-adana/> adresinden alındı
- Acuto, M., & Rayner, S. (2016). City networks: breaking gridlocks or forging (new) lock-ins? *International Affairs*, 92(5), 1147–1166. <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12700>
- ABB. (2021). Elektrikli Skuter İşletmeciliği Başvuruları Başladı. https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/duyuru_v/dosya/duyuru-eskuetr-web-16-agu2021.pdf adresinden alındı
- ABB, 01 Çözüm. (2020). Büyükşehir gezegeni korumak adına için hiçbir fırsatı kaçırmıyor. https://www.wwf.org.tr/calismalarimiz/iklim_ve_enerji/tek_dunya_kentleri/adana/ adresinden alındı
- ABB 01 Çözüm. (2020). <https://www.adana.bel.tr/en/haber/gelecek-nesillere-yasanabilir-bir-dunya-birakmaliyiz-> adresinden alındı
- ABB, 01 Çözüm. (2021). Şimdi bisiklet zamanı. <https://www.adana.bel.tr/tr/haber/simdi-bisiklet-zamani> adresinden alındı
- ABB, 01 Çözüm. (2021). Zeydan Karalar ve Hollanda Büyükelçisi, bisiklet farkındalığı oluşturmak için pedal çevirdi. <https://www.adana.bel.tr/tr/haber/buyuksehir-gezegeni-korumak-adina-icin-hicbir-firsati-kacirmiyor> adresinden alındı
- ABB 01 Çözüm. (2023). Hem doğa korunacak, hem belediyenin enerjiye harcadığı para hizmete aktarılacak. <https://www.adana.bel.tr/tr/haber/hem-doga-korunacak--hem-belediyenin-enerjiye-harcadigi-para-hizmete-aktarilacak> adresinden alındı
- ABB. (2022). https://twitter.com/Adana_Bld/status/1524389541263683587 adresinden alındı
- ABB, 01 Çözüm. (2022). Çöpler çöpe, atıklar geri dönüşüme, çevre bilinci zihinlere... <https://www.adana.bel.tr/tr/haber/copler-cope--atiklar-geri-donusume--cevre-bilinci-zihinlere-> adresinden alındı
- ABB 01 Çözüm. (2022). Adana için Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı hazırlanıyor. <https://www.adana.bel.tr/tr/haber/adana-icin-surdurulebilir-enerji-ve-iklim-eylem-plani-hazirlaniyor> adresinden alındı

- Adana Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2020). Adana İli Deniz Çöpleri Eylem Planı. https://webdosya.csb.gov.tr/db/adana/menu/deniz-copleri-eylem-planı-2020-2024_20191216103036.pdf adresinden alındı
- Adanakentkonseyi. (t.y.). <https://adanakentkonseyi.org.tr/kurumsal/kent-konseyi/> adresinden alındı
- <https://adanakentkonseyi.org.tr/mevzuat/yonerge/> adresinden alındı
- <https://adanakentkonseyi.org.tr/kurumsal/organizasyon/> adresinden alındı
- <https://adanakentkonseyi.org.tr/kurumsal/organizasyon/konsey-calisma-gruplari/yerel-kalkinma/> adresinden alındı
- Adana Sanayi Odası. (2022). <https://www.adaso.org.tr/Haberler/yesil-zirve-de-yesil-kalkinma-ve-iklim-degisikligi-konusuldu/33307> adresinden alındı
- Adana Valiliği. (2019). Vali Demirtaş, Hunutlu Termik Santrali Üst Yapı Başlama Etkinliğine Katıldı. <http://www.adana.gov.tr/ms-854663> adresinden alındı
- Adana Valiliği. (2021). İklim Değişikliklerinin Bitkisel Üretime Etkileri Toplantısı Tarım ve Orman Bakanı Sayın Dr. Bekir Pakdemirli'nin Katılımıyla Yapıldı. <http://adana.gov.tr/mu80> adresinden alındı
- Adana Valiliği. (2022). Teknofest. <http://www.adana.gov.tr/teknofest-2022-duyurusu> adresinden alındı
- ADASO. (2022). Adana Sanayi Odası. <https://www.adaso.org.tr/Haberler/akib-iklimde%C4%9Fi%C5%9Fi%C4%9Fiylem%C3%BCc/33331> adresinden alındı
- Agrawal, A. (2008). The role of local institutions in adaptation to climate change.
- Akinola, A. (2021). *Climate change in Lagos State, Nigeria: a polycentric governance approach* (Doctoral dissertation).
- Aligica, P. D., & Boettke, P. J. (2009). *Challenging institutional analysis and development: The Bloomington school*. Routledge.
- Altunkasa, M. F., & Uslu, C. (2004). The effects of urban green spaces on house prices in the upper northwest urban development area of Adana (Turkey). *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 28(3), 203-209.
- Andonova, L. B., Betsill, M. M., & Bulkeley, H. (2009). Transnational climate governance. *Global Environmental Politics*, 9(2), 52-73.
- Andonova, L., Hale T., & Roger, C. (2014). How Do Domestic Politics Condition Participation in Transnational Climate Governance? Political Economy of International Organizations Conference, Princeton.
- Angelovski, I., & Carmin, J. (2011). Something borrowed, everything new: innovation and institutionalization in urban climate governance. *Current opinion in environmental sustainability*, 3(3), 169-175.

- Atkinson, R., Dörfler, T., Hasanov, M., Rothfuß, E., & Smith, I. (2017). Making the case for self-organisation: understanding how communities make sense of sustainability and climate change through collective action. *International Journal of Sustainable Society*, 9(3), 193-209.
- Ba, Y., & Galik, C. (2019). Polycentric systems and multiscale climate change mitigation and adaptation in the built environment. *Review of Policy Research*, 36(4), 473-496.
- Baldwin, E., McCord, P., Dell'Angelo, J., & Evans, T. (2018). Collective action in a polycentric water governance system. *Environmental Policy and Governance*, 28(4), 212-222.
- Barbi, F., & De Macedo, L. V. (2019). Transnational Municipal Networks and Cities in Climate Governance: Experiments in Brazil. In C. Certomà, H. Bulkeley, & J. van der Heijden (Eds.), *Urban Climate Politics: Agency and Empowerment* (ss. 59–79). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/DOI:10.1017/9781108632157.004>
- Bäckstrand, K., & Elgström, O. (2013). The EU's role in climate change negotiations: from leader to 'leadicator'. *Journal of European Public Policy*, 20(10), 1369-1386.
- Bäckstrand, K., Kuyper, J. W., Linnér, B. O., & Lövbrand, E. (2017). Non-state actors in global climate governance: from Copenhagen to Paris and beyond. *Environmental Politics*, 26(4), 561-579.
- Beigi, S. A Polycentric Approach to address climate change mitigation and adaptation in cities.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. EĞİTİM YAYINEVİ.
- BeşOcak Gazetesi. (2021). Adana'da Ulaşım Ana Planı Çalıştayı. <https://www.5ocakgazetesi.com/haber/15456620/adanada-ulasim-ana-plani-calistayi> adresinden alındı
- Betsill, M. & Bulkeley, H. (2004). Transnational Networks and Global Environmental Governance: The Cities for Climate Protection Program. *International Studies Quarterly* 48: 471-493.
- Betsill, M. M., & Bulkeley, H. (2006). Cities and the multilevel governance of global climate change. *Global Governance*, 12(2), 141–159
- Biermann, F., Stevens, C., Bernstein, S., Gupta, A., & Kabiri, N. (2014). *Integrating governance into the sustainable development goals* (No. 3). UNU-IAS.
- Bockel, L., & Thoreux, M. (2009). Resilience of rural communities to climatic accidents: a need to scale up socio-environmental safety nets (Madagascar, Haiti).
- Bollinger, L. A., Bogmans, C. W. J., Chappin, E. J. L., Dijkema, G. P., Huibregtse, J. N., Maas, N., ... & Tavasszy, L. A. (2014). Climate adaptation of interconnected infrastructures: a framework for supporting governance. *Regional environmental change*, 14, 919-931.

- Bulkeley, H., & Betsill, M. M. (2003). *Cities and climate change: Urban sustainability and global environmental governance*. New York: Routledge.
- Bulkeley, H., & Betsill, M. (2005). Rethinking sustainable cities: Multilevel governance and the 'urban' politics of climate change. *Environmental politics*, 14(1), 42-63.
- Bulkeley, Harriet and Kristine Kern; (2006), "Local Government and the Governing of Climate Change in Germany and the UK", *Urban Studies*, 43(12), ss. 2237-2259.
- Bulkeley, H., & Moser, S. C. (2007). Introduction: Responding to Climate Change: Governance and Social Action beyond Kyoto, 7(2), 1–10.
- Bulkeley H., Andonova L., Bäckstrand K., Betsill M., Compagnon D., Duffy R., Kolk A., Hoffmann M., Levy D., Newell P., Milledge T., Paterson M., Pattberg P., VanDeveer S. (2012). Governing Climate Change Transnationally: Assessing the Evidence from a Database of Sixty Initiatives. *Environment and Planning C: Government and Policy* 30(4) 591 – 612.
- Bulkeley, H. (2013). *Cities and Climate Change*. Routledge, London.
- Burch S. (2010). Transforming barriers into enablers of action on climate change: Insights from three municipal case studies in British Columbia, Canada. *Global Environmental Change*, 20(2), 287-297.
- Busch, H. (2015). Linked for action? An analysis of transnational municipal climate networks in Germany. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 7(2), 213–231. <https://doi.org/10.1080/19463138.2015.1057144>
- Busch, H., Bendlin, L., & Fenton, P. (2018). Shaping local response – The influence of transnational municipal climate networks on urban climate governance. *Urban Climate*, 24, 221–230.
- Büken, M. E., & Yüceer, A. (2016). Adana İlinde İklim Değişikliği Etkileri Değerlendirmesi. *Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana*.
- Bütün, G. D. (2016). *The Impact of Transnational Municipal Networks on Climate Policy-Making: The Case Study of Gaziantep, Nilüfer and Seferihisar Municipalities*. Middle East Technical University
- Bütün Bayındır, G. D. (2020). How do transnational municipal networks affect climate policymaking? A qualitative study in Turkey. *Journal of Urban Affairs*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/07352166.2019.1694415>
- Cameron, A. (2014). *Cutting off the King's Head: Using Alternative Theories of Power to Analyze Processes of Authorization in Emergent Forms of Global Climate Governance*. Final copy of the Major Research Paper.
- Carlisle, K., & Gruby, R. L. (2017). Polycentric systems of governance: A theoretical model for the commons. *Policy Studies Journal*. <https://doi.org/10.1111/psj.12212>

- Castán Broto, V. (2017). Urban Governance and the Politics of Climate change. *World Development*, 93, 1–15. Available from <http://10.0.3.248/j.worlddev.2016.12.031>
- C40. (t.y.). <https://www.c40.org/about-c40/> adresinden alındı
- Change.org. (2020). Adana’da bir kömürlü termik santral daha istemiyoruz! #KaplumbağaKömürSevmez. https://www.change.org/p/deniz-kaplumba%C4%9Falar%C4%B1-yuvalama-kumsal%C4%B1nda-termik-santral-in%C5%9Faat%C4%B1na-yer-yok-kaplumba%C4%9Fak%C3%B6m%C3%BCrsevmez-emineerdogan-murat-kurum-csbgovtr-tcenerji-fatih-donmez?utm_source=share_petition&utm_medium=custom_url&recruited_by_id=ea9919e0-a3e2-11ea-88fd-df49a397c1ee adresinden alındı
- Chomitz, K. M. (2002). Baseline, leakage and measurement issues: how do forestry and energy projects compare?. *Climate Policy*, 2(1), 35-49.
- CNN Türk. (2022). Zeydan Karalar: Tehlike acil ve bir an önce bertaraf edilmeli. <https://www.cnnturk.com/yerel-haberler/adana/merkez/zeydan-karalar-tehlike-acil-ve-bir-an-once-bertaraf-edilmeli-1788225> adresinden alındı
- Cole, D. H. (2011). From global to polycentric climate governance (EUI Working Paper No. RSCAS 2011/30). Florence, Italy: Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute.
- Cole, D. H. (2015). Advantages of a polycentric approach to climate change policy. *Nature Climate Change*, 5(2), 114-118.
- Cong, W., Li, X., Qian, Y., & Shi, L. (2021). Polycentric approach of wastewater governance in textile industrial parks: Case study of local governance innovation in China. *Journal of Environmental Management*, 280, 111730.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Qualitative research. *Techniques and procedures for developing grounded theory*, 3.
- Corfee-Morlot, J., Kamal-Chaoui, L., Donovan, M. G., Cochran, I., Robert, A., Teasdale, P. J. (2009). Cities, Climate Change and Multilevel Governance. OECD Environment Working Papers, No. 17, OECD Publishing, Paris.
- Corfee-Morlot, J., Cochran, I., Hallegatte, S., & Teasdale, P. J. (2011). Multilevel risk governance and urban adaptation policy. *Climatic change*, 104(1), 169-197.
- Cutter, S. L. et al. A placebased model for understanding community resilience to natural disasters. *Global environmental change* 18, 598–606 (2008).
- Davoudi, S., & Evans, N. (2005). The challenge of governance in regional waste planning. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 23(4), 493-517.
- De Boer, Y. (2009). Keynote Speech, Sustainable Development in Times of Crises: Opposition or Opportunity, Bonn, 23 November 2009. Retrieved June 30, 2015, from https://unfccc.int/files/na/application/pdf/bonn_symposium.pdf

- Demirbaş, M., & Aydın, R. (2021). The World's Fight Against Covid-19 in the Age of Global Climate Change. *International Journal of Environmental Trends (IJENT)*, 5(1), 28-47.
- Demirel, B. C., & Şenol, S. (2019). Detailed soil survey and site assessments of urban areas with rapid growth potential: case study of Mustafalar, Adana. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Journal of Agricultural Sciences*, 29(4), 711-721.
- Dey, I. (1993). Qualitative research. A user-friendly guide for social scientists.
- DHA. (2022). <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/adana/merkez/adana-icin-surdurulebilir-enerji-ve-iklim-eylem-2025177> adresinden alındı
- Di Giulio, G. M., Bedran-Martins, A. M. B., da Penha Vasconcellos, M., Ribeiro, W. C., & Lemos, M. C. (2018). Mainstreaming climate adaptation in the megacity of São Paulo, Brazil. *Cities*, 72, 237-244.
- Docplayer. (2015). Adana Büyükşehir Belediyesi Sorumluluk Alanı. <https://docplayer.biz.tr/1173935-Adana-buyuksehir-belediyesi-sorumluluk-alanini-gosteren-harita.html> adresinden alındı
- Dorsch, M. J., & Flachsland, C. (2017). A polycentric approach to global climate governance. *Global Environmental Politics*, 17(2), 45-64.
- Douthwaite, B. (2002). Blowing in the wind: How 'bottom-up' beats 'topdown' for the billion-dollar wind turbine industry. *Chapter*, 4, 67-104.
- Dünya Doğayı Koruma Vakfı. (t.y.). https://www.wwf.org.tr/calismalarimiz/iklim_ve_enerji/tek_dunya_kentleri/adana/ adresinden alındı
- Ebeling, J. (2008). Risks and criticisms of forestry-based climate change mitigation and carbon trading. *Climate change and forests: Emerging policy and market opportunities*, 43, 53.
- Enerji Atlası. (t.y.). <https://www.enerjiatlasi.com/sehir/adana/> adresinden alındı
- Entman, R. E. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43, 51-58. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x
- Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin afet profili. *TMMOB Afet Sempozyumu*, 5(7), 1-14.
- Erol, S. (2012) Çevre Politikası Aracı Olarak Eğitim ve Bilinçlendirme Çalışmaları ve Akdeniz Bölgesi İçin İşlevsel Önemi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, Özel sayı, 185-192.
- Fasting, S., Bacudo, I., Damen, B., & Dinesh, D. (2021). Climate governance and agriculture in Southeast Asia: learning from a polycentric approach. *Frontiers in Political Science*, 3, 698431.
- Feiock, R. C. (2013). The institutional collective action framework. *Policy studies journal*, 41(3), 397-425.

- Finnemore, M. & Sikkink, K. (1998). International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization*, 52(4), 887-917.
- Fisher, B., Nakicenovic, N., Alfsen, K., Corfee-Morlot, J., & Riahi, K. (2007). Issues related to mitigation in the long-term context (Chapter 3).
- Fisher, D. R., & Leifeld, P. (2019). The polycentricity of climate policy blockage. *Climatic Change*, 155(4), 469-487.
- Flick, U. (Ed.). (2013). *The SAGE handbook of qualitative data analysis*. Sage.
- Folke, C., Pritchard Jr, L., Berkes, F., Colding, J., & Svedin, U. (2007). The problem of fit between ecosystems and institutions: ten years later. *Ecology and society*, 12(1).
- Fraser, A., & Kirbyshire, A. (2017). Supporting governance for climate resilience: Working with political institutions.
- Fünfgeld, H., (2015). Facilitating Local Climate Change Adaptation through Transnational Municipal Networks. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 12, 67–73.
- Gajević Sayegh, A. (2020). Moral duties, compliance and polycentric climate governance. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 20(3), 483-506.
- Gallemore, C. (2017). Transaction costs in the evolution of transnational polycentric governance. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 17, 639-654.
- Gomm, R., Hammersley, M., & Foster, P. (2000). Case study and generalization. *Case study method*, 98-115.
- Gouldson, A., Colenbrander, S., Sudmant, A., Papargyropoulou, E., Kerr, N., McAnulla, F., & Hall, S. (2016). Cities and climate change mitigation: Economic opportunities and governance challenges in Asia. *Cities*, 54, 11-19.
- Green, J. F., Sterner, T., & Wagner, G. (2014). A balance of bottom-up and top-down in linking climate policies. *Nature climate change*, 4(12), 1064-1067.
- Greenpeace. (2019). https://www.greenpeace.org/static/planet4-turkey-stateless/2019/10/33abcb16-mikroplastik_rapor_final_rev.pdf adresinden alındı
- Greenpeace. (2022). <https://www.greenpeace.org/turkey/raporlar/rapor-atik-oyunlari-geri-donusumsuz-hayatlar/> adresinden alındı
- Haberler.com. (2021). Hem doğa korunacak, hem belediyenin enerjiye harcadığı para hizmete aktarılacak. <https://www.haberler.com/haberler/adana-buyuksehir-belediyesi-60-megawat-enerji-14293081-haberi/> adresinden alındı
- Haberler.com. (2019). <https://www.haberler.com/guncel/adana-buyuksehir-belediye-baskani-zeydan-karalar-12689270-haberi/> adresinden alındı

- Habertürk. (2021). Çukurova'da korkutan kuraklık Adana'da geçen yıl Temmuz ayında yüzde 92 olan Kozan Barajındaki doluluk oranı bugün yüzde 50 olarak ölçüldü <https://www.haberturk.com/adana-haberleri/88696867-cukurovada-korkutan-kuraklikadanada-gecen-yil-temmuz-ayinda-yuzde-92-olan-kozan-barajindaki> adresinden alındı
- Hagan, F. E. (2006). *Research methods in criminal justice and criminology*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hakelberg, L. (2011). *Governing Climate Change by Diffusion: Transnational Municipal Networks as Catalysts of Policy Spread*. Freie Universität Berlin.
- Harris, P. G. (2013). *What's Wrong with Climate Politics and how to Fix it*. John Wiley & Sons.
- HEAL. (2020). <https://www.env-health.org/about/national-offices/turkey/> adresinden alındı
- Health and Environment Alliance. (2015). <https://www.env-health.org/?s=adana> adresinden alındı
- Heidrich, O., & Tiwary, A. (2013). Environmental appraisal of green production systems: Challenges faced by small companies using life cycle assessment. *International Journal of Production Research*, 51(19), 5884–5896. <https://doi.org/10.1080/00207543.2013.807372>
- Heinen, D. (2020). Growth management for low-carbon development patterns–Leverages in state planning enabling legislation. *Urban Research & Practice*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/17535069.2020.1722736>
- Heinen, D. (2022). Growth management for low-carbon development patterns–leverages in state planning enabling legislation. *Urban Research & Practice*, 15(1), 71-93.
- Hensengerth, O. (2015). Global norms in domestic politics: environmental norm contestation in Cambodia's hydropower sector. *The Pacific Review*, 28(4), 505-528.
- Hermwille, L. (2018). Making initiatives resonate: how can non-state initiatives advance national contributions under the UNFCCC?. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 18(3), 447-466.
- Homsy, G. C., & Warner, M. E. (2015). Cities and sustainability: Polycentric action and multilevel governance. *Urban Affairs Review*, 51(1), 46-73.
- Hoppe, T., Van der Vegt, A., Stegmaier, P. (2016). Presenting a Framework to Analyze Local Climate Policy and Action in Small and Medium-Sized Cities. *Sustainability* 2016, 8(9), 847, 1-41.
- Hürriyet. (2021). Büyükşehir'den Dünya Çevre Günü etkinliği. <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/adana/merkez/buyuksehirden-dunya-cevre-gunu-etkinligi-41825822> adresinden alındı
- ICLEI. (t.y.). https://iclei.org/about_iclei_2/ adresinden alındı

- İİDEP. (2018). İstanbul İklim Değişikliği Eylem Planı. <https://cevre.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2022/09/istanbul-iklim-degisikligi-eylem-planı.pdf> adresinden alındı
- İklim Haber. (2019). Türkiye’de İklim Değişikliği Algısı 2019. <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2019/07/Turkiyede%C4%B0klimAlgisi2019.pdf> adresinden alındı
- İklimiçinkentler. (2019). <https://iklimicinkentler.org/yirmi-dort-belediye-iklim-icin-biz-variz-diyo/> adresinden alındı
- İklimİN. (2020). Adana İklim Değişikliği Eğitimi Tamamlandı. <https://www.iklimin.org/tr/adana-iklim-degisikligi-egitimi-tamamlandi/> adresinden alındı
- Johnson, T., & Urpelainen, J. (2012). A strategic theory of regime integration and separation. *International Organization*, 66(4), 645-677.
- Jordan, A. J., Huitema, D., Hildén, M., van Asselt, H., Rayner, T. J., Schoenefeld, J. J., ... Boasson, E. L. (2015). Emergence of polycentric climate governance and its future prospects. *Nature Climate Change*, 5(11), 977.
- Jordan, A., Huitema, D., Van Asselt, H. and Forster, J. eds., 2018. Governing climate change: polycentricity in action?. Cambridge University Press.
- Kadıoğlu, M. (2007). Küresel İklim Değişimi ve Türkiye “Bildığınız Havaaların Sonu”. *İstanbul: Güncel Yayıncılık*.
- Kamal-Chaoui, L. & Robert, A. (2009). Competitive cities and climate change. OECD Regional Development Working Papers. No. 2009/02, OECD Publishing, Paris.
- Kanber R., Kapur B., Ünlü M., Tekin S., Koç L.D. (2008). İklim değişiminin tarımsal üretim sistemleri üzerine etkisinin değerlendirilmesine yönelik yeni bir yaklaşım ICCAP Projesi. In: TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi, ss. 83-94
- Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar. *İlkeler, Teknikler, Ankara: Nobel Yayınevi*.
- Keck, Margaret E., and Kathryn Sikkink. *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Ithaca, New York and London: Cornell University Press, 1998.
- Keiner, M., & Kim, A. (2007). Transnational city networks for sustainability. *European Planning Studies*, 15(10), 1369–1395.
- Keohane, R. O., & Victor, D. G. (2011). The regime complex for climate change. *Perspectives on politics*, 9(1), 7-23.
- Kern, K. & Alber G. (2008). Governing Climate Change in Cities: Modes of Urban Climate Governance in Multi-level Systems, in: *Competitive Cities and Climate Change*, OECD Conference.

- Kern, K. and Bulkeley, H. (2009). Cities, Europeanization and Multi-level Governance: Governing Climate Change through Transnational Municipal Networks. *Journal of Common Market Studies*. 47: 309-332. ss. 310.
- Koyuncu, H. (2021). İklim değişikliği: Bu yazı damga vuran orman yangınları, sıcak hava dalgaları ve sel felaketleri. <https://tr.euronews.com/2021/08/03/iklim-degisikligi-bu-yaza-damga-vuran-orman-yang-lar-s-cak-hava-dalgalar-ve-sel-felaketler> adresinden alındı
- Krook, Mona Lena, and Jacqui True. "Rethinking the Life Cycles of International Norms: The United Nations and the Global Promotion of Gender Equality." *European Journal of International Relations* 18, no. 1 (2012): 103-127.
- Kurt, B. Y., & Elibüyük, M. T. D. (2014). *Türkiye’de orman yangınlarının coğrafi dağılışı* (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya (Türkiye Coğrafyası) Anabilim Dalı).
- Kvale, S. (1996). The 1,000-page question. *Qualitative inquiry*, 2(3), 275-284.
- Lee, T. (2013). Global Cities and Transnational Climate Change Networks. *Global Environmental Politics* 13:1, 108-127.
- Lee, T., & Jung, H. Y. (2018). Mapping city-to-city networks for climate change action: Geographic bases, link modalities, functions, and activity. *Journal of Cleaner Production*, 182, 96–104. Available from <http://10.0.3.248/j.jclepro.2018.02.034>
- Levitt, Peggy, and Sally Engle Merry. "Vernacularization on the Ground: Local Uses of Global Women’s Rights in Peru, China, India and the United States." *Global Networks* 9, no.4 (2009):441-461
- Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. (9th Edition). England, Essex: Pearson.
- Mah, D. N. Y., & Hills, P. (2016). An international review of local governance for climate change: implications for Hong Kong. *Local Environment*, 21(1), 39-64.
- Mahlkow, N., Lakes, T., Donner, J., Köppel, J., & Schreurs, M. (2016). Developing storylines for urban climate governance by using Constellation Analysis—insights from a case study in Berlin, Germany. *Urban Climate*, 17, 266-283.
- Maltais, A. (2014). Failing international climate politics and the fairness of going first. *Political studies*, 62(3), 618-633.
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach*. Sage publications.
- MBB. (2021). Marmara Belediyeler Birliği. <https://www.marmara.gov.tr/tr/iklim-ve-enerji-icin-belediye-baskanlari-sozlesmesi-covenant-of-mayors-com-yenilendi> adresinden alındı
- McGinnis, M. D. (1999). *Polycentricity and local public economies: Readings from the workshop in political theory and policy analysis*. University of Michigan Press.

- McGinnis, M. D., & Walker, J. M. (2010). Foundations of the Ostrom workshop: institutional analysis, polycentricity, and self-governance of the commons. *Public Choice*, 143, 293-301.
- McGinnis, M. D., & Ostrom, E. (2012). Reflections on Vincent Ostrom, public administration, and polycentricity. *Public Administration Review*, 72(1), 15-25.
- McGinnis, M. D. (2016). Polycentric governance in theory and practice: Dimensions of aspiration and practical limitations. *Available at SSRN 3812455*.
- McPhail, E., & Tarko, V. (2017). 16 The evolution of governance structures in a polycentric system. *Handbook of Behavioural Economics and Smart Decision-Making: Rational Decision-Making within the Bounds of Reason*, 290.
- Merino, R., & Gustafsson, M. T. (2021). Localizing the indigenous environmental steward norm: The making of conservation and territorial rights in Peru. *Environmental Science & Policy*, 124, 627-634.
- Metz, B., Davidson, O., Bosch, P., Dave, R., & Meyer, L. (2007). Mitigation of climate change. *Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)*.
- MGM. (2020). Meteoroloji Genel Müdürlüğü. <https://mgm.gov.tr/FILES/genel/raporlar/2020MeteorolojikAfetlerDegerlendirmesi.pdf> adresinden alındı
- Milliyet. (2012). Çevre Bilinci ve Adana. <https://blog.milliyet.com.tr/cevre-bilinci-ve-adana/Blog/?BlogNo=348887> adresinden alındı
- Milliyet. (2021). İklim krizinin neden olduğu gıda kıtlığı masaya yatırılacak <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/adana/merkez/iklim-krizinin-neden-oldugu-gida-kitligi-masaya-6663505> adresinden alındı
- Mohajan, H. K. (2018). Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*; Vol 7, No 1 (2018)DO - 10.26458/Jedep.V7i1.571.
- Neuman, W. L. (2003). *Workbook for social research methods : qualitative and quantitative approaches*. Boston: Allyn and Bacon.
- Newig, J., & Fritsch, O. (2009). Environmental governance: participatory, multilevel – and effective? *Environmental Policy & Governance*, 19(3), 197– 214.
- Onedio. (Aralık 2019). Son 56 Yılın En Şiddetli Yağışı: Fotoğraflarla Adana'da Hayatı Durma Noktasına Getiren Sel Felaketi. <https://onedio.com/haber/son-56-yilin-en-siddetli-yagisi-fotograflarla-adana-da-hayati-durma-noktasina-getiren-sel-felaketi-892882> adresinden alındı
- Ostrom, V., Tiebout, C. M., & Warren, R. (1961). The organization of government in metropolitan areas: a theoretical inquiry. *American political science review*, 55(4), 831-842.

- Ostrom, E. (1972). Metropolitan reform: Propositions derived from two traditions. *Social science quarterly*, 474-493.
- Ostrom, V. (1999). Polycentricity (part 1). *Polycentricity and local public economies*, 52-74.
- Ostrom, E. (2009). A polycentric approach for coping with climate change. *Available at SSRN 1934353*.
- Ostrom, E. (2010). Polycentric systems for coping with collective action and global environmental change. 20th Anniversary Special Issue, 20 (4), 550–557.
- Ostrom, E. (2012). Nested externalities and polycentric institutions: must we wait for global solutions to climate change before taking actions at other scales?. *Economic theory*, 49(2), 353-369.
- Ostrom, E. (2014). A polycentric approach for coping with climate change. *Annals of Economics and Finance*, 15, 97– 134.
- Ostrom, E. (2017). Polycentric systems for coping with collective action and global environmental change. In *Global Justice* (ss. 423-430). Routledge.
- Özdemir Sarıgil, B. (2018). Understanding the localization of international norms: women's human rights norms in Turkey.
- Özer, Y. E. (2017). İklim değişikliği yönetimindeki aktörlerin analizi ve Türkiye. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(4), 833-851.
- Özfidaner, M., Şapolyo, D., & Topaloğlu, F. (2018). Seyhan havzası akım verilerinin hidrolojik kuraklık analizi. *Toprak Su Dergisi*, 7(1), 57-64.
- Pahl-Wostl, C. (2009). A conceptual framework for analysing adaptive capacity and multi-level learning processes in resource governance regimes. *Global environmental change*, 19(3), 354-365.
- Panke, D., & Petersohn, U. (2012). Why international norms disappear sometimes. *European journal of international relations*, 18(4), 719-742.
- Pişkin, M.& Öner, U.(1999). Görüşme ilkeleri ve Teknikleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Polanyi M., (1951). Self-government of science. The Logic of Liberty. London: Routledge and KeganPaul: 49-68.
- Polen Ekoloji. (2020, Haziran 2). Adana'ya Yapılan Kömürlü Termik Santrale İtiraz Büyüyor. <https://www.polenekoloji.org/adanaya-yapilan-komurlu-termik-santrale-itiraz-buyuyor/> adresinden alındı
- Rayner, T., & Jordan, A. (2013). The European Union: the polycentric climate policy leader?. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 4(2), 75-90.
- Reckien, D., Salvia, M., Heidrich, O., Church, J. M., Pietrapertosa, F., De Gregorio-Hurtado, S., ... Dawson, R. (2018). How are cities planning to respond to climate change?

- Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28. *Journal of Cleaner Production*, 191, 207–219. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2018.03.220>
- Risse, T., Risse-Kappen, T., Ropp, S. C., & Sikkink, K. (Eds.). (1999). *The power of human rights: International norms and domestic change* (Vol. 66). Cambridge University Press.
- Robinson, P., & Gore, C. (2015). Municipal climate reporting: Gaps in monitoring and implications for governance and action. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 33(5), 1058-1075.
- Robson, C. (1993). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers*. Oxford: Blackwell.
- Romero-Lankao, P. (2009). Urban areas: Carbon and Climate Governance. *IHDP Update Issue 3*:14-19.
- Rossman, G. B., & Rallis, S. F. (2016). *An introduction to qualitative research: Learning in the field*. Sage Publications.
- Rossman, G. B., & Rallis, S. F. (2017). *An introduction to qualitative research : learning in the field*. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications.
- Russell, E., & Christie, I. (2021). The remaking of institutions for local climate governance? Towards understanding climate governance in a multi-level UK local government area: A micro-local case study. *Sustainability*, 13(24), 13817.
- Sandholtz, W. (2008). Dynamics of international norm change: Rules against wartime plunder. *European Journal of International Relations*, 14(1), 101-131.
- Satterthwaite, D. (2008). Cities' contribution to global warming: notes on the allocation of greenhouse gas emissions. *Environment and urbanization*, 20(2), 539-549.
- SECAP. (2021, Ekim 25). Adana Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı Çalışmaları Başladı. <https://www.surdurulebiliriklim.org/adanabuyuksehirbelediyesi/adana-surdurulebilir-enerji-ve-iklim-eylem-planı-calismalari-basladi/> adresinden alındı
- Sovacool, B. K., & Brown, M. A. (2009). Addressing Climate Change: Global and Local?. *Generating Electricity in a Carbon Constrained World*.
- Sovacool, B. K., & Van de Graaf, T. (2018). Building or stumbling blocks? Assessing the performance of polycentric energy and climate governance networks. *Energy Policy*, 118, 317-324.
- Sönmez, M. (2011). Adana şehrinin alansal gelişimi ve yakın çevresinin arazi kullanımında meydana gelen değişimler. *Türk Coğrafya Dergisi*, (57), 55-69.
- Sözcü. (2021). 11 büyükşehir belediye başkanı kuraklık manifestosu açıklayacak. <https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/11-buyuksehir-belediye-baskani-kuraklik-manifestosu-aciklayacak-6321517/> adresinden alındı

- Stern, P. (2011). Design principles for global commons: Natural resources and emerging technologies. *International Journal of the Commons*, 5(2).
- Stevenson, H. (2009). Cheating on climate change? Australia's challenge to global warming norms. *Australian Journal of International Affairs*, 63(2), 165-186.
- Şengül, H., & ÖZTORNACI, B., (2011). Adana'da Tarım ve Kırsal Yapıda Değişim. 2. Adana Kent Sorunları Sempozyumu (ss.257-264). Adana, Türkiye
- Talu, N., & Özüt, H. (2011). Strategic steps to adapt to climate change in Seyhan River Basin. *Ankara: TR Ministry of Environment and Urbanization General Directorate of Environmental Management Department of Climate Change*.
- Tan, X., Kong, L. S., Gu, B., Zeng, A., & Niu, M. M. (2022). Research on the Carbon Neutrality Governance under a Polycentric Approach. *Advances in Climate Change Research*.
- Tarko, V. (2016). *Elinor Ostrom: an intellectual biography*. Rowman & Littlefield.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı. (2004). <https://www.tarimorman.gov.tr/Haber/5708/Turkiye-Tarimsal-Kuraklikla-Mucadele-Stratejisi-Ve-Eylem-Plani-Hayata-Geciriliyor> adresinden alındı
- TEMA. (2014). 2 Şubat Dünya Sulak Alanlar Günü: Sulak Alanlar Risk Altında!. <https://www.tema.org.tr/basin-odasi/bizden-haberler/2-subat-dunya-sulak-alanlar-gunu> adresinden alındı
- TEPAV. (2021). Adana Projelerini Hayata Geçiriyor. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10312> adresinden alındı
- Torney, D. (2020). Follow the leader? Conceptualising the relationship between leaders and followers in polycentric climate governance. In *Pioneers, Leaders and Followers in Multilevel and Polycentric Climate Governance* (ss. 167-186). Routledge.
- TÜİK. (2021) Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=Adana%20mahalle> adresinden alındı
- TÜİK. (2021). Atık İstatistikleri Sonuçları, 2020 <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=at%C4%B1k%20istatistikleri> adresinden alındı
- Türk, E. G. (2020). Transnational Municipal Networks as Boundaty Objects in Climate Change Science and Policy: Covenant of Mayors – Turkey. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Türk, M. (2012). Türkiye’de gözlenen ve öngörülen iklim değişikliği, kuraklık ve çölleşme. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 4(2), 1-32.
- Ulusal Hava Kalite İzleme Ağı. (2022, Mayıs 8). <http://sim.csb.gov.tr/SERVICES/airquality> adresinden alındı

- UNDP Türkiye. (2020). Tasarla Çukurova Yarışması. <https://www.undp.org/tr/turkey/press-releases/tasarla-%C3%A7ukurova-yar%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1-sonu%C3%A7land%C4%B1> adresinden alındı
- Ün, M. B. (2019). Contesting global gender equality norms: The case of Turkey. *Review of International Studies*, 45(5), 828-847.
- Van Asselt, H., & Zelli, F. (2018). International Governance: Polycentric Governing by and beyond the UNFCCC. *Governing climate change: Polycentricity in action?*.
- Wamsler, C. (2016). From risk governance to city–citizen collaboration: Capitalizing on individual adaptation to climate change. *Environmental Policy and Governance*, 26, 184- 204.
- Wang, Q., & Chen, X. (2013). Rethinking and reshaping the climate policy: Literature review and proposed guidelines. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 21, 469-477.
- Wara, M. (2007). Is the global carbon market working?. *Nature*, 445(7128), 595-596.
- Widerberg, O., & Pattberg, P. (2015). International cooperative initiatives in global climate governance: Raising the ambition level or delegitimizing the UNFCCC?. *Global Policy*, 6(1), 45-56.
- Wurzel, R., Zito, A., & Jordan, A. (2019). Smart (and not-so-smart) mixes of New Environmental Policy Instruments. *Smart mixes for transboundary environmental harm*, 69.
- WWF-Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı. (t.y.). Adana'ya Yapılan Kömürlü Termik Santrale İtiraz Büyüyor. <https://www.wwf.org.tr/?10004/Adanaya-yapilan-komurlu-termik-santrale-itaraz-buyuyor%20&%20https://www.wwf.org.tr/?10441/Adanaya-olu-yatrm> adresinden alındı
- Yereliz. (2020). <https://yereliz.org/iklim-icin-kentler-calistayi-ve-iklim-eylem-plani-egitimi/> adresinden alındı
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). Designing case studies. *Qualitative research methods*, 5(14), 359-386.
- Zannakis, M. (2010). International Norms Facing Powerful Discourses at the Domestic Fence: Climate Change Policy in Sweden. In *annual meeting of the ISA's 49th ANNUAL CONVENTION, BRIDGING MULTIPLE DIVIDES, Hilton San Francisco, SAN FRANCISCO, CA, USA Online< APPLICATION/PDF*.
- Zelli, F. (2011). The fragmentation of the global climate governance architecture. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 2(2), 255-270.

EKLER

EK1. Mülakat Soruları

ABB Proje Ekibindeki Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Adana Büyükşehir Belediyesi'nin iklim değişikliği ile ilgili çalışmalarından bahseder misiniz?

ABB'yi iklim değişikliğine yönelik çalışmalara yönlendiren süreç nasıl gelişti?

Çalışmalarınız çerçevesinde beklentileriniz neydi? Gerçekleşti mi? Gerçekleşmedi ise nedeni nedir?

Kentte yürüttüğünüz çalışmalarda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)

Yukarıda Belirtilen Sorulara Ek Olarak Proje Ekibindeki Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Adana'nın çevre meselesini nasıl görüyorsunuz?

Adana Büyükşehir Belediyesi Ulusötesi Belediye Ağına imza attı, bu imzalar niçin atılıyor ve buna kim karar veriyor?

Ağlara imza atmanızın kentte yapılan çalışmalara etkisi var mı?

Yukarıda Belirtilen Sorulara Ek Olarak Adana Büyükşehir Belediye ile Temasta Bulunan Diğer Kurum ve Kuruluşlardaki Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Kurumunuzun faaliyetlerinden bahseder misiniz?

Kentte, iklim değişikliği konularında kurumunuzu çalışmaya yönlendiren şey nedir/nelerdir?

Çalışmalarınızda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)

Paydaşlarla ilişkileriniz nasıl devam ediyor?

Yukarıda Belirtilen Sorulara Ek Olarak Üniversiteden Katılımcılara Yöneltilen Sorular

Çalışmalarınızdan bahseder misiniz?

Kentte, iklim değişikliği konularında sizi çalışmaya yönlendiren şey nedir/nelerdir?

Çalışmalarınızda yer alan paydaşlarınızdan bahseder misiniz? (Paydaşlarla nasıl çalışıyorsunuz?)

Paydaşlarla ilişkileriniz nasıl devam ediyor?

